

**FILOZOFICKÁ FAKULTA UNIVERZITY PALACKÉHO
V OLMOUCI**

KATEDRA SLAVISTIKY

**VOLNOČASOVÉ ORGANIZACE DĚTÍ A MLÁDEŽE RUSKÉ
EMIGRACE V MEZIVÁLEČNÉM ČESKOSLOVENSKU
NA PODKLADECH DOBOVÉHO PERIODICKÉHO TISKU**

**THE FREETIME AND LEISURE ORGANIZATION OF CHILDREN
AND YOUTH OF RUSSIAN EMIGRATION IN INTERWAR
CZECHOSLOVAKIA BASED ON THE EPOCH PERIODICAL
PRESS**

Magisterská diplomová práce

VYPRACOVALA: Bc. Petra Šrámková

VEDOUCÍ PRÁCE: doc. Mgr. Jitka Komendová, Ph.D.

2015

Prohlašuji, že jsem práci vypracovala samostatně a uvedla všechny použité prameny.

V Olomouci, 14.4.2015

podpis

Děkuji paní doc. Mgr. Jitce Komendové, Ph.D., za konzultace, rady a připomínky, které mi během psaní diplomové práce poskytla.

podpis

OBSAH

ÚVOD.....	6
1. VOLNOČASOVÉ ORGANIZACE RUSKÝCH DĚTÍ A MLÁDEŽE V MEZIVÁLEČNÉ ČSR	8
2. SOKOL.....	13
1.2. Vývoj Sokola v Rusku před odchodem do emigrace.....	13
1.3. Ruský Sokol v emigraci	17
1.4. Svaz ruského sokolstva v zahraničí	20
1.5. Svaz slovanského sokolstva	22
1.6. Sokol v meziválečném Československu	23
1.7. Všesokolské slety	24
1.8. Ruský Sokol v Československu	27
1.8.1. Praha	28
1.8.2. Moravská Třebová	31
1.8.3. Brno	32
1.8.4. Strašnice.....	33
1.8.5. Další ruská sokolská hnízda.....	33
1.9. Srovnání československých a ruských Sokolů v meziválečné ČSR	35
1.9.1. Založení sokolské jednoty	35
1.9.2. Sokolské kroje	36
1.9.3. Cvičební úbor.....	39
1.9.4. Sokolský prapor	40
1.9.5. Sokolský odznak a znak.....	41
1.9.6. Sokolský pozdrav.....	42
2. SKAUT	43
2.1. Vznik skautingu a jeho vývoj.....	43
2.2. Vznik skautingu a jeho vývoj v Rusku	44

2.3.	Ruští Skauti v emigraci	48
2.4.	Vývoj skautingu v Československu	51
2.5.	Ruský emigrantský Skaut v Československu.....	53
2.5.1.	Podkarpatská Rus.....	53
2.5.2.	Moravská Třebová	55
2.5.3.	Pražská družina rytířů	57
2.6.	Srovnání československých a ruských Skautů v meziválečné ČSR	58
2.6.1.	Skautské přípravné oddíly	58
2.6.2.	Skauti	60
2.6.3.	Nováčci	61
2.6.4.	Skautský kroj	62
2.6.5.	Zkoušky na skauta 2. třídy	64
	ZÁVĚR	66
	PE3IOME.....	71
	BIBLIOGRAFIE.....	80
	PŘÍLOHY	86

ÚVOD

Předkládaná diplomová práce nabízí pohled na volnočasové aktivity ruských dětí a mládeže v meziválečném Československu. Studium ruské emigrace je dnes velmi živým badatelským polem, které stále nabízí nespočet dosud neprozkoumaných oblastí.

Hlavním úkolem diplomové práce je dát obraz o mimoškolních aktivitách ruských dětí a mládeže, jež přicházely do Československa spolu s dospělými. Již po příchodu ruské emigrace do Československa vznikalo nepřeborné množství různých zájmových kroužků, studentských spolků a organizací. My se zaměříme především na dva světové fenomény mládežnických organizací – Sokol a Skaut.

Obě organizace vznikaly v Rusku i Československu ještě před první světovou válkou a brzy se staly velmi oblíbenými. I když byly zakládány podle stejného vzoru, každá země si organizace přizpůsobila podle národních zvyklostí a tradic. Sokol i Skaut byly v obou zemích uznávanými a významnými organizacemi. Sokol měl navíc v Československu výsostné postavení, neboť právě v Československu (konkrétně v Praze) byl Miroslavem Tyršem založen.

Cílem této diplomové práce je analyzovat vývoj těchto dvou organizací, sokolské a skautské prostředí, ze kterého ruská emigrace vycházela, v konfrontaci se situací v Československu, do které přicházela. Na základě analýzy hlavních aspektů sokolského a skautského života můžeme zjistit, jak ruská emigrace navazovala na předrevoluční tradice, v jaké míře se přizpůsobila československému prostředí a jak spolupracovala s československými institucemi a veřejností.

Největší přínos této práce vidíme v podrobné analýze zachování národních tradic ruských sokolů a jejich kooperace s československými institucemi, a především v detailním prozkoumání činnosti ruských skautů v Československu, jejichž činnost není nikde probádána.

Při podrobném zkoumání budeme vycházet především z dobových pramenů. Pro základní orientaci v publikacích ruské emigrace v Československu využijeme třísvazkovou bibliografii knižních vydání a seznamu periodik *Práce ruské, ukrajinské a běloruské emigrace vydané v Československu 1918–1945*, kterou zpracovali Zdeňka Rachůnková, Michaela Řeháková a Jiří Vacek.

Vydavatelská činnost ruských sokolů v Československu byla velice plodná, díky čemuž máme k dispozici velké množství informací o činnosti ruských sokolů nejen v Československu, ale také v ostatních centrech ruské emigrace. Hlavním pramenem při popisu života ruských sokolů budou ruské sokolské noviny *Обзор русской сокольской жизни* a *Русский сокольский вестник*, které se začaly vydávat téměř ihned po příchodu ruské emigrace do Československa. Pro porovnání ruského sokolského života s československým prostředím budou sloužit dobové sokolské noviny *Sokol: časopis zájmům tělocvičným věnovaný* a *Věstník sokolský: list České obce sokolské*. *Sokol: časopis zájmům tělocvičným věnovaný* vychází od roku 1871 do dnes a pro studium je k dispozici prezenčně v několika českých knihovnách, konkrétně v Národní knihovně v Praze (i v digitální podobě) a Vědecké knihovně v Olomouci. *Věstník sokolský: list České obce sokolské* vycházel jednou týdně do roku 1934. Prezenčně je *Věstník* možné studovat například v Národní knihovně v Praze nebo ve Vědecké knihovně v Olomouci.

Publikační činnost ruských skautů v Československu byla minimální, a proto základními prameny, ze kterých budeme vycházet při zkoumání jejich činnosti, budou především dobové publikace E. P. Cytoviče *Русский скаут*, A. Děchtěreva *Русский скаут в Чехословакии*, *Медвежата*, *Волчата* a S. A. Fencika *Русским скаутам в Подкарпатской Руси*. Významná je také publikace Ju. Kudrjašova *Российское скаутское движение* z roku 1997, která dává podrobný pohled na ruský skauting od doby jeho vzniku až po odchod do emigrace včetně. Pro popis života československých skautů budeme vycházet především z dobové skautské příručky B. Müllera *Skaut Československý: praktická příručka znalostí nezbytných každému skautu* z roku 1920 a z dobového periodika *Vúdce: odborná příloha časopisu Junák – skaut československý*. Periodikum *Vúdce* vycházelo od roku 1919 do roku 1939 jako měsíčník. Oba prameny je možné prezenčně zapůjčit v Moravské zemské knihovně v Brně, periodikum *Vúdce* navíc v Národní knihovně v Praze. Důležitým zdrojem pro zkoumání skautů bude základní skautská příručka Baden-Powella *Skauting pro chlapce*.

1. VOLNOČASOVÉ ORGANIZACE RUSKÝCH DĚTÍ A MLÁDEŽE V MEZIVÁLEČNÉ ČSR

V průběhu první světové války a hlavně po říjnovém převratu v roce 1917 zůstal v evropských státech a v Československu značný počet emigrantů z Ruska. Československo (a především Praha) se zásluhou tzv. „Ruské akce“ stalo centrem ruského školství a vědy.

Ruští emigranti v Československu za sociální a finanční podpory československé vlády zakládali ruské školy všech stupňů a snažili se také vyvíjet politickou, kulturní, vědeckou a další činnost v početných spolcích a organizacích. Přesný počet spolků je velmi obtížné určit, protože řada spolků brzy zanikla nebo se spolky sloučily do větších organizací.

Rozvoji spolkové činnosti bránil především nedostatek prostředků. K podpoře ruských emigrantů vzniklo několik dobročinných organizací, vesměs pravicových, protože levice měla nesrovnatelně méně prostředků než pravice.¹

Spolu s dospělými přišla do Československa i řada ruských dětí a mládeže. Ruská emigrace se kvůli odtržení od ruského prostředí obávala jejich denacionalizace. Proto začala zakládat různé spolky a organizace, které měly za cíl zachovat u dětí a mládeže národní identitu. Kromě toho bylo v Československu založeno mnoho zájmových kroužků a studentských organizací, které vznikly čistě z iniciativy ruské mládeže.

Zájmové kroužky

Ruské děti a mládež v Československu se sdružovaly v různých volnočasových kroužcích, které sloužily především k pobavení a odreagování. Na Ruském reálném gymnáziu v Moravské Třebové vzniklo přibližně 42 takových zájmových kroužků. Mezi hlavní kroužky patřily: umělecký kroužek, turistický kroužek, fyzikálně-matematický kroužek, literární kroužek, chemický kroužek, šachový kroužek, kroužek francouzštiny, sportovní kroužek, kroužek ručních prací a dramatický kroužek.² Mezi pražskými

¹ SAVICKÝ I.: *Osudová setkání. Češi v Rusku a Rusové v Čechách 1914-1938*, Praha 1999, s. 153–154.

² *Годовой отчет Русской реформированной реальной гимназии в Моравской Тржебове*, Моравска Тржебова 1929–1930, s. 24.

studenty bylo založeno asi 70 studentských volnočasových organizací a kroužků, například hudebně-dramatický kroužek, dechový orchestr, fotbalový oddíl, anglicko-ruský klub, kroužek ruské literatury, kroužek průzkumníků přírody apod.³

Mezi ruskými dětmi a mládeží byl velmi oblíbený sborový zpěv. Ruské děti zpívaly hlavně ve školních hudebních kroužcích. Do pěveckých sborů vstupovali zejména studenti gymnázií. Prvním ruským emigrantským sborem v Československu byl studentský ruský pěvecký sbor *Общестуденческий русский хор*, který byl založen v Praze v roce 1921. V roce 1924 byl přejmenován podle svého dirigenta A. A. Archangelského na *Общестуденческий русский хор имени А. А. Архангельского*. Později v Praze vznikly další pěvecké sbory, například Sbor ruského gymnázia v Praze, Karpatoruský studentský sbor, Donský kozácký sbor – Platov a další. Kromě Prahy byl založen pěvecký sbor při Ruském reálném gymnáziu v Moravské Třebové a Ruský národní pěvecký sbor A. Duchnoviče v Užhorodě v Podkarpatské Rusi. Ruské pěvecké sbory spolupracovaly s Pěveckou obcí Československou.⁴

Studentské organizace

Kromě zájmových kroužků začala ruská mládež zakládat spolky, ve kterých se studenti a mládež zabývali otázkou emigrantského života v Československu. Jednotlivé spolky se později sloučily do větších organizací, které vybudovaly mezinárodní síť a propojovaly ruské studenty po celém světě. Z nejvýznamnějších studentských organizací můžeme jmenovat Svaz ruské mládeže, Ruské křesťanské studentské hnutí, Spolek ruských demokratických studentských organizací a Spolek ruské nacionální mládeže.

Svaz ruské mládeže (*Союз русской молодежи*) byla studentská organizace se sídlem v Praze a pobočkami v Brně a Příbrami. Organizace byla založena za účelem sdružování ruských studentů v Československu a obnovy jejich zájmů, vzájemné pomoci, uspokojování kulturních potřeb a sbližování s československým studentstvem i s ostatními ruskými studentskými organizacemi v zahraničí. Svaz byl členem ORESO.⁵

³ *Студенческий бюллетень*, Praha 1923, č. 12, s. 6.

⁴ *Русский хоровой вестник*, Praha 1928, č. 1, s. 2–6.

⁵ RACHUNKOVÁ Z., ŘEHÁKOVÁ M., VACEK J.: *Práce ruské, ukrajinské a běloruské emigrace vydané v Československu 1918–1945*, Praha 1996, s. 1160.

Jednota ruských emigrantských organizací ORESO (Объединение русских эмигрантских студенческих организаций) sdružovala ruské studentské organizace v emigraci s cílem podporovat a rozvíjet jejich akademické, právní, kulturní, národní a materiální zájmy.

Ruské křesťanské studentské hnutí (Русское христианское студенческое движение – РХДС) bylo hlavní organizací, která sdružovala křesťanské studentské kroužky a spolky. V Československu existovaly ruské křesťanské kroužky v Praze, Brně, Moravské Třebové a Příbrami. Cílem hnutí bylo sjednocení věřící mládeže pro službu pravoslavné církvi a boj s ateismem a materialismem. Sdružení mělo sídlo v Praze.⁶

Mezi mládeží se po 2. sjezdu studentstva v Praze v roce 1922 zformovaly dva politické směry. Asi 65 % studentů tvořilo skupinu, která se neoficiálně nazývala nacionální, a 35 % studentů utvořilo demokratickou skupinu. Demokratické spolky se sdružily do jedné organizace s názvem Spolek ruských demokratických studentských organizací (Объединение русских демократических студенческих организаций) a byly protiváhou Spolku ruské nacionální mládeže (Объединение русской национальной молодежи).⁷ Spolek ruské nacionální mládeže spatřoval své poslání ve všestranném boji proti bolševismu a budoucímu budování nacionálního ruského státu.⁸

Organizace pro děti a mládež

Největší organizací pro ruské děti a mládež v Československu byl tělovýchovný spolek Sokol. Sokol, na rozdíl od čistě studentských organizací, zakládali starší sokoli s cílem pěstovat u mládeže fyzickou kondici a národní uvědomění. První ruská sokolská jednota vznikla v Praze. Československo se stalo klíčovým centrem ruského sokolstva v zahraničí. Podrobně se touto mládežnickou organizací zabýváme v kapitole *Sokol*.

Skaut byl pro ruskou emigraci v meziválečném období spolu se Sokolem nejvýznamnější mládežnickou organizací. Ruské skautské jednoty vznikaly po celém

⁶ RACHUNKOVÁ Z., ŘEHÁKOVÁ M., VACEK J.: *Práce ruské, ukrajinské a běloruské emigrace vydané v Československu 1918–1945*, Praha 1996, s. 1114; *Бюллетень Русского христианского студенческого движения в Чехословакии*, Praha 1926.

⁷ *Информационный бюллетень Центрального бюро О.Р.Д.С.О.*, Praha 1923; RACHUNKOVÁ Z., ŘEHÁKOVÁ M., VACEK J.: *Práce ruské, ukrajinské a běloruské emigrace vydané v Československu 1918–1945*, Praha 1996, s. 1020.

⁸ *Информационный листок Объединения русской национальной молодежи*, Praha 1930–1931.

světě. V Československu se kvůli místním podmínkám ruský Skaut nerozvíjel tak dynamicky jako v ostatních centrech ruské emigrace, avšak i zde vzniklo několik ruských skautských jednot. Působení ruských skautů v Československu není prozkoumáno, a proto se jimi detailně zabýváme v kapitole *Skaut*.

Spojujícím článkem mezi jednotlivými kroužky, spolky a organizacemi byl tisk. Noviny a časopisy hrály v emigraci mimořádně důležitou úlohu, protože pomáhaly překonat pocit osamění, posilovaly sebedůvěru díky pocitu náležitosti k velkému celku, prostřednictvím tisku mohla ruská emigrace komunikovat s ostatními emigrantskými centry a navazovat vztahy.

Emigrantská periodika měla vesměs krátkou životnost. Nedostatek prostředků vedl zpravidla rychle k jejich zániku, ale sotva zanikl jeden list, skoro okamžitě vznikl jiný, a to i v koloniích s mnohem menším počtem krajanů a nesrovnatelně menším intelektuálním potenciálem.⁹

Prostřednictvím periodik můžeme detailně zkoumat činnost mládežnických organizací.

Hlavním tiskem ruského sokolstva byl *Обзор русской сокольской жизни*, který vydával Svaz ruského sokolstva v zahraničí v Praze. Noviny byly vydávány jednou za dva týdny během let 1925–1926. Hlavním redaktorem byl E. Salkov. Noviny vycházely ve formátu A4 a měly 4 strany. Jejich funkce byla především informativní. V periodiku se publikovala aktuální témata sokolského života, sokolské ideologické otázky, významné sokolské události, instrukce pro sokolské jednoty, výsledky sokolských soutěží, údaje o sokolských jednotách po celém světě a rozhodnutí Svazu ruského sokolstva v zahraničí. Od února 1926 se hlavním tématem stal VIII. všesokolský slet. V novinách se pravidelně objevovaly články o cvičebních sestavách, instrukce pro účastníky, program a po proběhnutí sletu byly publikovány výsledky a zhodnocení sletu. Poslední 21. číslo vyšlo v prosinci 1926. Noviny jsou k dispozici v tištěné a elektronické podobě ve Slovanské knihovně v Praze. Čísla 1, 7, 8, 9, 11, 12, 13 se pravděpodobně nedochovala.

Na noviny *Обзор русской сокольской жизни* navázal *Русский сокольский вестник*, který byl vydáván od roku 1927 do roku 1938 jako měsíčník v Praze. Hlavním

⁹ SAVICKÝ I.: *Osudová setkání. Češi v Rusku a Rusové v Čechách 1914–1938*, Praha 1999, s. 214.

redaktorem byl D. N. Věrgun. *Русский сокольский вестник* zahrnoval aktuální témata sokolského života, články ideologického a historického charakteru, instrukce pro sokolské jednoty a sokolskou kroniku. Součástí prvních vydání byly instrukce pro vedení sokolských cvičení (tzv. Руководительская страничка). *Русский сокольский вестник* si kladl za cíl stát se spojovníkem ruských sokolů po celém světě. Na rozdíl od novin *Обзор русской сокольской жизни* byl *Вестник* malého formátu a měl 10–20 stran. Od roku 1930 se formát novin zvětšil na velikost strany A4 a byl graficky propracovanější – úvodní stránka každého vydání se barevně odlišovala a přibyly fotografie. Během let 1930–1938 vycházel nepravidelně. Od roku 1932 do roku 1937 bylo jeho vydávání přerušeno. Poslední 39. číslo vyšlo v červnu 1938. Noviny je možné studovat ve Slovanské knihovně v Praze v digitální i tištěné podobě.

Vydavatelská činnost ruských skautů v Československu byla minimální. Čas od času se objevila periodika, která vydali starší ruští skauti, ta však většinou zanikla po prvním vydaném čísle. V Moravské Třebové vydali V. Něstěrenko, S. Čornyj, N. Krivenko, G. Krivenko a G. Dobrov časopis *Тернистый Путь*. V časopise je stručně popsán vznik skautské jednoty v Moravské Třebové, vzpomínky na ruský skauting v Konstantinopoli, povídky a básně. Celý časopis je psán a ilustrován ručně. Ve Slovanské knihovně se dochoval jeden výtisk v tištěné i elektronické podobě. O ruských skautech v Podkarpatské Rusi se můžeme dočíst v novinách *Вестник скаута* z roku 1928, které vydával v Bělehradě oddíl ruských skautů Království SHS.

V Československu vznikly dvě publikace, které sloužily jako příručka ruským skautům v Československu. A. Děchtěrev vydal rozsáhlou příručku s názvem *Русский скаут в Чехословакии*. V této příručce jsou podrobně popsány všechny aspekty ruského skautského života v Československu (skautské zkoušky, kroje, vybavení táborů apod.). Příručka je k dispozici pouze prezenčně v Moravské zemské knihovně v Brně. Podobnou příručku vydal S. A. Fencik s názvem *Русским скаутам на Подкарпатской Руси*. Tato publikace má 16 stránek a obsahuje obdobné informace jako *Русский скаут в Чехословакии*. Navíc je doplněna údaji o ruských skautech v Podkarpatské Rusi a několika fotografiemi. Z těchto dvou příruček můžeme čerpat údaje pro zkoumání života ruských skautů v Československu.

2. SOKOL

Sokol byl založen 16. února 1862 Miroslavem Tyršem jako tělovýchovná jednota v Praze na zásadě naprosté rovnosti podle hesla rovnost – volnost – bratrství. Cílem Sokola byla tělesná, duševní a branná připravenost jedince i celého národa a bratrství slovanských národů. Nejdůležitější sokolská hesla zněla: Tužme se; Ni zisku, ni slávy!¹⁰ Mezi Čechy si získal velkou popularitu. Počet členů a nových sokolských jednot prudce rostl. V roce 1913 bylo na území Čech a Moravy 1 182 jednot s 128 097 členy.¹¹

Sokolská ideologie pronikla do většiny slovanských zemí, kde se začaly zakládat sokolské organizace podle Tyršovy ideologie. Sokol se začal zakládat i na území Ruska (viz kapitola *Vývoj Sokola v Rusku*), a po převratu byl největší a nejmasovější mládežnickou organizací ruské emigrace v ČSR.

1.2. VÝVOJ SOKOLA V RUSKU PŘED ODCHODEM DO EMIGRACE

Historii ruského Sokola se věnoval N. V. Manochin v publikaci z roku 1924 *Краткая история русского соколизма*, která se stala základním pramenem této kapitoly. Manochin se zabýval vývojem sokolského hnutí na Rusi od jeho počátků po první světovou válku. Součástí monografie je chronologický přehled událostí.

Popsat vznik a vývoj sokolského hnutí v Rusku do odchodu do emigrace je poměrně obtížné, protože se dobové dokumenty, které vývoj Sokola zachycovaly, většinou nedochovaly. Jak píše N. V. Manochin v úvodu své knihy:

„Писать историю Русского соколизма довольно трудно, так как многих документов не сохранилось, а одиночные личные воспоминания участников обычно бывают настолько субъективны, что без предварительного сопоставления их между собой и сравнительного их изучения не всегда можно полагаться на них.“¹²

¹⁰ PELIKÁN J.: *O Sokole: Sokolská osvěta*, svazek č. 6, Praha 1920, s. 17–21; LIPAN B.: *Sokolík: sokolské mládeži*, V Drnovicích 1923, s. 10.

¹¹ WAIC M.: *Sokol v české společnosti 1862–1938*, Praha 1996, s. 63.

¹² Citace z: МАНОХИН Н.В. *Краткая история Русского Соколизма*, Praha 1924, s. 8.

První zprávy o tělovýchovné organizaci Sokol přinesli na Rus volyňští Češi, kteří začali ve svých českých osadách zakládat spolky v duchu sokolského hnutí. V roce 1870 byly ve městě Mirogoš na Volyni založeny dvě sokolské organizace a v květnu 1890 byl kyjevským metropolitou v Ostrohu slavnostně posvěcen prapor další sokolské jednoty. Kromě Volyně se začaly šířit neurčité zprávy o sokolském hnutí i z jiných českých osad na Rusi, avšak stále nemůžeme mluvit o vzniku Sokola na Rusi.

Dalším krokem k rozšíření sokolské myšlenky bylo zakládání gymnastických spolků, které se opíraly o zásady českého Sokola. Prvním gymnastickým spolkem, ve kterém se vyučoval tělocvik podle principů českého Sokola, byl Ruský gymnastický spolek v Moskvě (datum založení 4. května 1883). Na konci století se zhoršily rusko-německé vztahy, a pozice Sokola v Rusku se začala upevňovat.¹³

V listopadu 1889 byl Českou obcí sokolskou, která zakládání sokolských organizací v Rusku vítala, poslán J. Grumlík, český učitel gymnastiky a vedoucí Sokola na Žižkově, na chlapecké gymnázium ve městě Tiflis (dnešní Tbilisi). Zanedlouho byli českým Sokolem na toto gymnázium posláni také A. Skoták a A. Lukeš. Díky jejich usilovné práci byl na Rusi položen základ pro další rozvoj sokolské ideologie.

V roce 1898 založil A. Lukeš gymnastický spolek Ruský Sokol v Tiflisi. Ruské úřady nechtěly tento gymnastický spolek schválit, protože měl ve svém názvu *Sokol*. V listopadu roku 1900 spolek obdržel od ruských úřadů zprávu, že stanovy mohou být schváleny pod podmínkou, že se spolek zřekne sokolského názvu. Není zcela jasné, proč ruské úřady nechtěly gymnastické spolky s označením *Sokol* povolovat. Jednou z možných příčin mohla být fáma, která vznikla před rokem 1900, že Sokol je nebezpečná politická organizace a jeho činnost je výrazně antimonarchistická.

Spolek podmínku přijal a 9. prosince 1900 oficiálně zahájil svoji činnost pod názvem Gymnastický spolek v Tiflisi.

V dalších ruských městech se sokolská myšlenka rozvíjela především díky Josefovi Scheinerovi, který byl Tyršovým a Fügnerovým přímým následovníkem. Jeho zásluhou vznikl na konci roku 1900 Český gymnastický kroužek v Petrohradě a Český gymnastický kroužek v Kyjevě.

¹³ *Sokol: časopis zájmům tělocvičným věnovaný*, Praha 1921, s. 101.

V roce 1901 se 18 ruských hostů, mezi kterými byli i představitelé ruské pedagogické a gymnastické veřejnosti, zúčastnilo IV. všesokolského sletu v Praze. Slet vyvolal u ruských hostů množství pozitivních ohlasů. Díky tomu začala řada českých sokolů působit na ruských školách jako učitelé tělocviku a byly zakládány nové gymnastické spolky v duchu českého Sokola. V roce 1902 vznikl v Moskvě Český gymnastický kroužek (budoucí Sokol II), v březnu 1903 vznikl v Petrohradě gymnastický spolek Sever (budoucí Sokol I), v listopadu stejného roku byl založen Gymnastický spolek v Taškentu, a v roce 1905 vznikl samostatný gymnastický spolek Jih v Kyjevě (v čele s českým sokolem dr. Vondrákem). Stále však nebyl povolen název *Sokol*.

V srpnu 1905 Česká obec sokolská (ČOS) zorganizovala přípravné kurzy pro ruské učitele tělocviku a gymnastiky. Kurzy se konaly v sokolovně pražského Sokola a vedl je J. Vaníček, který se stejně jako J. Scheiner zasloužil o rozšíření sokolské ideologie na Rusi.

Od roku 1907 byla možnost odebírat v Petrohradě, Moskvě, Kyjevě, Oděse, Rize, Kazani, Charkově, N. Novgorodě, Tiflisi a Baku české sokolské časopisy *Věstník sokolský*, *Sokol*, *Prapor* a *Výchova tělesná*, které pomáhaly navazovat kontakt ruských sokolů s českými sokoly.¹⁴

Významným milníkem v životě ruských sokolů byl V. všesokolský slet, který se konal 1907 v Praze. Po tomto sletu začaly ruské úřady povolovat označení *Sokol*. Jako první směl název *Sokol* používat Gymnastický spolek v Tiflisi (od září 1907). Následoval kyjevský Jih, moskevský Český kroužek (Sokol II) a byly založeny nové sokolské spolky v Charkově, Kamenci Podolském a Jekatěrinoslavi (dnešní Dněpropetrovsk).

Dalších několik let bylo pro ruský Sokol velmi plodných. Mládež začala s nadšením vstupovat do sokolských spolků a byly založeny nové sokolské spolky v Poltavě, Novorossijsku, Taganrogu, Novočerkasku, Voroněži, v Moskvě (Sokol III) a Petrohradě (Sokol II).

V roce 1911 vydal F. Erben za podpory České obce sokolské knihu v ruštině *Kurs sokolské gymnastiky v ruštině* (Курс Сокольской Гимнастики), která sjednotila sokolskou terminologii na Rusi a stala se základem pro teoretické vyučování sokolského systému.

¹⁴ *Věstník sokolský: list Svazu československého sokolstva*, Praha 1907, s. 19.

Díky práci J. Scheinera a F. Erbena vznikl v červnu 1910 Svaz ruského sokolstva (Союз русского сокольства), který nejprve sjednotil sokolské spolky v Petrohradě, Oděse, Moskvě a Tiflisi, a později se stal centrálním orgánem ruských sokolských jednot. Vedoucím výboru se stal F. Erben a jeho zástupcem R. Todt. V roce 1911 měl svaz 1837 členů (z toho 296 dorostenců).

Ruský Sokol se stále rozvíjel a těšil se velké oblibě. VI. všesokolského sletu v Praze v roce 1912 se zúčastnilo 617 ruských sokolů a na Rusi se začaly vydávat sokolské noviny a časopisy *Сokol* a *Вестник русского сокольства*. Na začátku první světové války bylo v Rusku asi 36 spolků, které byly členy Svazu ruského sokolstva, a přibližně 22 spolků v duchu sokolské ideologie, které členy Svazu nebyly.

Během války se počet členů ruského Sokola výrazně snížil. Většina ruských sokolů odešla na frontu (například ze Sokola II v Petrohradě odešlo více než 87 % členů), mnozí čeští sokoli a vedoucí spolků byli internováni, ostatní sokoli pomáhali obětem války. Místnosti sokolských spolků začaly sloužit jako lazarety nebo vojenské sklady.

Na počátku občanské války a následné zahraniční intervence začali bolševici tělesné spolky militarizovat. Tělovýchova a sporty byly podřízeny vedení *VSEVOBUČE* (Всеобщее военное обучение), který zabezpečoval vojenskou přípravu rezerv pro ruskou armádu.¹⁵

Po převratu se snažil dočasný výbor Svazu ruského sokolstva obnovit svoji činnost. Podle údajů českého časopisu *Sokol* z roku 1921 se odhadovalo, že v Rusku existovalo asi 25–30 sokolských jednot.¹⁶ Sovětské úřady zpočátku činnost Svazu tolerovaly, ale nakonec byl Svaz ruského sokolstva roku 1922 oficiálně uzavřen a ruský Sokol zakázán. Mnozí ruští sokolští vedoucí a členové sokolských jednot odešli do emigrace, kde se snažili pokračovat v sokolské činnosti.

¹⁵ *Sokol: časopis zájmům tělocvičným věnovaný*, Praha 1921, s. 102.

¹⁶ *Sokol: časopis zájmům tělocvičným věnovaný*: K. Šulc – Sokolstvo na Rusi za vlády sovětů, Praha 1921, s. 247–248.

1.3. RUSKÝ SOKOL V EMIGRACI

Otázkou emigrace ruských sokolů se zabývala většina sokolských organizací v Evropě. Slovanské národy považovaly Rusko, největší slovanský národ, za svého ochránce, a poté, co se Rusové ocitli v emigraci, cítily potřebu Rusům pomáhat, aby po příchodu do obnoveného demokratického Ruska mohli dál chránit menší slovanské národy. Ruské sokolstvo mělo být, podle názoru mnohých sokolských vedoucích, nezávislé na ostatních sokolských organizacích, aby si vytvořilo samostatnou sokolskou ideologii, kterou by po návratu do své vlasti rozšířilo na celé ruské území. Ruský Sokol v emigraci měl za úkol vytvořit nacionální hnutí, které by s pomocí sokolských myšlenek sjednotilo celou ruskou emigraci, obrodilo národní cítění a vychovalo národ k tělesnému a duchovnímu zdraví. Ruské sokolské jednoty v emigraci se měly stát centry ruské emigrace, kde by ruští sokoli mohli žít podle národních tradic a zásad slavismu.¹⁷

Úkol ruského emigrantského Sokola představovalo kromě zlepšení fyzické kondice také rozvíjení ruského národního uvědomění. V ruském Sokole se vyučovala historie a kultura Ruska, národní tradice, národní specifika, bohatství a příroda Ruska. Cílem bylo probudit lásku ke své vlasti, ruskému národu, národní hrdost a sjednocení s ostatními slovanskými národy.¹⁸

Nejvíce ruských sokolů bylo soustředěno v Jugoslávii a Československu, které se staly centry sokolského života ruské emigrace.

V Jugoslávii mělo sokolstvo velký respekt a úctu. Ruští sokoli, kteří pracovali v řadách ruského sokolstva a na konci roku 1921 emigrovali do Jugoslávie, navázali na tradici původního předrevolučního ruského sokolstva. Založení Ruského Sokola v Praze dalo impulz ruským sokolům v Jugoslávii. 23. února 1921 byl založen Ruský Sokol v Bělehradu a v roce 1922 Ruský Sokol v Zemun. Další významnou událostí pro ruské sokoly v Jugoslávii se stal všesokolský slet v Lublani v roce 1922 a proslov krále Alexandra I., který vyjádřil přání, aby se práce jihoslovanského sokolstva sjednotila s ruskými a československými sokoly.¹⁹

V následujících letech byly založeny ruské sokolské organizace v Lublani, Záhřebu, Šabaci, Novém Sadě, Dubrovníku, Pančevě, Sarajevu a Bílé Cerkvi. Státní

¹⁷ *Русский Сокол за-границей*, Прага 1926, č. 2 sletové vydání, s. 7–9.

¹⁸ Tamtéž, s. 34–36.

¹⁹ *Союз Русского Сокольства: 1907 – XXX – 1937*, Белград 1937, юбилейное издание, s. 12.

komise ruský Sokol podporovala a na I. jihoslovanský všesokolský slet, kterého se z ruského sokolstva účastnilo asi 125 sokolů, poskytla ruským sokolům podporu v hodnotě 8000 dinárů. Ruský Sokol se v Jugoslávii sjednotil do organizace Ruského sokolstva v Jugoslávii se sídlem v Lublani (starosta N. Preobraženskij).²⁰

Ruská kolonie ve Francii byla o sokolských myšlenkách velmi málo informována. První ruský sokolský spolek ve Francii byl založen ve městě Knutange v roce 1927. Starostou spolku se stal Sokolskij.²¹ V březnu téhož roku se mezi ruskou inteligencí zrodila myšlenka založení sokolského spolku ve městě Meudon. Ruští sokoli v tomto městě založili sokolský oddíl pro dospělé, dorost a dětskou sokolskou skupinu.²² Přísaha nových členů a veřejné gymnastické vystoupení proběhly 19. února 1928.²³ Další ruský sokolský spolek byl založen na jihu Francie 1. září 1930 ve městě Kannah.²⁴

V Bulharsku se ve srovnání s ostatními slovanskými zeměmi ruský Sokol značně opozdil. Dlouhou dobu fungovalo v Sofii jen malé ruské sokolské hnízdo. 14. března 1927 předložila iniciativní skupina vesměs starších ruských sokolů na ustavujícím zasedání návrh na založení Ruského Sokola v Sofii. Nedlouho poté bylo zvoleno dočasné vedení Ruského Sokola v Sofii (starostou se stal F. F. Abramov) a sepsány jeho stanovy.²⁵ V následujících letech byla založena ruská sokolská jednota ve městě Plovdiv, a čtyři ruská sokolská hnízda ve městech Ruse, Burgas, Tvardica a Kočerino.²⁶

Značný počet ruských emigrantů žilo v baltských zemích. Ruské obyvatelstvo mělo své školy, divadla a své zástupce v parlamentu. Ale o sokolském hnutí se příliš nevědělo a existovaly jen malé sokolské skupiny. Sokol byl zpočátku považován za politickou organizaci.²⁷ Na konci roku 1928 byly v estonském městě Dvinsk přijaty stanovy nově vzniklého gymnastického spolku Ruský Sokol, který byl velmi špatně materiálně zabezpečen. Založení tohoto spolku dalo impuls pro vznik dalších sokolských jednot.²⁸ Na začátku 30. let se ruskému Sokolu v baltských zemích dařilo. V září 1930 byly přijaty stanovy nového gymnastického spolku Ruský Sokol v Rize, který měl pět skupin – dospělé sokoly a sokolky, chlapecký a dívčí dorost a žáky sokolátka (ve věku od 8 do

²⁰ *Русский сокольский вестник*, Прага 1927, roč. 6–7, s. 81–94.

²¹ Tamtéž, 1927, č. 1, s. 16.

²² Tamtéž, 1927, č. 2, s. 48.

²³ Tamtéž, 1928, č. 3, s. 10.

²⁴ Tamtéž, 1930, č. 1, s. 13.

²⁵ Tamtéž, 1927, č. 3, s. 46.

²⁶ Tamtéž, 1927, č. 9–10, s. 18

²⁷ Tamtéž, 1928, č. 3, s. 9.

²⁸ *Русский сокольский вестник*, Прага 1928, č. 6–7, s. 8.

14 let). Příklad členů se konala 31. května 1931 v místnosti Lomonosovského gymnázia v Rize, kde probíhalo i sokolské cvičení. Sokol v Rize byl v počtu členů dvakrát větší než první Ruský Sokol v Dvinsku. Sokol v Rize navštěvovalo přibližně 200 členů (do Sokola v Dvinsku chodilo okolo 135 sokolů a sokolek). V roce 1932 byl založen Ruský Sokol v Talinu.²⁹

Ve Spojených státech amerických vznikl Svaz karpatoruského sokolstva v Americe, který spojoval 10 ruských sokolských žup v různých městech (např. Pittsburgh, New York, Chicago, Philadelphie, Youngstown). Svaz měl dohromady 19 500 členů. Ruské sokolstvo se ve Spojených státech rychle rozvíjelo. V roce 1931 měl Ruský Sokol v Pittsburghu přes 100 členů a vlastní sokolskou hymnu.³⁰

3. června 1931 se konalo slavnostní otevření Ruského Sokola v Šanghaji. Ačkoliv nebyla jednota dobře materiálně vybavená, rychle se rozvíjela a ve stejném roce založila ženský oddíl. V roce 1931 navštěvovalo jednotu 90 sokolů a 16 sokolek. Ruský Sokol v Tchien-t'ín byl založen v roce 1930. O dva roky později jej navštěvovalo 40 členů a spolek se stal členem Svazu ruského sokolstva v zahraničí.³¹

Kromě výše uvedených významných sokolských center vznikly menší ruské sokolské organizace například i v Egyptě a Bejrútu.³²

²⁹ Tamtéž, 1931, č. 1, s. 13; 1931, č. 7, s. 14.

³⁰ Tamtéž, 1928, č. 4–5, s. 14–15.

³¹ Tamtéž, 1932, č. 1, s. 14.

³² Tamtéž, 1927, č. 9–10, s. 17.

1.4. SVAZ RUSKÉHO SOKOLSTVA V ZAHRANIČÍ

Ruské sokolstvo v emigraci se rozvinulo natolik, že vznikla potřeba ruské sokolské jednoty sjednotit. Proto se zásluhou starších ruských sokolů a představitelů československého a jihoslovenského sokolstva obnovila činnost Svazu ruského sokolstva. Svaz sjednocoval ruské sokolské organizace po celém světě a plnil funkci centrálního rozhodovacího orgánu.

Svaz ruského sokolstva začal svoji činnost na 1. sjezdu zástupců ruských sokolských organizací z Československa a Jugoslávie v prosinci roku 1923 v místnosti pražského Sokola. Předsedou sjezdu byl zvolen starosta České obce sokolské J. Scheiner. Na sjezdu bylo zvoleno dočasné vedení se sídlem v Praze.³³ Základním úkolem Svazu bylo posílit národní cítění a rozšířit sokolskou ideologii mezi ruskou emigraci.³⁴

V roce 1924 během Prvního sletu ruského sokolstva v zahraničí proběhl 2. sjezd Svazu ruského sokolstva v zahraničí, na kterém byl starostou Svazu zvolen V. N. Věrgun a byly přijaty stanovy. Prvními členy Svazu se z ruských sokolských jednot v Československu staly: Ruský Sokol v Praze, Ruský oddíl tělocvičné jednoty Brno I, Sokolská jednota při Ruském reálném gymnáziu v Moravské Třebové, Sokolská organizace při Báňské akademii v Příbrami a Ruská sokolská organizace v Bratislavě. Celkový počet ruských členů z Československa byl 573 sokolů, 80 sokolek, 20 dorostenců.³⁵

V roce 1926 se rada Svazu rozhodla založit nakladatelství pod názvem *Русская сокольская матрица* v Praze, které vydávalo sokolskou literaturu a tělocvičné příručky pro ruské sokolské organizace v emigraci. Členy nakladatelství se mohli stát sokolské slovanské organizace i jednotlivci z těchto organizací.³⁶

Na 3. schůzi Svazu ruského sokolstva v zahraničí, která proběhla během VIII. všesokolského sletu v roce 1926, byl starostou Svazu zvolen R. I. Todt. Základní otázkou této schůze byly organizační nedostatky ruského sokolstva (kroj, ruský sokolský odznak,

³³ *Союз Русского Сокольства: 1907 – XXX – 1937*, Белград 1937, юбилейное издание, s. 12.

³⁴ *Обзор русской сокольской*, Прага 1926, č. 6, s. 1–4.

³⁵ *Русский сокольский вестник*, Прага 1926, č. 2, s. 3.

³⁶ Tamtéž, 1926, č. 17, s. 2.

výše členských příspěvků, přijetí členů neslovanského původu apod.) a byl zvolen výbor pro vypracování nových stanov, které byly platné od 15. července 1927.³⁷

Svaz se snažil navázat kontakt s veřejností a představit cíle a činnost ruského sokolstva za 5 let jeho práce v emigraci. 2. července 1926 Svaz uspořádal v Tyršově muzeu výstavu ruského sokolstva v zahraničí. Výstava se skládala ze tří sekcí. V první sekci byly vystaveny předměty, které představovaly sokolstvo v Rusku do roku 1917, a historické dokumenty, které se týkaly organizace Svazu. V druhé sekci si návštěvníci mohli prohlédnout diplomy, ocenění ruských sokolských organizací v ČSR a států SHS, plakáty, fotografie a různé sokolské předměty z Prahy, Moravské Třebové, Brna a Jugoslávie. Ve třetí sekci byla vystavena sokolská publikační činnost, časopisy, kalendáře, články, bulletiny, dopisy apod. Výstava měla velký úspěch. Od 2. do 20. července 1926 výstavu navštívilo asi 20 000 návštěvníků.³⁸

Členem Svazu se mohly stát ruské sokolské jednoty, které poslaly žádost o členství spolu s potvrzením schválení činnosti a uvedením počtu členů. Členská práva získali členové až po zaplacení členského příspěvku. Jen členové Svazu měli právo nosit ruský sokolský kroj.³⁹ V roce 1927 bylo ve Svazu ruského sokolstva v zahraničí z Československa 600 sokolů, 85 sokolek, 25 dorostenců a 36 dětí.⁴⁰

Na 4. sjezdu Svazu ve dnech 26.–27. 12. 1930 bylo rozhodnuto o organizační struktuře a jako vzorové stanovy pro gymnastické spolky Ruský Sokol byly přijaty stanovy spolku Ruský Sokol v Praze.⁴¹

V roce 1932 se Svaz stal členem Mezinárodní gymnastické federace v Paříži, což umožnilo ruským sokolům aktivně se účastnit mezinárodních vystoupení a soutěží pod ruskou vlajkou.⁴²

V roce 1932 se Svaz začal rozpadat. Na 5. sjezdu Svazu vyslovili ruští sokoli z jihoslovanského Sokola žádost, aby se centrum Svazu přestěhovalo z Prahy do Bělehradu, protože v Bělehradu bylo nejpočetnější zastoupení ruských sokolů. I když se návrh nepodařilo prosadit, ruští sokoli z jihoslovanského Sokola vedli neustálý boj proti

³⁷ *Русский сокольский вестник*, Прага 1931, č. 7, s. 6.

³⁸ *Обзор русской сокольской жизни, Прага 1926*, č. 15, s. 3.

³⁹ Tamtéž, 1930, č. 2, s. 5.

⁴⁰ *Русский сокольский вестник*, Прага 1927, č. 2, s. 22.

⁴¹ Tamtéž, 1931, č. 7, s. 4.

⁴² Tamtéž, 1932, č. 2, s. 4.

Praze. Nakonec se sídlo ruského sokolstva v roce 1932 přesunulo z Prahy do Bělehradu.⁴³ Svaz se definitivně rozpadl v roce 1938.⁴⁴

Svaz ruského sokolstva v zahraničí v Praze hrál pro ruské sokoly velmi důležitou roli – rozhodoval o základních otázkách života ruského sokolstva a sjednocoval ruské sokoly v Československu i ve světě. Svaz úzce spolupracoval s Českou obcí sokolskou a byl v kontaktu i s českou veřejností.

1.5. SVAZ SLOVANSKÉHO SOKOLSTVA

Kromě Svazu ruského sokolstva v zahraničí bylo ruské emigrantské sokolstvo v Československu důležitým členem Svazu slovanského sokolstva (dále jako SSS).

SSS byl založen v roce 1908 československými sokoly. Po první světové válce se během VII. všesokolského sletu v roce 1920 jeho činnost obnovila. Zakládajícími členy byly Česká obec sokolská, ruské sokolstvo v zahraničí, jihoslovanské sokolstvo a polské sokolstvo.⁴⁵

18. července 1924 se ve městě Záhřeb sešli zástupci organizací československého Sokola, ruského sokolstva v zahraničí, polských sokolských gymnastických spolků a jihoslovanského sokolstva na společné schůzi, na které byly přijaty stanovy. 3. července 1926 se po přijetí konalo zasedání, na němž byl starostou Svazu zvolen J. Scheiner. Členem svazu mohly být jen sokolské jednoty (ne jednotlivci).⁴⁶ Svaz slovanského sokolstva se stal pro československé, ruské, polské a jihoslovanské sokolské organizace centrálním orgánem.

⁴³ *Союз Русского Сокольства: 1907 – XXX – 1937*, Белград 1937, юбилейное издание, s. 14.

⁴⁴ *Русский сокольский вестник*, Прага 1932, č. 4–5, s. 7; 1938, č. 1, s. 2.

⁴⁵ *Союз Русского Сокольства: 1907 – XXX – 1937*, Белград 1937, юбилейное издание, s. 13.

⁴⁶ *Русский сокольский вестник*, Прага 1931, č. 4, s. 5–7.

1.6. SOKOL V MEZIVÁLEČNÉM ČESKOSLOVENSKU

V meziválečném období byl Sokol v Československu největší, nejsilnější a nejbohatší tělovýchovnou organizací.

Vznik samostatného Československa přineslo Sokolu velký rozvoj. Díky tomu, že se sokolská ideologie v podstatě ztotožňovala s idejemi první republiky, stalo se členství v Sokole prestižní záležitostí.⁴⁷ Počet členů se oproti situaci před válkou až ztrojnásobil a počet jednot vzrostl o polovinu.⁴⁸ Ve 20. letech začala členská základna kolísat. Sokoli si začali uvědomovat, že Tyršova tělocvičná soustava vyhovuje hlavně dospělým, ale pro dorost a děti není příliš vhodná.

Pro získání mládeže byla rozhodující náplň cvičebních hodin.⁴⁹ Začalo se uvažovat o sjednocení sokolské výchovy mládeže se skautingem. Již v roce 1919 uveřejnil dr. Svojsík v časopise Sokol svoji myšlenku o spojení skautské výchovy se sokolskou:

„Myslím, že Sokolstvo bude se brzy rozhodovati o reformě výchovy svého dorostu. A jsem si jist, že volba nemůže dopadnout jinak, nežli sloučením nebo přiřčením junačení k soustavě sokolské.“⁵⁰

Schůze výboru Československé obce sokolské však na jaře 1922 skautskou výchovu ostře odmítla. Ale zavržení skautingu neznamenal odmítnutí pobytu v přírodě. Sokolské výlety zůstaly zachovány.⁵¹

Sokol měl dostatečnou podporu také ze strany vlády a prezidenta T. G. Masaryka, který byl sám činným členem Sokola v Praze na Malé Straně do konce roku 1899.⁵² Sami sokoli zasahovali do politického života Československa a mezi politickými představiteli byla řada sokolů.⁵³

Po první světové válce se obnovila tradice všesokolských sletů. První poválečný (v pořadí VII.) všesokolský slet měl za úkol oživit cvičení sokolských jednot, ale také

47 *Libochovický Sokol v letech meziválečných 1920–1937*. In: TJ Sokol Libochovice [online] 2007 [cit. 2015-03-08].

48 PELIKÁN J.: *O Sokole: Sokolská osvěta*, svazek č. 6, Praha 1920, s. 44.

49 WAIC M.: *Sokol v české společnosti 1862–1938*, Praha 1996, s. 151.

50 Citace z: *Sokol: časopis zájmům tělocvičným věnovaný*: Svojsík – Sokolstvo a Junáctví, Praha 1919, s. 11–12.

51 WAIC M.: *Sokol v české společnosti 1862–1938*, Praha 1996, s. 151–152.

52 *Sokol: časopis zájmům tělocvičným věnovaný*, Praha 1919, s. 27.

53 Ústav pro studium totalitních režimů: *Výstava Pod křídly Sokola. Sokol a politické strany meziválečného Československa* [online] [cit. 2015-03-08].

ukázat národnostním menšinám a lidem v zahraničí schopnost života Čechů v novém nezávislém státě. Do druhé světové války byly uspořádány ještě dva, velmi úspěšné, všesokolské slety.

Rozvoj sokolské činnosti umožňovala materiální základna, která byla nejlepší ze všech tělovýchovných organizací v Československu. V roce 1934 měla více než polovina jednot vlastní tělocvičnu. Hlavní zdrojem příjmů byly členské příspěvky. Další finance plynuly do pokladny České obce sokolské z vlastního podnikání, dotací státu a darů podniků i jednotlivců.⁵⁴

1.7. VŠESOKOLSKÉ SLETY

Největší událostí pro všechny sokoly byly všesokolské slety pořádané Českou obcí sokolskou. Od doby vzniku Sokola v Československu (rok 1862) do roku 1932 zorganizovala Česká obec sokolská celkem devět sletů. Ruští sokoli se účastnili pěti z nich.

Ruští sokoli se poprvé účastnili IV. všesokolského sletu v Praze, který probíhal od 27. června do 1. července 1901 na Letné. Ve slavnostním průvodu šlo celkem 11 000 sokolů, z toho 18 sokolů bylo ruských.⁵⁵

V. všesokolského sletu 1907 se účastnilo 117 ruských sokolů, z nichž 24 cvičilo. Ruským sokolům se v sokolských soutěžích podařilo obsadit první příčky. Kyjevští sokoli obsadili první místo a druhé místo obsadili sokoli z Tiflisi. Sletu se také účastnilo přibližně 500 dorostenců. Po úspěchu na V. všesokolském sletu ruské úřady povolily gymnastickým spolkům v Rusku používat označení *Sokol*.⁵⁶

VI. všesokolský slet byl uspořádán na oslavu 50. výročí založení Sokola ve dnech 9., 16., 22., 23., 28. června – 4. července 1912 na Letné v Praze. Všesokolského sletu se účastnilo 12 000 cvičících. Ruští sokoli na VI. sletu poprvé vystoupili jako jeden

⁵⁴ KÖSSL J., ŠTUMBAUER J., WAIC M.: *Vybrané kapitoly z dějin tělesné kultury*, 3. Vyd, Praha 2008, s. 127.

⁵⁵ *Русский сокольский вестник*, Прага 1931, č. 6, s. 3.

⁵⁶ Tamtéž, 1931, č. 6, s. 4.

organizovaný celek, který tvořilo 222 sokolů z 28 ruských sokolských jednot. VI. všesokolský slet byl také považován za první slet Svazu slovanského sokolstva.⁵⁷

VII. všesokolský slet proběhl ve dnech 6. června – 4. července 1920 spolu s I. sletem dorostu v Praze na Letné. Sletu se zúčastnilo 12 000 cvičících sokolů, 9 500 chlapců a 10 112 děvčat. Na tomto sletu poprvé veřejně vystoupily české sokolky. VII. všesokolský slet byl pro ruské sokoly v Československu rozhodující, protože na podzim stejného roku se konalo první zasedání, na kterém se projednávaly stanovy Ruského Sokola v Praze.⁵⁸

Důležitou událostí v životě ruských sokolských jednot byl I. slet ruského sokolstva v zahraničí, který se konal 6. července 1924 na Žižkově v Praze. Sletu se účastnilo 250 sokolů (z jednoty Ruský Sokol v Praze vystoupilo 89 sokolů a sokolek).⁵⁹

Na VIII. všesokolském sletu 1926 v Praze vystoupili ruští sokoli jako představitelé emigrantských sokolských jednot. Pro ruskou emigraci byl tento slet důležitou zkouškou toho, zda se Rusové v emigraci mohou sjednotit a vystupovat jako jeden samostatný celek, a také prostředkem, jak ukázat samostatnost a podstatu práce ruského sokolstva po téměř pěti letech v emigraci.⁶⁰

Během VIII. všesokolského sletu byli 7. července 1926 zástupci ruského sokolstva v zahraničí (D. N. Věrgun, R. I. Todt, D. Dolgorukov, A. E. Jefanov, J. N. Sjuzor) pozváni na banket k prezidentovi T. G. Masarykovi. Hlavní náplní schůzky bylo uznání práce ruského sokolstva v Československu ze strany prezidenta, poděkování za pomoc Čechů ruské emigraci a také za dobré vztahy Čechů k ruskému sokolstvu v zahraničí ze strany zástupců ruského sokolstva.⁶¹

V rámci VIII. všesokolského sletu byl 20. června 1926 uspořádán Den pražských sokolských jednot. Z jednoty Ruský Sokol v Praze se společných sletových cvičení účastnilo 60 sokolů.⁶² Cílem sletové scény bylo symbolicky představit historii československého národa, jeho boj za samostatnost a tehdejší nezávislost. Hudebním

⁵⁷ Tamtéž, 1931, č. 6, s. 4–5.

⁵⁸ *Русский Сокол за-границей*, Прага 1926, č. 2, s. 25.

⁵⁹ Tamtéž, 1926, č. 2, s. 26.

⁶⁰ *Обзор русской сокольской жизни*, Прага 1926, č. 5, s. 1; *Союз Русского Сокольства: 1907 – XXX – 1937*, Белград 1937, юбилейное издание, s. 13.

⁶¹ *Обзор русской сокольской жизни*, Прага 1926, č. 14, s. 1.

⁶² *Русский сокольский вестник*, Прага 1927, č. 2, s. 19.

motivem byla národní hymna Kde domov můj?. Bylo očekáváno 84 cvičících ruských sokolů z Brna, 50 cvičících z Moravské Třebové a více než 100 cvičících z Prahy.⁶³

Účast Ruského Sokola v hlavních sletových dnech byla následující: společného cvičení ve volných disciplínách se 4. července účastnilo 100 sokolů a 14 sokolek, 5. července 200 sokolů a 14 sokolek a cvičení s kopím 230 sokolů. Ve slavnostním průvodu, který se konal 6. července, šlo 14 ruských sokolů ve slavnostním sokolském kroji, 26 sokolů ve slavnostním civilním oblečení a 1 sokol v národním ruském kroji. Sletových soutěží nižších oddílů se ze Svazu ruského sokolstva v zahraničí účastnilo šest jednot. Ruský Sokol z Brna obsadil 16. místo, Ruský Sokol v Praze 27. místo a sokoli z Moravské Třebové obsadili 132. místo.⁶⁴ Z řad dorostenců cvičilo celkem 16 264 chlapců a 14 076 děvčat, 6 680 žákyň a 5 784 žáků. Na pořad sletových slavností byly zařazeny i 2. hry středoškolské mládeže.⁶⁵

Doba před IX. všesokolským sletem v roce 1932 byla ve znamení pesimismu a deprese. Většina ruské emigrace z Československa odešla. Avšak ruské sokolstvo v zahraničí se snažilo ruskou emigraci, která v Československu zůstala, povzbudit přípravami na IX. všesokolský slet, kde ruští sokoli mohli vystoupit jako plnomocný představitel ruského národa. 2. července se na Strahovském stadionu mělo konat vystoupení ruské mládeže. Hlavní vystoupení ruského sokolstva bylo naplánováno na 5. července a 6. července se měla konat ruská sokolská akademie a vystoupení Svazu ruského sokolstva v zahraničí.⁶⁶ Ale kvůli rozporům ve Svazu ruského sokolstva v zahraničí v roce 1932 se ruští sokoli IX. všesokolského sletu neúčastnili.⁶⁷

Kromě všesokolských sletů pořádaných Českou obcí sokolskou se ruští sokoli účastnili i sletů pořádaných jihoslovanským a polským sokolstvem.⁶⁸

Účast ruských sokolů na všesokolských sletech utvrzovala jejich pozici. Čeští sokoli ruské sokolské jednoty podporovali a o jejich úspěších ve všesokolských sletech psali v sokolském časopise *Sokol*. Pro ruské sokoly v emigraci byl nejvýznamnější VIII. všesokolský slet, na kterém vystupovali jako samostatná organizace. Ruskou sokolskou

⁶³ *Русский Сокол за-границей*, Praha 1926, č. 2, s. 28.

⁶⁴ *Русский сокольский вестник*, Praha 1927, č. 2, s. 21; *Обзор русской сокольской жизни* Praha 1927, č. 14, s. 2.

⁶⁵ WAIC M.: *Sokol v české společnosti 1862–1938*, Praha 1997, s. 156–157.

⁶⁶ *Русский сокольский вестник*, Praha 1932, č. 2., s. 3; 1932, č. 3, s. 10.

⁶⁷ Tamtéž, 1938, č. 1, s. 2.

⁶⁸ Tamtéž, 1931, č. 4, s. 16; *Обзор русской сокольской*, Praha 1925, č. 2, s. 4.

emigraci podporovala také česká veřejnost i prezident T. G. Masaryk. Úspěchy na všesokolských sletech dokazují velmi dobrou kvalitu cvičení ruských emigrantských sokolů. Všesokolské slety byly pro ruské sokolstvo v emigraci velmi významnou událostí.

1.8. RUSKÝ SOKOL V ČESKOSLOVENSKU

Poté, co ruští sokoli po převratu přijeli do Československa, navázali čeští sokoli v čele s Českou obcí sokolskou s ruskými sokoly blízký kontakt. Česká obec sokolská pořádala pro ruské sokoly vzdělávací kurzy, několikrát poskytla ruským sokolům místnosti a darovala sokolskou a tělovýchovnou literaturu.

Pravděpodobně nejmýstižněji o pomoci ruským sokolům píše Josef Páta v časopisu *Sokol* z roku 1921:

„Mnoho se nyní píše i mluví u nás o pomoci Rusům, o zachránění trosečníků ruských, o zachránění ruských dětí. Přál bych si, aby sokolstvo šlo příkladem v čele celé akce. Můžeme-li v době slavností dávat na tisíce místností k službě cizincům a hostům, proč bychom nemohli stejně tak ochotně a obětavě se ujmout ruských dětí a dát jim přístřeší? Zaveďme Rusy do svých jednot, ať nám vypravují o své zemi, o svém národě, ať nám přednesou úryvky ze svých klasických písní, básní, románů a dramát, ať nám přiblíží nešťastné dnešní Rusko.“⁶⁹

Ruští sokoli po příjezdu do Československa začali vstupovat do československých sokolských jednot, kde cvičili spolu s českými sokoly, a také zakládali vlastní sokolské jednoty. První ruský Sokol byl založen v Praze a stal se vzorem pro ostatní ruské sokolské organizace.

⁶⁹ *Sokol: časopis zájmům tělocvičným věnovaný*: Josef Páta – Pro slovanské sblížení, Praha 1921, s. 211.

1.8.1. PRAHA

Ruský Sokol v Praze, který byl založen 16. ledna 1921, byl prvním legalizovaným spolkem České obce sokolské. Cílem pražské ruské sokolské jednoty bylo organizovat ruské sokolstvo, popularizovat sokolské myšlenky mezi ruskou emigrací a obrodit národní cítění pro budoucí demokratické Rusko.⁷⁰

První myšlenka založit gymnastický spolek Ruský Sokol v Praze se zrodila v roce 1919 a během VII. všesokolského sletu v Praze v roce 1920 byla definitivně upevněna. Ustavujícího výboru, který byl svolán skupinou v čele s R. Todtem, T. Fikselem, G. Archangelským, I. Gibšem 16. ledna 1921, se zúčastnilo přibližně 30 sokolů. Na schůzi výboru byly odsouhlaseny stanovy, které byly analogické se stanovami pražského Sokola, a proběhly volby do rady výboru. Prvním starostou spolku byl zvolen prof. N. V. Jastrebov a jeho zástupcem se stal R. Todt. Týden po schůzi výboru se v Josefovské ulici v Praze konalo první zasedání rady Ruského Sokola v Praze, na němž se přijalo rozhodnutí oznámit založení Ruského sokolského spolku České obce sokolské. Pražský městský výbor umožnil ruským sokolům využívat gymnastický sál ve škole na Křížkovské ulici, kde 15. března začalo cvičení pod vedením R. Todta.⁷¹

Začátek cvičení byl oznámen ve všech českých novinách a také v ruských novinách *Общее дело*, *Руль*, *Последняя новость* a *Свобода*. Cvičení probíhalo dvakrát týdně a v průměru Ruský Sokol v Praze navštěvovalo 18 mužů a 7 žen. Zasedání rady probíhalo jednou měsíčně na Josefovské ulici v Praze, kde si později ruští sokoli zřídili malou kancelář.⁷²

Na podzim roku 1921 začali do Prahy přijíždět ruští studenti z Konstantinopole, mezi kterými byli také sokolští vedoucí z Moskvy, Kyjeva, Jekatěrinoslavi, Baku, Tiflisi a dalších měst. Ještě před příjezdem do Prahy utvořili malý sokolský kroužek. Po příjezdu do Československa se začali zapojovat do činnosti ruských sokolů a nakonec se

⁷⁰ *Обзор русской сокольской жизни*, Прага 1925, č. 2, s. 4.

⁷¹ КОСТЮЧЕНКО-ВЕРЕЩАГИН И. М.: *Русское сокольство на чужбине: Краткий очерк истории гимна. о-ва "Русский Сокол" в Праге*, Прага 1926, s. 5–6; *Русский сокольский вестник*, Прага 1931 č. 4, s. 12.

⁷² КОСТЮЧЕНКО-ВЕРЕЩАГИН И. М.: *Русское сокольство на чужбине: Краткий очерк истории гимна. о-ва "Русский Сокол" в Праге*, Прага 1926, s. 7.

stali členy Ruského Sokola. Na druhé roční schůzi na konci roku 1922 byl starostou spolku zvolen D. N. Věrgun a vedoucím se stal R. I. Todt.⁷³

Na začátku roku 1923 se začaly v tisku objevovat názory, že jednota Ruský Sokol v Praze je zbytečná, protože Rusové mohou vstupovat do již zavedených českých sokolských spolků. Takový názor začal převládat i v ČOS, ale díky J. Scheinerovi a dalším českým sokolům se podařilo ČOS přesvědčit, že samostatný spolek Ruský Sokol v Praze je velmi důležitý pro ruské sokoly, protože musí samostatně pracovat, aby vytvořili pevné základy pro budoucí Rusko. V únoru 1923 pořádal Ruský Sokol v Praze v sokolovně na Františkově ulici v Praze první sokolskou akademii, která definitivně upevnila pozici Ruského Sokola v Praze.⁷⁴

Kvůli stále se zvyšujícímu počtu členů museli ruští sokoli začít hledat nové místo pro svoji sokolovnu. Nabízely se tři možnosti: tělocvična Reálného gymnázia na Smíchově, Reálného gymnázia na Vinohradech a Učitelství v Panské ulici. Panská ulice byla pro ruské sokoly nejvýhodnější, protože se nacházela v centru města. Díky doporučení J. Scheinera nakonec ruští sokoli získali novou sokolovnu v Učitelství v Panské ulici a ČOS poskytla místnost pro kancelář. Díky nové sokolovně začal spolek intenzivně růst.⁷⁵

Spolek se stal součástí pražské sokolské župy a v červenci 1923 spolek vystoupil na mezisletových soutěžích, na kterých tři ruští sokoli získali ocenění.⁷⁶

Ruští sokoli dál úspěšně vedli činnost podle programů českých sokolských spolků a spolupracovali s českými sokolskými organizacemi. V roce 1924 věnovala Česká obec sokolská spolku malou knihovnu⁷⁷ a vedoucí Ruského Sokola v Praze se účastnili kurzů pořádaných ČOS. Díky tomu byli vedoucí sokolských cvičení plně kvalifikováni. V roce 1925 se Ruský Sokol v Praze účastnil vystoupení na Dnu ruské kultury, otevření Tyršova domu a závodů, které organizovala pražská župa. Ve volbách byl zvolen starostou spolku

⁷³ Tamtéž, s. 8; *Русский сокольский вестник*, Praha 1931, č. 4, s. 12.

⁷⁴ КОСТЮЧЕНКО-ВЕРЕЩАГИН И. М.: *Русское сокольство на чужбине: Краткий очерк истории гимн. о-ва "Русский Сокол" в Праге*, Praha 1926, s. 11–12.

⁷⁵ Tamtéž, s. 13; *Русский Сокол за-границей*, Praha 1926, č. 2 sletové vydání, s. 24.

⁷⁶ Tamtéž, s. 23.

⁷⁷ КОСТЮЧЕНКО-ВЕРЕЩАГИН, И. М.: *Русское сокольство на чужбине: Краткий очерк истории гимн. о-ва "Русский Сокол" в Праге*, Praha 1926, s. 23.

R. I. Todt, jeho zástupcem se stali I. I. Lappo a S. A. Ostrogorskij, a spolek získal novou sokolovnu v Nuslích.⁷⁸

16. ledna 1926 se k 5. výročí založení Ruského Sokola v Praze měla konat sokolská akademie, ale kvůli technickým podmínkám se akademie odložila na 20. února. Publikum tvořili jak ruští, tak i čeští sokoli. Na programu bylo gymnastické cvičení Ruského Sokola v Praze, cvičení ruského oddílu v Brně 1, šermování, vystoupení kozáckého sboru a taneční čísla. Závěrem akademie se konal bál.⁷⁹

V roce 1926 se spolek účastnil II. sletu ruského sokolstva v zahraničí a VIII. všesokolského sletu v Praze, kde byl spolku předán sokolský prapor. Počet členů se zvýšil o 3 %. Podle údajů v novinách *Обзор русской сокольской жизни* měl spolek v únoru 1926 celkem 300 sokolů a 78 sokolek.⁸⁰

Rok 1927 byl pro Ruský Sokol v Praze kritickým. Ruská emigrace začala odjíždět z Československa a spolek ztratil 50 % vedoucích, na jaře a v létě ještě dalších 25 %.⁸¹ Nicméně spolek se dál snažil pokračovat v činnosti. V roce 1930 se účastnil průvodu na oslavu 80. narozenin prezidenta T. G. Masaryka, oslav 12. výročí Československé republiky, všesokolského sletu v Bělehradě a dalších akcí. V roce 1933 měl spolek 187 členů, z nichž bylo 130 plnohodnotných, 117 členů bylo ve zkušební době a 31 členů tvořil dorost.⁸²

Po V. sjezdu Svazu ruského sokolstva v roce 1932 se začala sokolská společnost názorově rozcházet. Proto se v roce 1933 skupina starších sokolů v Praze rozhodla vytvořit nový sokolský spolek v Praze, který by byl samostatný a nezávislý. Po té, co československá vláda schválila stanovy nového spolku, svolali N. S. Grabovskij a N. S. Ryžkov 9. května ustavující valnou hromadu, která stanovy přijala a zvolila výkonné a dozorčí orgány. V době příprav oslav X. výročí Svazu ruského sokolstva v zahraničí vznikl konflikt s původním pražským sokolským spolkem. V důsledku toho museli členové nového pražského sokolského spolku, kteří byli stále členy původního spolku, tento původní spolek opustit a tím opustit i řady československé sokolské organizace

⁷⁸ *Русский сокольский вестник*, Praha 1931, č. 4 s. 13;

КОСТЮЧЕНКО-ВЕРЕЩАГИН И. М.: *Русское сокольство на чужбине: Краткий очерк истории гимна. о-ва "Русский Сокол" в Праге*, Praha 1926, s. 24–25.

⁷⁹ *Обзор русской сокольской жизни*, Praha 1926, č. 5. s. 3.

⁸⁰ *Русский сокольский вестник*, Praha 1927, č. 3, s. 44–45; 1931, č. 4, s. 13; *Обзор русской сокольской жизни*, Praha 1926, č. 5, s. 3.

⁸¹ *Русский сокольский вестник*, Praha 1927, č. 9–10, s. 9.

⁸² Tamtéž, 1931, č. 4, s. 13; *Русский сокол - Прага I: 1933–1938*, Praha 1938, s. 3.

(původní Ruský Sokol v Praze byl členem pražské župy). Nový spolek od roku 1934 cvičil v tělocvičně gymnázia ve Vršovicích a od roku 1938 využíval tělocvičnu gymnázia na Vinohradech. Za dobu své existence se jednota účastnila kromě jiného 7. sjezdu Svazu ruského sokolstva, slavnostního otevření sokoloven na Vyšehradě a Spořilově, krajského sokolského sletu v Táboře, oslav na Dnech ruské kultury a pohřbu prezidenta T. G. Masaryka.⁸³

1.8.2. MORAVSKÁ TŘEBOVÁ

Ruský Sokol v Moravské Třebové byl založen 25. prosince 1921 při Ruském reálném gymnáziu v Moravské Třebové. Většinu členů tvořili ruští studenti. Spolek se velmi rychle rozvíjel. Podle údajů v novinách *Обзор русской сокольской жизни* měl spolek k 20. únoru 1926 120 plnohodnotných členů a 20 dorostenců, v září stejného roku se počet členů zvýšil na 130 členů a 50 dorostenců.⁸⁴

Od doby svého vzniku do roku 1927 se spolek účastnil mimo jiné oslav 75. narozenin prezidenta T. G. Masaryka, sletových soutěží v Praze a stal se členem Svazu ruského sokolstva v zahraničí.⁸⁵ Skupina 80 ruských studentů se účastnila 2. her studentů středních škol v ČSR a 80 gymnazistů veřejně vystoupilo na VIII. všesokolském sletu v Praze. V nižší kategorii obsadilo družstvo 132. místo.⁸⁶

V roce 1928 zažíval Ruský Sokol v Moravské Třebové, stejně jako Ruský Sokol v Praze, organizační krizi. Krizi se však podařilo zvládnout a během let 1929 a 1930 se práce naplno obnovila. Spolek zorganizoval ruskou sokolskou akademii a začal vydávat sokolský časopis *Взлет*.⁸⁷ V časopise sokoli publikovali především sokolské příběhy, básně a informace o činnosti spolku.

⁸³ *Русский сокол – Прага I: 1933–1938*, Praha 1938.

⁸⁴ *Обзор русской сокольской жизни*, Praha 1926, č. 5, s. 4; 1926, č. 16, s. 3.

⁸⁵ *Русский сокольский вестник*, Praha 1927, č. 1, s. 16; 1927, č. 3, s. 22; 1930, č. 2, s. 16.

⁸⁶ *Обзор русской сокольской жизни*, Praha 1926, č. 14, s. 4; *Русский сокольский вестник*, Praha 1927, č. 1, s. 16.

⁸⁷ *Тамtéž*, 1931, č. 3, s. 15.

V květnu 1932 dostal spolek právo na samostatnou činnost pod názvem Gymnastická jednota Ruský Sokol v Moravské Třebové.⁸⁸

1.8.3. BRNO

Ruská sokolská jednota v Brně vznikla 29. listopadu 1923 jako šesté samostatné oddělení Tělocvičné jednoty Sokol Brno I (Veveří). Hlavními zakladateli a vedoucími spolku byli A. Salkov a A. V. Kovalenko. V roce 1924 se spolek stal členem Svazu ruského sokolstva v zahraničí.

V počátcích spolku měl Ruský Sokol v Brně celkem 22 členů. V roce 1925 navštěvovalo spolek 53 sokolů, v roce 1926 122 sokolů a v roce 1927 171 sokolů. Průměrný věk členů byl 24 let.

Ruský Sokol v Brně byl poměrně dobře materiálně vybaven. V knihovně měl spolek asi 76 knih, mezi kterými byla především sokolská literatura a odborné knihy o fyzickém rozvoji a turistice. Knihy byly převážně v češtině. Kvůli velké vzdálenosti do Prahy a skromným prostředkům se jednota v Brně nemohla často účastnit přednášek ruských sokolských vedoucích, které se konaly v Praze, ale ruští sokoli navštěvovali přednášky místních českých vedoucích.

Od svého založení se Ruský Sokol v Brně účastnil například ruských sokolských sletů v Praze, gymnastických soutěží Sokolské jednoty Brno I a slavnostního otevření sokolovny v Tučanském Martinu. Na VIII. všesokolském sletu skupina ruských sokolů z Brna obsadila v nižší kategorii 16. místo.⁸⁹

⁸⁸ *Годовой отчет Русской реформированной реальной гимназии в Моравской Тржебове: за учебный год 1932–1933*, Прага 1932–1933, s. 13.

⁸⁹ *Обзор русской сокольской жизни*, Прага 1926, č. 10, s. 2; roč. 1926, č. 5, s. 3; *Русский сокольский вестник*, Прага 1927, č. 4, s. 60–61.

1.8.4. STRAŠNICE

Hodiny sokolské gymnastiky byly pro studenty Ruského gymnázia ve Strašnicích povinné. Cvičení vedl vedoucí české Sokolské jednoty Praha-Žižkov K. I. Šulc. Cvičení probíhalo v tělocvičně české strašnické jednoty Sokol. Ruští studenti byli sokolským cvičením nadšeni a dobrovolně začali vstupovat do sokolských organizací, jak českých, tak i ruských. V roce 1926 vzniklo při gymnáziu malé sokolské hnízdo, jehož vedoucím se stal Romaněckov.

Studenti Ruského gymnázia ve Strašnicích tvořili 40 % celkového počtu dorostenců strašnického sokolského hnízda. Na VIII. všesokolském sletu obsadili ruští sokoli ze Strašnic 3., 4., a 5. místo v kategorii družstev. Člen strašnického sokolského hnízda Vladimír Albrecht obsadil 8. místo ze všech cvičících dorostů.⁹⁰

1.8.5. DALŠÍ RUSKÁ SOKOLSKÁ HNÍZDA

V Příbrami vznikla ruská sokolská organizace 29. května 1924 při Báňské akademii v Příbrami a stala se členem Svazu ruského sokolstva v zahraničí. V roce 1926 měla jednota 21 členů. Vedoucím hnízda byl v roce 1927 Anatolij Žigur.⁹¹

1. června 1924 vznikla ruská sokolská organizace v Bratislavě při Univerzitě Komenského. Vedoucím spolku byl Georgij Sein. Spolek měl v roce 1925 22 členů.⁹²

V roce 1926 vzniklo hnízdo ruských sokolů v Újezdě nad Lesy. V roce 1927 mělo hnízdo 11 ruských sokolů a sokolek. Cvičení probíhalo spolu s českými sokoly. Starostou hnízda byl Dolgopjatov, vedoucím Bassov.⁹³

V tomtéž roce bylo založeno ruské sokolské hnízdo v Plzni. Vedoucím hnízda se stal Sokolov. Hnízdo navštěvovalo 6 sokolů.⁹⁴

⁹⁰ *Русский сокольский вестник*, Praha 1927, č. 6–7, s. 110; 1927, č. 9–10, s. 13.

⁹¹ *Обзор русской сокольской жизни*, Praha 1926, č. 5, s. 3.

⁹² Tamtéž, s. 3.

⁹³ *Русский сокольский вестник*, Praha 1927, č. 16, s. 1.

⁹⁴ *Обзор русской сокольской жизни*, Praha 1926, č. 5, s. 3.

Podle zpráv v novinách *Русский сокольский вестник* z roku 1927 vznikla sokolská hnízda i v Moravské Ostravě a Říčanech. Český časopis *Sokol* se zmiňuje také o ruském sokolském hnízdě v Českých Budějovicích.⁹⁵

Mezi roky 1928 a 1929 začaly vznikat v Podkarpatské Rusi požárně-gymnastické skupiny, které používaly ruské sokolské stanovy. Tyto skupiny daly základ ruským Sokolům v Podkarpatské Rusi. Do té doby existovala v Podkarpatské Rusi česko-ruská župa, která byla členem České sokolské obce.⁹⁶

Ruské sokolské spolky v Podkarpatské Rusi vznikaly na začátku 30. let. V roce 1930 byla na přání ruské mládeže v Užhorodě založena ruská sokolská jednota. V roce 1932 měla 15 členů a začala vydávat noviny *Взлет соколиный*.⁹⁷ Ruský sokolský spolek vznikl i ve městě Mukačevo v roce 1931.⁹⁸

Ruské sokolské organizace byly zakládány v centrech ruské emigrace a při ruských gymnáziích a akademiích. Sokolské jednoty a hnízda spadaly pod správu České obce sokolské. Ruští a čeští sokoli úzce spolupracovali. Spolu s českými sokoly se ruští sokoli účastnili veřejných vystoupení a místních národních událostí, na kterých vystupovali jako samostatné sokolské oddíly reprezentující svoji vlast. Kromě veřejných cvičení pořádaly jednoty vlastní sokolské akademie, účastnily se oslav ruských svátků a vydávaly vlastní časopisy a noviny.

Hlavním centrem ruského sokolského života byla Praha. Ruský Sokol v Praze, první a největší ruská sokolská jednota, se stala vzorem pro všechny další ruské jednoty a udávala směr sokolského života.

⁹⁵ *Sokol: časopis zájmům tělocvičným věnovaný*, Praha 1871, roč. 1924, s. 66; *Русский сокольский вестник*, Praha 1927, č. 2, s. 22; 1927, č. 9–10, s. 13.

⁹⁶ Tamtéž, 1928–1929, č. 8–10, s. 16.

⁹⁷ *Русский сокольский вестник*, Praha 1930, č. 1, s. 13; 1932, č. 4–5, s. 7.

⁹⁸ Tamtéž, 1931, č. 6, s. 14.

1.9. SROVNÁNÍ ČESKOSLOVENSKÝCH A RUSKÝCH SOKOLŮ V MEZIVÁLEČNÉ ČSR

Sokolské organizace ve světě začaly vznikat podle vzoru československého Sokola, avšak každá země, ve které Sokol vznikl, si jej přizpůsobila podle národních podmínek a tradic.

Cílem této kapitoly je analyzovat, nakolik se ruští emigrantští sokoli přizpůbili československému Sokolu a nakolik si v emigraci zachovávali tradice ruského Sokola. V analýze jsme porovnávali podmínky pro založení sokolské jednoty a členství v Sokole, sokolský kroj, cvičební úbor, sokolský prapor, odznak, znak a pozdrav.

1.9.1. ZALOŽENÍ SOKOLSKÉ JEDNOTY

Zakládání sokolských jednot se řídilo pravidly československého Sokola, ale v každé zemi se v různé míře odlišovalo v závislosti na právních normách.

V Rusku se do převratu žádost na založení gymnastického spolku a stanovy předkládaly ruským úřadům. Až po schválení stanov a obdržení písemného potvrzení mohla být sezvána první zakladatelská schůze, na které se volilo první vedení jednoty. V žádosti museli zakladatelé uvést: jméno jednoty, cíl a úkoly, oblast působnosti, pravidla pro přijímání a vyloučení členů, notářsky ověřené stanovy ve dvou kopiích, jména a adresy zakladatelů.

Pro založení spolku platila v Československu obdobná pravidla jako v Rusku, s tím rozdílem, že stanovy se na schválení předkládaly v pěti kopiích. Život ruských sokolů v Československu byl spojen se životem československých sokolů, a proto se ruští sokoli museli přizpůsobit zákonům Československa.⁹⁹

Aby bylo ruské sokolstvo v Československu jednotné, musely být stanovy ruských sokolských jednot vypracovány podle stanov gymnastických sokolských spolků v Československu. Aby se předešlo rozporům, musely ruské spolky text stanov přeložit

⁹⁹ *Как основать и вести гимнастическое общество "Русский Сокол",* Прага 1926, s. 7.

do češtiny, překlad náležitým způsobem ověřit a poslat na potvrzení úřadům. Název musel být také jednotný. Odlišovat se mohl pouze uvedením místa, kde spolek vznikl.¹⁰⁰

Členem ruského a československého sokolského spolku se mohl stát každý příslušník slovanské národnosti, který dosáhl 18 let. Součástí Sokola byla výchova dorostů a žáků, avšak dorostenci a žáci se nepočítali jako plnohodnotní členové sokolstva. Zájemci o členství v Sokole museli ve zkušební době, která obvykle trvala šest měsíců, ale mohla být prodloužena až na jeden rok, plnit všechny sokolské povinnosti a úkoly. Aby se zájemce stal plnohodnotným členem sokolské jednoty, musel po zkušební době složit sokolskou přísahu. Podle České obce sokolské se členy sokolských organizací nemohli stát členové klerikálních organizací a členové gymnastických organizací politického charakteru. V čele sokolské jednoty stál starosta.¹⁰¹

Život ruských emigrantských sokolů byl spojen se zvyklostmi a normami Československa. Rozdíl mezi původním způsobem založení jednoty v Rusku a pravidly zakládání jednoty pro emigrantské sokoly v Československu byl mizivý. Nepatrnou odchylkou bylo předkládání počtu kopií stanov na úřadech a překládání stanov do češtiny a ruštiny. Jednací řeč ruských sokolů byla čeština a ruština. Pravidla pro přijímání členů byla totožná s pravidly československého Sokola.

1.9.2. SOKOLSKÉ KROJE

Sokoli používali dva druhy oděvu – slavnostní sokolský kroj a cvičební úbor. Sokolský kroj vyjadřoval příslušnost k sokolské jednotě. Nošení slavnostního sokolského kroje bylo vázáno přísnými pravidly. Sokolský kroj se mohl nosit jen při veřejném vystupování, průvodu a výjimečně se souhlasem starosty jednoty.

O podobě československého slavnostního kroje se začalo jednat na schůzi valné hromady roku 1862 na Střeleckém ostrově. Podoba kroje měla být taková, aby kroj co nejvíce zapůsobil při veřejném vystupování sokolské jednoty. Ačkoliv byl první návrh

¹⁰⁰ Tamtéž, s. 10–11.

¹⁰¹ *Как основать и вести гимнастическое общество "Русский Сокол"*, Прага 1926, s. 30; *Устав гимнастического общества "Русский Сокол" в Праге*, Прага 1923.

kroje podle J. Mánesa jednohlasně přijat, v dalších letech se postupně upravoval, aby co nejvíce vyhovoval potřebám sokolů.¹⁰²

V konečné verzi se mužský sokolský kroj v meziválečném Československu skládal ze sokolské čapky, kajdy, šedých kalhot a výrazné červené košile. Na čapce bylo uprostřed připevněno několik peříček a nad levým okem sokoli nosili kokardu se sokolským monogramem. Košile byla výrazně červená s bílým stojatým límečkem. Součástí sokolského kroje byla také jednoduchá šňůra kolem krku, černý lakovaný pásek s kovovou přezkou se sokolským monogramem a černé holínky k pérkám. V případě chladného počasí byl součástí kroje ještě plášť tmavé barvy, který sahal do půlky holínek. Vedoucí spolku měli na saku na pravém rameni šňůrkové odznaky (cvičitel modré, starosta červenobílé).¹⁰³

Ruští sokoli poprvé vystoupili v sokolském kroji na VII. všesokolském sletu v Praze roku 1920. Při založení sokolstva v Rusku byla přijata jednotná podoba kroje podle vzoru ruské imperátorské armády s drobnými odlišnostmi. Podle českých sokolů byla přijata červená košile a pokrývku hlavy tvořila lodička s kokardou s monogramy ruského sokolstva (Общество Русский Сокол).¹⁰⁴

Otázka emigrantského ruského sokolského kroje byla projednávána na 3. sjezdu Svazu ruského sokolstva v zahraničí. Podobou emigrantského kroje se zabývala rada Svazu, která měla vypracovat konečnou podobu kroje pro sokoly, sokolky, dorost a žáky do 1. ledna 1927. Práce na kroji se však pozdržela, a proto byl kroj přijat až o rok později na 4. sjezdu Svazu. Do té doby emigrantští ruští sokoli vystupovali v kroji, který byl zaveden v Rusku.¹⁰⁵

Ruský emigrantský sokolský kroj byl vytvořen podle vzoru československého sokolského kroje, ale v některých detailech se lišil a byly přidány ruské národní prvky.

Muži nosili sokolskou čepici s peříčkem a kokardou, šedý kaftan, jezdecké nebo široké našasené kalhoty, červenou košili, sokolský pásek a černé holínky. Ruská sokolská čepice měla peříčka a sokolskou kokardu uprostřed. Čelní strana čepice byla sametová,

¹⁰² PELIKÁN J.: *O Sokole: Sokolská osvěta*, svazek č. 6, Praha 1920, s. 28–29.

¹⁰³ *Rádce sokolský: Část všeobecná I*, Praha 1897, s. 86–88; PELIKÁN J.: *O Sokole: Sokolská osvěta*, svazek č. 6, Praha 1920, s. 29.

¹⁰⁴ БЛИНОВЫЙ М.: *Униформа, знаки различия и награды*. [online]. [cit. 2015-03-05].

¹⁰⁵ *Обзор русской сокольской жизни*, Прага 1926, č. 16, s. 3; *Русский сокольский вестник*, Прага 1932, č. 2, s. 3; 1928–1929, č. 8–10, s. 18.

khaki barvy a vrch byl červený, z kožešiny. Kaftan ruského střihu sahal do pasu a byl bez límce s trojúhelníkovým výstřihem. Košile měla střih tradiční ruské košile (tzv. *кочеворотка*). Barva byla podle československého vzoru červená, nicméně se nepatrně lišila v odstínu (ruská košile měla malinový odstín). Ruský sokolský pás měl stejnou barvu jako košile, na konci byl zakončen třásněmi (podle vzoru staroruského pásu) a přezkou s monogramem ruského sokola na pravé straně.¹⁰⁶

O sokolském kroji pro československé ženy se rozhodlo před VI. všesokolským sletem, na kterém šly sokolské ženy poprvé ve sletovém průvodu. Slavnostní kroj pro československé sokolky se skládal z černých vyšších bot s nízkými podpatky, černých punčoch, zřasené sukně, rudé halenky po vzoru mužských košil přes boky s bílou šňůrou v pase a sokolské čapky. Přes halenku ženy oblékaly turistický kabát stejné barvy jako byly sukně.¹⁰⁷

Ženský sokolský kroj neměl v československém Sokole dlouhou tradici a do ruské emigrace nestačil proniknout. Ruské sokolky v Československu nosily při průvodech bílou blůzu, tmavomodré sako anglického střihu, tmavomodrou skládanou sukni, sokolský pásek, sokolskou čapku, černé punčochy a černé boty. Rukávy blůzy sahaly do poloviny předloktí. Okraj límce a konce rukávů byly vyšité červenými a modrými křížky. Součástí sukně byly spodničkové kalhoty stejné barvy jako sukně.¹⁰⁸

Českoslovenští dorostenci v průvodu nosili sokolskou čapku s červeným vrchem a červenou kokardou se sokolským monogramem, červenou košili s ležatým límcem, černou krátkou vázanku, bílé dlouhé nebo krátké nohavice, černé punčochy, kabát nejlépe tmavé barvy a černé boty.¹⁰⁹ Slavnostní kroj pro ruský dorost byl stejný jako pro právoplatné členy (ženy a muže) jen s tím rozdílem, že chlapci nenosili kaftan a sokolská péra.¹¹⁰

¹⁰⁶ *Русский сокольский вестник*, Praha 1932, č. 2, s. 3; 1928–1929, č. 8–10, s. 18.

¹⁰⁷ *Ženské listy: časopis pro záležitosti žen a dívek československých*, Praha 1919, roč. 48, č. 1–2, s. 13.

¹⁰⁸ *Русский сокольский вестник*, Praha 1932, č. 2, s. 3; roč. 1928–1929, č. 8–10, s. 17.

¹⁰⁹ *Sokol: časopis zájmům tělocvičným věnovaný*, Praha 1920, březen–duben, s. 53.

¹¹⁰ *Русский сокольский вестник*, Praha 1932, č. 2, s. 3; 1928–1929, č. 8–10, s. 16.

1.9.3. CVIČEBNÍ ÚBOR

Cvičební úbor nosili sokoli při cvičení v tělocvičně a při veřejných cvičebních vystoupeních.

Stejně jako slavnostní kroj československých sokolů se postupně vyvíjel i cvičební úbor. Mužský cvičební úbor, ve kterém českoslovenští sokoli vystupovali v době meziválečného Československa, se skládal z modrých trikotových kalhot, červeně lemovaného bílého trikotu bez rukávů, červenobílého pasu a černých kožených pérek bez podpatků. Na prsou byla pod červeným lemováním přišitá páska se jménem jednoty.¹¹¹

Podle informací *Věstníku sokolského*, v němž byly publikovány vzpomínky jednoho z českých sokolských učitelů tělocviku v Moskvě, oblékali sokoli v Rusku gymnastický úbor podle českého vzoru.¹¹²

Gymnastický úbor pro muže ruského emigrantského sokolstva byl stejný, jako nosili českoslovenští sokoli s rozdílem pasu. Ruští emigrantští sokoli ve svém gymnastickém úboru zaměnili český sokolský pás za tradiční pětibarevný ruský (bílý – modrý – červený – modrý – bílý).¹¹³

Ženský gymnastický úbor v Československu se několikrát měnil. Nakonec ženy cvičily v bílé halence bez límečku s červenou výšivkou na rukávech a výstřihu, tmavošedé sukni ke kolenům a spodničkových kalhotách stejné délky jako sukně. Součástí úboru byly červené punčochy a černé boty bez podpatku.¹¹⁴

Ruský ženský gymnastický úbor měl stejné prvky jako slavnostní sokolský kroj (bílou blůzu, tmavomodrou skládanou sukni a spodničkové kalhoty). Kromě toho nosily sokolky ještě červený šátek a gymnastickou obuv. Pro cvičení v tělocvičně oblékaly ruské ženy bílou blůzu s krátkými rukávy, spodničkové kalhoty a gymnastické boty bez punčoch.¹¹⁵

Ruští sokoli převzali zavedené československé sokolské cvičební úbory do svého systému ještě před převratem. Ruští emigrantští sokoli do cvičebního úboru zařadili

¹¹¹ *Věstník sokolský: list Svazu československého sokolstva*, Praha 1907, s. 394.

¹¹² *Věstník sokolský: list Svazu československého sokolstva*, Praha 1909, s. 744.

¹¹³ *Русский сокольский вестник*, Прага 1932, č. 2, s. 3; 1928–1929, č. 8–10, s. 20.

¹¹⁴ PELIKÁN J.: *O Sokole: Sokolská osvěta*, svazek č. 6, Praha 1920, s. 30.

¹¹⁵ *Русский сокольский вестник*, Прага 1932, č. 2, s. 3; 1928–1929, č. 8–10, s. 18.

tradiční ruský pětibarevný pás. Přidáním ruského pásu se odlišili od československých sokolů a vyjádřili svoji národní identitu.

1.9.4. SOKOLSKÝ PRAPOR

Každý sokolská jednota se mohla na veřejných vystoupeních prezentovat pod svým vlastním sokolským praporem.

16. května 1896 výbor České obce sokolské rozhodl, aby sokolské jednoty, které si chtějí opatřit svůj vlastní prapor, měly prapor podle návrhu firmy J. Trenkwad. Podle tohoto návrhu měl být prapor každé československé sokolské organizace dvoubarevný – na jedné straně bílý s červeně vyšitým jménem jednoty a z druhé strany červený s vyšitým českým lvem a korunou. Žerď praporu měla být opatřena hliníkovým sokolem s rozpjatými křídly.¹¹⁶

Otázka ruského sokolského praporu se projednávala na 3. sjezdu Svazu ruského sokolstva v zahraničí v roce 1926. Ruští sokoli chtěli, aby se sokolský prapor co nejvíce blížil ruské vlajce. Základními prvky na praporu proto měla být bílá, modrá a červená barva.¹¹⁷

23. června 1929 byl posvěcen nový prapor Svazu ruského sokolstva, který darovaly sokolské ženy. Prapor Svazu ruského sokolstva měl na jedné straně vyšitou ruskou národní vlajku s hesly ruského sokolstva (В мышцах сила, в сердце отвага, в мыслях родина) a na druhé straně praporu byla vyšita československá vlajka a věnování v ruštině *От общества славянских женщин*.¹¹⁸

V roce 1931 chtěl Svaz ruského sokolstva přiblížit ruský sokolský prapor co nejvíce tradičnímu ruskému sokolskému praporu. Na 4. sjezdu v roce 1931 Svaz rozhodl, že by ruské sokolské prapory měly být co nejpodobnější tomu, pod kterým vystupoval Ruský Sokol v Moskvě. Hlavním motivem pro ruský sokolský prapor měl být sokol s roztaženými křídly, větvíčka lípy jako symbol slovanství a štít s nápisem *За родину*.

¹¹⁶*Rádce sokolský: Část všeobecná. I*, Praha 1897, s. 86–88; PELIKÁN J: *O Sokole: Sokolská osvěta*, svazek č. 6, Praha 1920, s. 131.

¹¹⁷ *Обзор русской сокольской жизни*, Praha 1926, č. 15, s. 2–3.

¹¹⁸ *Русский сокольский вестник*, Praha 1928–1929, č. 8–10, s. 7.

Štít mohl být jednobarevný nebo trojbarevný (modrý, bílý, červený).¹¹⁹ Výsledná podoba nového praporu není známa.

Sokolský prapor byl pro sokolské organizace jedním z nejdůležitějších symbolů. Prapor ruské sokolské emigrace se od československého výrazně odlišoval. Ruští sokoli chtěli vystupovat pod sokolským praporem, který by se co nejvíce přiblížil vlajce jejich vlasti a národa, ale aby zároveň zahrnoval symbol Československé republiky, do které emigrovali. Základními motivy byly ruská a československá vlajka. Ve 30. letech, kdy ruská emigrace ztratila naději, že se do Ruska někdy vrátí, usilovalo ruské sokolstvo o ještě větší míru vlastenectví a národní hrdosti. Proto se měla změnit i podoba sokolského praporu tak, aby se co nejvíce přiblížila původním ruským praporům.

1.9.5. SOKOLSKÝ ODZNAK A ZNAK

Ústřední československý odznak s heslem *Na stráž!* byl zaveden k V. všesokolskému sletu. Sokolský odznak vyjadřoval, že nositel odznaku je členem sokolského sdružení, a proto směli sokolský odznak nosit jen právoplatní členové sokolských jednot. Odznak se mohl nosit jen na civilním oblečení. Na sokolském kroji se nosil jen pásek s označením jednoty.¹²⁰ Nošení odznaku bylo dobrovolné, avšak sokolský odznak měl stejnou váhu jako sokolský kroj. Nositelé odznaku se zdravili sokolským pozdravem *Na zdar!*.¹²¹ Odznak pro dorostence a žáky měl odlišnou barvu jako ústřední členský odznak ČOS a měl heslo *Za vlast!*.¹²²

Sokolské spolky v Rusku měly na svém odznaku znak ruského Sokola. Ruský Sokol měl ve svém znaku sokola v letu s roztaženými křídly, který držel v drápech vzpěračskou činku. Petrohradské spolky měly ve svém znaku ještě štít s pásy v národních barvách. Právo nosit ruský sokolský odznak, stejně jako zkušební doba pro přijetí člena, se v jednotlivých spolkách lišilo.¹²³

Většina ruských sokolů v Československu byla zároveň členy československých sokolských jednot, a proto nosili český sokolský odznak s heslem *Na stráž!*. Avšak kvůli

¹¹⁹ Tamtéž, 1931, č. 7, s. 15.

¹²⁰ *Věstník sokolský: list Svazu československého sokolstva*, Praha 1907, s. 731.

¹²¹ PELIKÁN J.: *O Sokole: Sokolská osvěta*, svazek č. 6, Praha 1920, s. 31.

¹²² *Věstník sokolský: list Svazu československého sokolstva*, Praha 1909, s. 296.

¹²³ *Обзор русской сокольской жизни*, Прага 1926, č. 10, s. 3–4.

zachování ruské tradice chtěl Svaz ruského sokolstva v zahraničí zavést vlastní sokolský odznak, který by byl blízký původnímu ruskému odznaku. Nakonec byla na 3. sjezdu Svazu v roce 1926 přijata konečná podoba. Odznak byl vytvořen podle vzoru českého odznaku s ruským nápisem *За родину!*.¹²⁴

Jako sokolský znak přijalo ruské sokolstvo v Československu v roce 1926 všesokolský znak (sokola v letu s lipovými listy) s ruským heslem *Воспрянь борис.*¹²⁵

1.9.6. SOKOLSKÝ POZDRAV

Důležitou otázkou pro ruské sokoly byl sokolský pozdrav. Ruští sokoli se zdravili československým pozdravem *Na zdar!*. Ale Svaz ruského sokolstva v zahraničí chtěl, aby se ruský sokolský pozdrav od československého pozdravu odlišil a více se rusifikoval. Svaz vybíral z návrhů: *Будь здоров, Смело* a *Дружно*. O pozdravu bylo rozhodnuto v roce 1930. Ruské sokolstvo se rozhodlo pro variantu *Будь здоров*, protože tento pozdrav měl zvukově blízko k československému pozdravu, ale jeho původ byl čistě ruský.¹²⁶

Sokol byl v meziválečném Československu jednou z nejváženějších organizací. Do Ruska Sokol importovali čeští sokoli, kteří dál pomáhali zakládat nové sokolské organizace na Rusi. Rusové si postupně Sokol přizpůsobovali národním zvyklostem a tradicím, a některé sokolské prvky obměnili. Účast ruských sokolů na všesokolských sletech přispěla k tomu, že se o Sokol začala zajímat veřejnost, díky čemuž se stal oblíbenou a uznávanou organizací.

Po odchodu do emigrace se Sokol mezi ruskou emigrací rozvinul do největší mládežnické organizace. Ruští sokoli v Československu byli velmi uznávaní a podporovala je Česká obec sokolská i československé úřady. Ruští sokoli spolupracovali s československými sokoly, účastnili se veřejných vystoupení a významných událostí. Nejprve se ruští sokoli inspirovali tradicemi československého Sokola a přejali podobu některých sokolských prvků. Ale po čase v emigraci se chtěli přiblížit svým národním tradicím a začali se vracet k tradičnímu ruskému Sokolu.

¹²⁴ Tamtéž, s. 4.

¹²⁵ Tamtéž, s. 3.

¹²⁶ *Русский сокольский вестник*, Praha 1930, č. 2, s. 6–7.

2. SKAUT

Skaut byl založen jako výchovné hnutí, jehož jádrem byl pobyt v přírodě, hry, tělocvičné a jiné aktivity.¹²⁷ Skauting se stal velmi populárním mezi dětmi a mládeží, a to nejen v Anglii, kde skauting vznikl, ale po celém světě včetně Československa a Ruska.

Cílem této kapitoly je podrobně popsat vývoj ruského emigrantského Skautu a činnost ruských skautů v Československu v porovnání se skautskými tradicemi československých a předrevolučních ruských Skautů.

2.1. VZNIK SKAUTINGU A JEHO VÝVOJ

Za zakladatele skautingu se všeobecně považuje Robert Baden-Powell. Ještě než se budeme věnovat vzniku skautingu, musíme zmínit jméno Ernesta Thompsona Setona.

Na osobu E. T. Setona se nahlíží z několika úhlů. Někteří ho považují za přímého předchůdce skautingu, jiní za jeho spoluzakladatele. V roce 1902 Seton založil v USA organizaci s názvem Woodcraft Indians. Programem tohoto výchovného hnutí byla samostatnost dětí a sžití s přírodou s indiánskými prvky.¹²⁸

Nehledě na Woodcraft Indians se za vznik skautingu považuje rok 1907, kdy Angličan Robert Baden-Powell napsal knihu *Scouting for Boys*. Baden-Powell bojoval při obléhání Mefiking ve druhé búrské válce (1899–1902). Těsně před tím, než obléhání začalo, odeslal Baden-Powell na tisk do Londýna svou malou knihu pro vojáky *Aids to Scouting* (v překladu Pomůcky pro průzkum). Když se v roce 1903 vrátil zpět do Anglie, zjistil, že knihu užívají skupiny chlapců pro venkovní hry. V létě roku 1907 uspořádal pro 13 chlapců tábor na ostrově Brownsea na jihu Anglie, aby si svoje zkušenosti ověřil. Výsledkem úspěšného tábora byla kniha *Scouting for Boys* (v překladu Skauting pro chlapce), která byla vydána v roce 1908.¹²⁹

¹²⁷ KÖSSL J., ŠTUMBAUER J., WAIC M.: *Vybrané kapitoly z dějin tělesné kultury*, Praha 2008, s. 96.

¹²⁸ PŘADKA M.: *Kapitoly z dějin pedagogiky volného času*, Brno 1999, s. 52.

¹²⁹ PETERSON R.: *Scouting: The Way It Was: Baden-Powell's First Scouting Book*, 2004, s. 18, 24; BADEN-POWELL R., HAMMETT O.: *Aids to scouting for NCOs and men: the book that started the world-wide scouting movement*, England 1915.

Kniha *Skauting pro chlapce* se brzy stala velmi oblíbenou a dodnes slouží jako příručka pro skauty a jejich vedoucí.¹³⁰ Původním Baden-Powellovým záměrem bylo vychovávat schopné a loajální občany pro britskou společnost. V Baden-Powellově pojetí se promítají důležité role osobní cti, náboženské tolerance, spolehlivého občanství a mezinárodního bratrství.¹³¹ Baden-Powellovi se často vytýká, že zaváděl skauting „vojenský“ a že za lásku k přírodě skauting vděčí především své americké větvi a E. T. Setonovi. Baden-Powell vždy zdůrazňoval lásku k přírodě a za víceméně „vojenský“ lze pokládat požadavek kázně a plnění povinností k vlasti, společnosti a sobě.¹³²

Skauting se po vydání knihy *Skauting pro chlapce* stal velmi populárním i za hranicemi Anglie – brzy se rozšířil i na území Ruska a Československa. V roce 1913 počet skautů dosahoval 200 000 a podle statistik počet neanglických skautů činil 500 000.¹³³

2.2.VZNIK SKAUTINGU A JEHO VÝVOJ V RUSKU

Faktografie o předrevolučních (tradičních) ruských skautech se opírá o monografii E. P. Cytoviče *Русский Скаут* z roku 1919. Cytovič byl vedoucí skautského oddílu v Carském Selu a Jekatěrinoslavi, členem výboru Ruský Skaut v Petrohradě a starostou výboru Ruský Skaut v Carském Selu. V knize jsou popsána pravidla předrevolučních ruských Skautů. Kniha je k dispozici prezenčně ve Slovanské knihovně v Praze. Exemplář je poškozený.

Bouřlivý zájem o skauting ve světě nezůstal v Rusku bez povšimnutí, ačkoliv jeho vývoj byl složitější než v Československu.

Poté, co ruský car Mikuláš II. dostal anglickou verzi Baden-Powellovy knihy *Skauting pro chlapce*, rozhodl se ji nechat přeložit do ruštiny. Kniha v Rusku vyšla pod názvem *Mladý průzkumník (Юный разведчик)*. Rok vydání nebyl uveden, ale podle odhadů kniha vyšla v roce 1909 v počtu 1 010 výtisků a brzy se stala velmi oblíbenou.

¹³⁰ BADEN-POWELL R.: *Skauting pro chlapce*, Praha 2007, zadní přebal.

¹³¹ ZAJÍC J.: *Myšlenkové základy skautingu*, Praha 2001, s. 10.

¹³² BADEN-POWELL R.: *Skauting pro chlapce*. Praha 200, s. 4.

¹³³ ЦЫТОВИЧ Э. П.: *Русский Скаут*, Екатеринбург 1919, s. 18.

První náklad nebyl dostačující, a proto bylo v roce 1910 tisknuto druhé vydání v počtu 5000 výtisků.¹³⁴

Skaut přitáhl pozornost nejen společnosti, ale také vojenských důstojníků, kteří za nejdůležitější ve skautingu považovali vojenský řád. Názory na praktické využití skautingu se začaly rozcházet a vznikly dva proudy: první považoval za nezbytné založit organizaci Mladých průzkumníků podle skautského systému; druhý chtěl založit organizaci tzv. Potěšníků a skautský systém odmítal úplně nebo alespoň ve značné míře. Proud, který prosazoval vojenský systém, si získal sympatie vojenského ministerstva, které začalo Potěšníky podporovat. Potěšníci se začali zakládat v různých městech po celém Rusku jako vojenská složka, která měla připravit děti a mládež na obranu vlasti a cara.¹³⁵

Potěšníky řídila armáda a válečné námořnictvo. Jak píše ideolog hnutí Joann Vostorgov:

„Надо быть всегда готовым; надо готовиться молодому поколению, чтобы быть способным и сильным отразить опасность от России. И для этого призываются теперь и дети, и юноши, собираются в полку „потешных“, по старинному выражению, но на дело не потешное, а на серьезное дело приготовления себя на службу Царю и Отечеству“.¹³⁶

Do Potěšníků vstupovaly hlavně děti středních společenských vrstev ve věku od 8 do 20 let.¹³⁷ Na propagandu hnutí se začal vydávat časopis *Потешный*, ale hnutí Potěšníků publikovalo i v jiných časopisech, například *Русский спорт*, *Русский инвалид*, *Огонек*, *Нива* a *Новое время*.¹³⁸

Ačkoliv se zdálo, že hnutí Potěšníků bude stále oblíbené, rozpadlo se velmi rychle. Lidé a vojenští velitelé přestali mít o militarizovanou mládež zájem. Hnutí nemělo dostatek finančních prostředků a brzy zaniklo.¹³⁹

Čistě skautský proud podle Baden-Powella našel svého příznivce v Olegovi Ivanoviči Pant'uchovi, který je považován za zakladatele skautingu v Rusku. 30. dubna

¹³⁴ КУЧИН В.: *Скауты России: 1909-2007*, Москва 2008, s. 111.

¹³⁵ КУЧИН В.: *Скауты России: 1909-2007*, Москва 2008, s. 112.

¹³⁶ КУДРЯШОВ Ю.: *Российское скаутское движение*, Архангельск 1997, s. 88

¹³⁷ Tamtéž, s. 88

¹³⁸ Tamtéž, s. 93

¹³⁹ КУЧИН В.: *Скауты России: 1909-2007*, Москва 2008, s. 112

1909 založil kroužek Mladých průzkumníků v Carském Selu, kteří dvakrát v týdnu sportovali a hráli různé hry. Nešlo o Potěšniki, ale o skutečnou skautskou organizaci se všemi jejími atributy.¹⁴⁰

Skautská organizace byla velmi kritizována úřady i společností. Lidé neviděli rozdíl mezi Skautem a Potěšniki, a k novému hnutí skautů se stavěli negativně.¹⁴¹

Skautská ideologie nadchla také štábního rotmistra G. A. Zacharčenko. V dubnu v roce 1910 Zacharčenko navštívil Evropu, kde se seznámil s prací skautských organizací. Po návratu do Ruska založil v Moskvě družinu Mladých průzkumníků. Na první setkání přišlo 1 264 dětí a mládeže ve věku od 12 do 20 let.¹⁴² Avšak Zacharčenko nemůžeme nazvat plnohodnotným skautem, protože jeho družina byla podivnou směsí potěšníků a skautů.¹⁴³

Na konci prosince roku 1910 přijel Baden-Powell do Ruska, kde se setkal se Zacharčenkem a jeho družinou. Setkání pravděpodobně nebylo takové, jaké Zacharčenko očekával, a dál ve své skautské práci nepokračoval. Jak předpokládá ve své knize Ju. Kudrjašov:

„По-видимому, Захарченко ожидал от Баден-Пауэлла слов одобрения и, не получив их, пришел в уныние. Хотя работа еще продолжалась (...) все поотихоньку сходило на нет.“¹⁴⁴

Na rozdíl od Zacharčenko se Pant'uchov snažil skauting na Rusi dál rozvíjet. Po několika pokusech vytvořit skautskou organizaci v Carském Selu svoji práci přestěhoval do Petrohradu.¹⁴⁵ V Petrohradě začal pracovat podle skautských myšlenek i Vasil Grigorievič Jančevskij, který vydával časopis *Ученик*. Časopis se brzy stal centrem, které sjednocovalo všechny skautské organizace. Pant'uchov a Jančevskij začali spolupracovat a díky tomu se skauting v Petrohradě mohutně rozvíjel. V srpnu roku 1914 byly vytvořeny stanovy Společnosti pro podporu hochů-průzkumníků – Ruský Skaut

¹⁴⁰ КУДРЯШОВ Ю.: *Российское скаутское движение*, Архангельск 1997, s. 106

¹⁴¹ ЦЫТОВИЧ Э. П.: *Русский Скаут*, Екатеринодар 1919, s. 19

¹⁴² КУДРЯШОВ Ю.: *Российское скаутское движение*, Архангельск 1997, s. 108

¹⁴³ Тамtéž, s. 95.

¹⁴⁴ Тамtéž, s. 109.

¹⁴⁵ ЦЫТОВИЧ Э. П.: *Русский Скаут*, Екатеринодар 1919, s. 19.

v Petrohradě (Общество содействия мальчикам разведчикам – Русский Скаут в Петербурге).¹⁴⁶

Stanovy byly přijaty na prvním zasedání členů společnosti Ruský Skaut v Petrohradě (Общество Русский скаут в Петербурге), které se konalo 16. září téhož roku.¹⁴⁷ Byly také sepsány stanovy Společnosti pro podporu organizací Mladých průzkumníků města Moskvy Ruský Skaut (Общества содействия организации юных разведчиков г. Москвы Русский скаут), které byly přijaty 21. února 1915.¹⁴⁸ Činnost moskevských a carsko-selských skautů se obnovila a byla založena skautská družina v Kyjevě v čele s A. K. Anochinem. Anochin také založil i první dívčí oddíl – girl skauty. Do oddílu se zapsalo více než 130 dívek.¹⁴⁹

Od 27. do 30. prosince 1915 se konal v Petrohradě první sjezd všech vedoucích skautských družin v Rusku. Tohoto sjezdu se účastnili vedoucí čtyř největších skautských oddílů: kyjevského – A. K. Anochin, moskevského – V. A. Popov, petrohradského – O. D. Petrov a carsko-selského – E. P. Cytovič. Výsledkem sjezdu byl vznik druhého oddílu v Carském Selu a dalších oddílů skautů v řadě míst v Rusku – Astrachani, Rostově na Donu, Vladivostoku, Kostromě, Rize a dalších městech.¹⁵⁰ Od sjezdu skautských vedoucích do začátku roku 1917 přesáhl počet ruských skautů sto tisíc.¹⁵¹

V době občanské války skauti převážně pomáhali raněným, rozvázeli raněné do polních nemocnic, četli jim dopisy, knihy, časopisy, rozptylovali je rozhovory, různými hrami apod.¹⁵²

Po skončení války nemohl Skaut jako buržoazní hnutí existovat. Pouze v Moskvě pokračoval oddíl Vladimíra Šnejderova pod vlajkou VORS (Всероссийское Общество Русский Скаут), ale spíše jen formálně, protože fakticky spolek neexistoval.¹⁵³ Skautské hnutí podle myšlenek Baden-Powella v Rusku zaniklo.

¹⁴⁶ Tamtéž, s. 19.

¹⁴⁷ КУДРЯШОВ Ю.: *Российское скаутское движение*, Архангельск 1997, s. 120.

¹⁴⁸ Tamtéž, přehled dat.

¹⁴⁹ ЦЫТОВИЧ Э. П.: *Русский Скаут*, Екатеринодар 1919, s. 21; *Скаутизм в России: Труды Первого съезда по скаутизму 26–30 декабря 1915*, Петроград 1916, s. 51.

¹⁵⁰ ЦЫТОВИЧ Э. П.: *Русский Скаут*, Екатеринодар 1919, s. 21.

¹⁵¹ КУЧИН В.: *Скауты России: 1909–2007*, Москва 2008 s. 138.

¹⁵² ЦЫТОВИЧ Э. П.: *Русский Скаут*, Екатеринодар 1919, s. 11.

¹⁵³ КУЧИН В.: *Скауты России: 1909–2007*, Москва 2008, s. 165.

Jak píše V. Volkovič: „Скаутская организации в России подверглась разгрому и уничтожению а те, кто ушел в эмиграцию унесли с собой свои старые святыя знамена и верность своим руководителям, разбросавшим семена русского национального скаутинга по всем уголкам мира, где живет верная национальной россии русская эмиграция.“¹⁵⁴

Skautští vedoucí odešli do emigrace s praktickými zkušenostmi a vlastní vizí, ke které mohli směřovat v zahraničí.

2.3. RUŠTÍ SKAUTI V EMIGRACI

Skautské organizace v Rusku byly oficiálně zakázány v roce 1923. Ruští skautští vedoucí a členové Skautu, kteří emigrovali do zahraničí, začali zakládat nové skautské družiny a oddíly podle tradic ruského Skautu.

Hlavním úkolem skautských oddílů v emigraci bylo vychovávat děti podle ruských národních tradic pod heslem *Будь готов и помни Россию.*¹⁵⁵

První ruští skauti v emigraci začali působit po evakuaci Oděsy v roce 1919 na Princových ostrovech. Tyto turecké ostrovy byly tehdy obsazeny vojsky Trojdohody. Spojenci zde vybudovali tábory pro ruské uprchlíky, kteří byli evakuováni z Novorossijsku a Krymu. Na ostrovy se dostala také spousta dětí a mladých skautských vedoucích, kteří začali organizovat nové skautské hnutí. Ve stejném roce začala skautská činnost i na Henovém ostrově a v Konstantinopoli.¹⁵⁶

Brzy začali ruští skauti působit v Mandžusku, kam od roku 1918 přijížděli ruští uprchlíci. Od roku 1919 do roku 1921 bylo v Charbinu založeno šest chlapeckých oddílů a dva oddíly dívčí.¹⁵⁷ Oddíly měly k dispozici učebny, dílny i sklady, východní čínské železnice poskytovaly půjčky na organizování skautských táborů. Unikátní podpora

¹⁵⁴ *Русские скауты: Юбилейный Сборник в память 30-летия существования Национальной Организации Русских Скаутов-Разведчиков: 1909–1939*, Харбин 1939, s. 4.

¹⁵⁵ *Русские скауты: юбилейный сборник в память 30-летия существования национальной организации русских скаутов-разведчиков: 1909-1939*, Харбин 1939, s. 2.

¹⁵⁶ *Второй разряд: Пособие для скаутов-разведчиков*, Краснодар 2000, s. 8.

¹⁵⁷ Tamtéž, s. 8.

a zabezpečení odlišovala oddíly v Mandžusku od ostatních ruských skautských oddílů. V červnu roku 1924 působilo v mandžuském oddílu okolo 1 100 skautů.¹⁵⁸

Nejen ruští emigranti a uprchlíci se ocitli za hranicemi Ruska. Po skončení války se někteří Rusové z důvodu formování státních hranic ocitli v nově vzniklých státech. V těchto nových zemích dostali státní občanství a považovali se za národnostní menšinu. Takovým způsobem se ruský skautský oddíl zrodil ve Finsku v roce 1910, v Litvě v roce 1922, v estonském městě Narva v roce 1912 a v lotyšské Rize v roce 1917. Ruské menšinové skautské organizace nebyly považovány za samostatnou organizaci. Považovaly se za součást místních organizací. Museli nosit skautské kroje a symboly té země, ve které získali občanství.¹⁵⁹

Avšak v některých zemích měli ruští skauti právo nosit symboly ruského Skautu. Například v Polsku a Podkarpatské Rusi mohli ruští skauti, kteří byli součástí československých skautských jednot, nosit ruskou skautskou lilii a vyšívané heslo *Bud' připraven* (Будь готов) v ruštině.¹⁶⁰

Nebylo výjimkou, že ruská skautská výchova, která směřovala k zachování ruských tradic a kultur, protiřečila státním zájmům některých zemí. V moldavském městě Kišiněva byla ruská družina založena v roce 1917. Rumunsko, které se v roce 1918 připojilo Besarábii, ruskou skautskou činnost zakázalo.¹⁶¹ Jak píše Kudrjašov:

„В Бессарабии русские организации были в 1918 расформированы в целях скорейшей руминизации присоединенных территорий. Впрочем, для национальных организаций русские эмигрантские скаутские группы действительно представляли собой серьезную проблему.“¹⁶²

Na konci roku 1920 byly skautské družiny založeny kromě Turecka, Mandžuska, Finska, Estonska, Litvy a Lotyšska také v Německu, Řecku, Egyptě, Jugoslávii, Francii, Číně a Československu.¹⁶³

¹⁵⁸ КУДРЯШОВ Ю.: *Российское скаутское движение*, Архангельск 1997, s. 238–239.

¹⁵⁹ ПОЛЧАНИНОВ Р. В.: *Лекции по истории российского разведчества-скаутизма 1909–2009*, Нью-Хайд-Парк 2012, s. 9.

¹⁶⁰ КУДРЯШОВ Ю.: *Российское скаутское движение*, Архангельск 1997, s. 234.

¹⁶¹ ПОЛЧАНИНОВ Р. В.: *Лекции по истории российского разведчества-скаутизма 1909–2009*, Нью-Хайд-Парк 2012, s. 8.

¹⁶² КУДРЯШОВ Ю.: *Российское скаутское движение*, Архангельск 1997, s. 235

¹⁶³ ПОЛЧАНИНОВ Р. В.: *Лекции по истории российского разведчества-скаутизма 1909–2009*, Нью-Хайд-Парк 2012, s. 8.

V Číně začaly skautské organizace vznikat v polovině 20. let především v Šanghaji a ve městě Tchien-t'in. Skautští vedoucí se snažili najít v Číně místo, které by nebylo spojeno s politikou. Nicméně v polovině 30. let vznikly ruské dětské a mládežnické protifašistické organizace.¹⁶⁴

V Evropě v meziválečném období se skautské organizace nejvíce rozvíjely ve Francii a Jugoslávii. Ve Francii se začaly zakládat nové družiny nedaleko Paříže a v pařížských provinciích. Každé léto se zde konalo několik táborů, kterých se celkově účastnilo více jak 500 skautů. V Jugoslávii měla skautská organizace velmi příznivé podmínky. Ke konci 30. let byly skautské organizace v různých městech po celé Jugoslávii. Nejvíce se skautům dařilo v Bělehradě a Sarajevu. Do skautských organizací bylo v Jugoslávii zapojeno asi 400 ruských dívek a chlapců.¹⁶⁵

Zpočátku nebyly ruské skautské organizace v emigraci sjednocené. Pro všechny organizace byla společná jen hymna *Bud' připraven*, skautské zákony a slavnostní slib.¹⁶⁶ Pant'uchov, zakladatel ruského skautingu, chtěl skautské oddíly sjednotit a 11. listopadu 1920 založil Organizaci ruských skautů v zahraničí (Организация русских скаутов за границей) s hlavním centrem v Konstantinopoli. 22. března 1921 založil Pant'uchov Radu ruských skautů, která začala obnovovat spojení s ruskými emigrantskými oddíly, a 11. září 1922 se Organizace ruských skautů v zahraničí stala členem mezinárodní skautské organizace. Oddíly, které tvořily děti ruských menšin, neměly právo se stát členy Organizace ruských skautů v zahraničí. Menšinové skautské organizace se musely podřizovat místním skautským úřadům.¹⁶⁷

Postupně se ruští skauti v emigraci chtěli více přiblížit k původnímu ruskému Skautu a národním tradicím. V roce 1926 zavedl Pant'uchov nový skautský znak – místo skautské lilie se podle středové části ruského státního erbu začal zobrazovat sv. Jiří, který zabíjí draka.¹⁶⁸ V roce 1934, kdy se do vedení postavil A. M. Šaterik, se změnil název Organizace ruských skautů v zahraničí na Národní organizaci ruských skautů

¹⁶⁴ *Второй разряд: Пособие для скаутов-разведчиков*, Краснодар 2000, s. 9; КУДРЯШОВ Ю.: *Российское скаутское движение*, Архангельск 1997, s. 239–240.

¹⁶⁵ *Второй разряд: Пособие для скаутов-разведчиков*, Краснодар 2000, s. 10.

¹⁶⁶ Tamtéž, s. 9.

¹⁶⁷ ПОЛЧАНИНОВ Р. В.: *Лекции по истории российского разведчества-скаутизма 1909–2009*. Нью-Хайд-Парк 2012, s. 8–9.

¹⁶⁸ *Второй разряд: Пособие для скаутов-разведчиков*, Краснодар 2000, s. 9; *Русские скауты: юбилейный сборник в память 30-летия существования национальной организации русских скаутов-разведчиков: 1909–1939*, Харбин 1939, s. 2.

průzkumníků (Национальную Организацию Русских Скаутов Разведчиков) a změnil se starý pokřik z *Pamatuj na Rusko* (Помни России) na *Za Rusko* (За Россию).¹⁶⁹

Útlum v činnosti ruských emigrantských organizací přišel se začátkem druhé světové války. Na územích Sovětského svazu a Německa byla činnost skautů oficiálně zakázána a někteří vedoucí byli uvězněni. V zemích, jako je například Jugoslávie a Polsko, pokračovali ruští skauti v činnosti nelegálně. Ruští skauti působili legálně do konce války v zemích, které nebyly okupovány Německem (například Finsko, Maďarsko, Bulharsko). V Egyptě a v Řecku zanikl ruský skauting spolu se zánikem utečeneckých táborů.¹⁷⁰

V Československu se ruský Skaut nerozvíjel tolik jako v ostatních zemích světa, ačkoliv bylo skautské hnutí u dětí v Československu velmi oblíbené a skautské organizace uznávané.

2.4. VÝVOJ SKAUTINGU V ČESKOSLOVENSKU

Do Čech zavedl skauting pražský středoškolský profesor Antonín Benjamin Svojsík, který pozorně sledoval vývoj skautingu v Anglii. Počátky českého skautingu klademe do let 1911–1912.¹⁷¹

Svojsík v Anglii navštívil skautské tábory, kde získal první poznatky o skautské výchově. Z Anglie si do Čech přivezl knihu *Scouting for Boys* a 1. února 1912 vydal první českou skautskou brožuru s názvem *Český skaut*. V květnu 1912 vydal Svojsík stěžejní dílo českého skautingu *Základy junáctví*. Byly zakládány první skautské oddíly a téhož roku se konal první skautský tábor.¹⁷²

Po první světové válce vzniklo několik skautských organizací. Některé z nich byly politicky orientovány. Aby bylo zamezeno nebezpečnému tříštění, byl založen jako společné ústředí roku 1919 Svaz junáků-skautů Republiky československé, který byl nejvyšším organizačním prvkem československého skautingu. Svaz skautů sdružoval

¹⁶⁹ *Второй разряд: Пособие для скаутов-разведчиков*, Краснодар 2000, s. 9.

¹⁷⁰ Tamtéž, s. 10.

¹⁷¹ ČEJKA J.: *Vzpomínáme a odměňujeme*, In: Skautský oddíl Velená Fanderlika [online], Roudnice nad Labem 2010 [cit. 2015-03-12].

¹⁷² LOM M., SEBEK J.: *Historie českého skautingu slovem a obrazem*, Mladá Boleslav 1990, s. 2.

skauty a skautky všech národností v republice a byl oficiální celostátní nepolitickou organizací. Svaz byl členem světové organizace *Bratrstva hochů skautů* (Boy Scouts International Bureau), která byla založena na světovém sjezdu roku 1920 v Londýně a sdružovala přes 4 miliony skautů mezi 55 národy.

Svaz junáků-skautů Republiky československé sdružoval přes 60 000 skautů a skautek. Jeho protektorem byl od počátku prezident T. G. Masaryk, starostou byl A. B. Svojsík (později E. Beneš) a starostkou dívčího odboru byla E. Milčičová. Každý čtvrtý rok se konal mezinárodní sjezd skautů – jamborée. Slovanské jamborée se konalo v Praze roku 1922 a účastnilo se jej okolo 15 000 skautů. Svaz také vydával nejstarší skautský časopis v Československu *Skautský junák*.¹⁷³

Vedle Sokola se Skaut stal druhou nejuznávanější organizací, jejíž přínos byl spatřován především ve výchově k samostatnosti, k životu v přírodě a k ušlechtilému občanství. Ve 20. a 30. letech se skauting značně rozšířil až na venkov.¹⁷⁴ Počet členů Svazu junáků-skautů Republiky československé ve 20. letech sahal k 30 000.¹⁷⁵

Veřejnost přijímala tuto novou výchovnou metodu různě. Jedna skupina lidí se skautingu vysmívala, druhá skupina vyčkávala, jak se skauting bude vyvíjet. Třetí skupina, především přední pedagogové a odborníci tělesné výchovy, přijala skautskou výchovu s nadšením.¹⁷⁶

Největší tělocvičná organizace Sokol se dívala na skautské hnutí s jistými obavami a viděla v něm určitou konkurenci. Začalo se promýšlet, jak tyto dva výchovné směry spojit v jeden. E. Chalupný v časopise *Sokol* v roce 1921 publikoval stať, ve které napsal:

„Skutečný skauting se týká jen výchovy dorostenců (15–18 let) a starších žáků (11–14 let). Pro výchovu této mládeže dosud jsme nevypěstovali metody, které by vyhovovaly tak, jako vyhovuje tělocvičná metoda Tyršova členstvu dospělému. Jako prvotní tělocvik žen, tak i cvičení dorostu a žactva dosud jest pouhou více méně pozměněnou nápodobou cvičení mužů. Skauting je prvním zásadním řešením samostatné výchovy, specificky přiměřené našemu dorostu a žactvu.“¹⁷⁷

¹⁷³ *Několik slov o skautingu*, Praha 1937, s. 3–6.

¹⁷⁴ PŘADKA M.: *Kapitoly z dějin pedagogiky volného času*, Brno 1999, s. 52.

¹⁷⁵ *Několik slov o skautingu*, Praha 1937, s. 4.

¹⁷⁶ LOM M., SEBEK J.: *Historie c* *em*, 1990, s. 2.

¹⁷⁷ *Sokol: časopis zájmům tělocvičným věnovaný*: E. Chalupný – Sokolstvo a skauting, Praha 1921, s. 185.

V některých sokolských jednotách začali cvičit vedoucí skautských družin se svými chlapci jako samostatná družstva a zdálo se, že ke sloučení opravdu dojde. Avšak s konečnou platností Česká obec sokolská nedoporučila zavést skauting do systému Sokola kvůli jeho anglickému (nečeskému) původu. Tímto rozhodnutím začaly obě organizace působit nezávisle vedle sebe.¹⁷⁸

Československé skautské hnutí prošlo v meziválečné době významným obdobím rozkvětu, kdy mohlo úspěšně rozvíjet svou výchovnou činnost ve prospěch mládeže, společnosti a státu, a bylo respektováno a uznáváno nejvyššími představiteli naší republiky.¹⁷⁹

2.5. RUSKÝ EMIGRANTSKÝ SKAUT V ČESKOSLOVENSKU

Ačkoliv byl Skaut v Československu i po celém světě uznávanou organizací, samostatné ruské skautské jednoty byly zakládány jen v malé míře. Ruský skauting se rozvíjel hlavně v Podkarpatské Rusi a podle dostupných zdrojů měl ruský Skaut malé zastoupení v Moravské Třebové. V Praze a Brně ruští skauti vstupovali do jednot Rytířů (Витязь).

2.5.1. PODKARPATSKÁ RUS

Prvním skautským oddílem v Podkarpatské Rusi byl židovský oddíl Kaddiman v Užhorodě, který byl založen v roce 1920. V roce 1921 začaly vznikat první rusínské oddíly ve městě Berehovo a v Užhorodě. Později se k těmto skautským organizacím připojil oddíl maďarských skautů, který byl v Užhorodě.¹⁸⁰

Další ruské skautské organizace v Podkarpatské Rusi začaly vznikat při gymnáziích, které byly v Užhorodě, Mukačevě, Berehovo a Chustu, a to díky iniciativě dr. Štěpána Fencika. Hlavním městem skautské činnosti v Podkarpatské Rusi se stal Užhorod, kde

¹⁷⁸ LOM M., SEBEK J.: *Historie českého skautingu slovem a obrazem*, Mladá Boleslav 1990, s. 3.

¹⁷⁹ ČEJKA J.: *Vzpomínáme a odměňujeme*, In: *Skautský oddíl Veleny Fanderlika* [online]. Roudnice nad Labem 2010 [cit. 2015-03-12].

¹⁸⁰ *Вѣстник скаута: орган отъ Вла русских скаутов в Королевствѣ С.Х.С.*, Бѣлград 1928, s. 32.

Fencik na jaře v roce 1929 založil Centrum ruských skautů A. Duchnoviče. Centrum se začlenilo na základě autonomních práv do Svazu junáků-skautů v Československu, byla schválena struktura centra a zvoleni vedoucí oddílů.¹⁸¹

Oddíly ruských skautů A. Duchnoviče vznikly kromě Podkarpatské Rusi také v Prešově, Medzilaborcích, v Košicích a v Praze. Cílem Centra ruských skautů A. Duchnoviče byla výchova podkarpatské mládeže v náboženském, státním a národním duchu.¹⁸²

V polovině 20. let mělo Centrum okolo 900 zaregistrovaných členů. Každoročně se skauti Podkarpatské Rusi účastnili skautských táborů a událostí spolu s československými skauty.¹⁸³ V roce 1930 měl ruský Skaut v Podkarpatské Rusi celkem 34 oddílů na různých místech Podkarpatské Rusi.¹⁸⁴

V roce 1931 se dva oddíly skautů a skautek v Podkarpatské Rusi účastnily prvního skautského slovanského jamborée, které se konalo v Praze.¹⁸⁵ Jak bylo uvedeno v kapitole *Ruští skauti v emigraci*, skauti Podkarpatské Rusi nebyli součástí Národní organizace ruských skautů průzkumníků, avšak byli s Pant'uchovem v blízkém kontaktu.

Po zániku Československé republiky 14.–15. března 1939 vyslovil Hitler souhlas s tím, aby byla Podkarpatská Rus připojena k Maďarsku. Nehledě na státní změny Centrum ruských skautů pokračovalo ve své práci až do roku 1944.¹⁸⁶

¹⁸¹ КУДРЯШОВ Ю.: *Российское скаутское движение*, Архангельск 1997, s. 237.

¹⁸² ДЕХТЕРЕВ А.: *Русский скаут в Чехословакии*, Ужгород 1937, s. 19–20.

¹⁸³ КУДРЯШОВ Ю.: *Российское скаутское движение*, Архангельск 1997, s. 237.

¹⁸⁴ ФЕНЦК С. А.: *Русским скаутам на Подкарпатской Руси*, Ужгород 1930, s. 3.

¹⁸⁵ КУДРЯШОВ Ю.: *Российское скаутское движение*, Архангельск 1997, s. 238.

¹⁸⁶ RYCHLÍK J., RYCHLÍKOVÁ M.: *Hospodářský, sociální, kulturní a politický vývoj Podkarpatské Rusi 1919-1939*, Praha 2013, s. 48; КУДРЯШОВ Ю.: *Российское скаутское движение*, Архангельск 1997, s. 238.

2.5.2. MORAVSKÁ TŘEBOVÁ

Všechny faktografické údaje o činnosti ruských skautů v Moravské Třebové byly čerpány z časopisu *Тернистый путь* z roku 1924, který vydali ruští skauti-průzkumníci v Moravské Třebové. K dispozici je jedno rukopisné vydání časopisu v archivu Slovanské knihovny v Praze. V časopisu byly publikovány články o vzniku skautské jednoty v Moravské Třebové, vzpomínky ruského skautského vedoucího na Ruský Skaut v Konstantinopoli a povídky a básně. Celý časopis je doplněn o ručně malované ilustrace.

Po přestěhování ruského reálného gymnázia z Konstantinopole do Československa (časopis *Тернистый путь* uvádí prosinec 1920, výroční zpráva Ruského reálného gymnázia v Moravské Třebové 1920–1930 uvádí rok 1922), ruská skautská emigrace doufala, že se bude ruskému Skautu v Československu dařit stejně, jako se mu dařilo v Konstantinopoli. Gymnázium v Moravské Třebové poskytlo ruské emigraci potřebné zázemí. Avšak mezi ruskými skauty převládal pesimismus a frustrace z cizího prostředí, a proto nenavázali na skautskou práci, která se rozvíjela v Konstantinopoli.

Po adaptaci v československém prostředí vznikla myšlenka založit oddíl ruského Skautu v Moravské Třebové. Na podzim roku 1923 se konalo první setkání old-skautů, na kterém se rozhodlo o založení skautské organizace.

Družina se nazývala Vrány (Вороны) a měla 7 členů. Autoři časopisu uvádějí, že družina působila tajně, ale důvod tajné činnosti družiny není jasný. Vedoucí družiny o vzniku nové skautské organizace informovali Pantůchova, což dokazuje spolupráci s ruskou Národní organizací skautů průzkumníků. Můžeme se domnívat, že ruská skautská organizace nemohla oficiálně působit kvůli společenským poměrům, které panovaly v Moravské Třebové.

U zakladatelů skautské družiny vznikla otázka, jakým způsobem vychovávat nové skauty. Zastávali názor, že kvůli politickým a společenským změnám musí změnit zavedený ruský skautský systém a pravidla. Od té doby vedli družinu převážně v nacionalistickém a patriotistickém duchu. Kladli důraz na to, že jsou Rusové, a proto musí skautskou práci založit na ruském patriotistickém základu. Vyškrtli ze svého

skautského slovníku všechny anglické názvy a zaměnili je za ruské. Hlavní změnou bylo přejmenování organizace z *Boy-skautů* na *Mladé průzkumníky* (Юные разведчики).

Mladí průzkumníci se začali scházet pravidelně a brzo se družina rozrostla natolik, že bylo nutné založit druhou družinu s názvem *Supi* (Коршуны). Po čase vznikl celý skautský oddíl, a dokonce se Mladým průzkumníkům podařilo získat jednu sklepní místnost, ze které si vybudovali svoje sídlo.

Jak bylo uvedeno výše, ruští průzkumníci v Moravské Třebové nebyli oficiálně povoláni, a proto pracovali pod označením *fotografický kroužek*. Záhadný fotografický kroužek přitahoval pozornost obyvatel Moravské Třebové, vzniklo kvůli tomu i několik incidentů, které se však obešly bez vážných následků.

Později se podařilo skautům navázat kontakt s Prahou. Někteří pražští skauti se o činnost Ruského Skautu v Moravské Třebové zajímali a darovali družině několik knih.

Významným člověkem v životě Mladých průzkumníků v Moravské Třebové byl P. Zaláfal, který řekl o skautské družině řediteli ruského gymnázia A. P. Petrovi a inspektorovi V. N. Světozarovovi. Díky nim se začaly vést diskuse o tom, že by se skautská družina při gymnáziu v Moravské Třebové stala oficiální a povolenou.

Na jaře 1924 však odešel A. P. Petrov z funkce ředitele a nový ředitel ruský skauting nepodporoval. Průzkumníkům byla odebrána jejich místnost a jejich žádost o povolení, aby mohli působit oficiálně, byla pedagogickou radou zamítnuta. Proto jejich činnost dál probíhala tajně.

Další vývoj činnosti Mladých průzkumníků v Moravské Třebové je neznámý. Další číslo jejich časopisu *Тернистый путь* nebylo vydáno nebo se nedochovalo. Ani ve výročních zprávách Ruského reálného gymnázia v Moravské Třebové není o Mladých průzkumnících nebo ruských skautech žádná informace.

2.5.3. PRAŽSKÁ DRUŽINA RYTÍŘŮ

Činnost Družiny Rytířů (Витязь) je popsána ve sborníku *Пражская дружина витязей: 1929–1939* z roku 1939, ze kterého přebíráme o Družině Rytířů všechny faktografické údaje.

Družina Rytířů vedla svoji činnost s důrazem na víru v Boha. Systém výchovy vycházel ze skautingu, a proto Rytíře zařazujeme ke skautům.

Národní organizace Rytířů byla založena N. F. Fedorovem. Při příjezdu do Paříže v roce 1926 založil N. F. Fedorov 5. oddíl ruských skautů při Ruském studentském národním hnutí ve Francii. Nelíbila se mu ale apolitičnost skautingu, a proto 18. května 1928 založil první družinu Rytířů. Další družiny vznikly v Narvě, Rize, Sofii, Praze, Brně, Berlíně a Charbinu.¹⁸⁷

Pražská družina Rytířů byla založena v roce 1929 při Ruském studentském křesťanském hnutí a existovala i v době protektorátu Čech a Moravy.

Heslo na rozdíl od klasického skautského *Bud' připraven* znělo *Za Rus, za víru!* (За Русь, за веру!). Cílem Rytířů bylo obrození národa a pravoslavné církve. Výchova dětí byla postavena na křesťanské lásce, lásce k vlasti, čestnosti, poslušnosti k rodičům a vedoucím, nezištnosti a vzájemné podpoře.

Hlavní náplní vyučování byly hlavní křesťanské zákony, náboženské diskuse a ruské kulturní i přírodní bohatství. Důraz se kladl na samostatnost a iniciativu.

V létě Rytíři pořádali tábory pro děti a mládež, které měly za cíl podpořit národní myšlení dětí a mládeže. Celková duchovní a kulturní činnost měla přispět k tomu, že se mládež neodtrhne od ruského kultury, ale naopak – posílí duchovní a národní růst.

¹⁸⁷ Создание в эмиграции Н.Ф. Федоровым Национальной организации "Витязи": *Краткая справка о "Витязях"*. In: *РУССКАЯ ИДЕЯ* [online]. 2013 [cit. 2015-03-12].

2.6. SROVNÁNÍ ČESKOSLOVENSKÝCH A RUSKÝCH SKAUTŮ V MEZIVÁLEČNÉ ČSR

Skautský systém v Československu a Rusku vycházel z Baden-Powellova anglického vzoru. Avšak každá země si skauting postupně přizpůsobila vlastním podmínkám. Na základě analýzy skautského systému můžeme zjistit rozdíly mezi ruským a československým skautským systémem a nakolik se ruští skauti přizpůsobili československému skautingu.

Ve skautské výchově se děti a mládež dělily do věkových kategorií. Nejmladší skupina se nazývala vlčata (dívčí oddíly neměly ustálený název) a byla přípravným oddělením před hlavní skupinou skautů. Skupina skautů byla rozdělena do menších skupin, které měly vlastní vedoucí a vlajku. Součástí skautské výchovy bylo plnění zkoušek a skládání slibu.

2.6.1. SKAUTSKÉ PŘÍPRAVNÉ ODDÍLY

První přípravným oddělením byla tradičně vlčata. Avšak v ruském emigrantském Skautu se nezávisle na ruské a československé tradici utvořilo ještě jedno přípravné oddělení před vlčaty – medvídci.

Alexandr Děchtěrev, instruktor Ústředí ruských skautů Duchnoviče, navrhl do ruského skautského prostředí zařadit zvláštní oddíl medvídků (Медвежата) pro děti od šesti do osmi let. Děchtěrev se domníval, že věk sedmi let je nejnižším vývojovým stupněm, od kterého se může začít s výchovou podle skautského systému. Myšlenku o založení medvídků dostal Děchtěrev v roce 1920 a 8. října 1920 prezentoval svůj projekt o medvídcích Radě hlavního ruského štábu v Konstantinopoli. Přípravný skautský stupeň medvídci oficiálně vznikl 12. října 1920 na ostrově Chalki.¹⁸⁸

Medvídci se dále dělili na kroužky tzv. šestky (Шестерки) nebo osmičky (Восьмерки) a celkově tvořily jednu skupinu medvídků. Vyučování medvídků a trávení jejich volného času spočívalo v hraní her, procházkách a besedách ve skautském duchu. Medvídci měli jen jeden zákon: Medvídě poslouchá své starší. Za starší se považovali

¹⁸⁸ ДЕХТЕРЕВ А.: *Медвежата*, Мухачево 1937, s. 7.

jeho otec, matka, příbuzní, učitelé a skautští vedoucí. Medvíďe neskládalo žádný slib, protože podle Děchtěreva byl medvídek příliš mladý na to, aby slib pochopil a dodržel.¹⁸⁹ Kroj medvídků byl stejný jako kroj vlčat, jen bez odznaků a nášivek.¹⁹⁰

V ruském a československém Skautu se medvídci nezaváděli.

V ruském Skautu tvořili přípravnou skupinu vlčat (Волчата) chlapci ve věku 10–12 let. Dívky ve věku 10–12 let tvořily skupiny ptáčat (Птенчики). Výchova vlčat a ptáčat spočívala v hraní her, které pomáhaly vlčata a ptáčata učit skautským zákonům a pravidlům. Vlčata a ptáčata v Rusku neměla vlastní kroj. Bylo jim dovoleno nosit pouze tradiční skautský klobouk.¹⁹¹

Československé přípravné oddíly vlčat tvořili chlapci ve věku 7–12 let. Dívčí oddíl se nazýval šotky.¹⁹² Účelem výchovy vlčat bylo vyvíjet různými pracemi jejich zručnost, pěstovat jejich smyslovou bystrost, učit děti k ochotě a tělesnému zdraví. Československá vlčata, na rozdíl od ruských vlčat, měla svůj kroj, který se skládal z modré, hnědé, zelené nebo šedé košile, krátkých šedých kalhot, černých bot a punčoch, skautského šátku a baretu nejčastěji modré nebo červené barvy.¹⁹³

V ruském emigrantském Skautu navazovala vlčata na skautskou výchovu medvídků. Ve skautském výchovném řetězci byli medvídci druhou skautskou skupinou. Smečka vlčat se skládala z kluků ve věku od 8 do 12 let. Hlavní vyučování vlčat spočívalo stejně jako u medvídků ve hře, ale tato hra byla disciplinovanější než hra medvídků. Hlavním výchovným cílem vlčat bylo budování charakteru a zdraví.¹⁹⁴ Kroj ruských emigrantských vlčat se podobal československému kroji. Hlavním rozdílem byla připnutá kokarda na baretu v ruských národních barvách. V malých detailech byly odlišné oznaky vlčat a stužky, kterými se označovala příslušnost k šestkám. Pro dívky byla utvořena skupina ptáčat. Ptáčata měla stejné zákony a pravidla jako vlčata.¹⁹⁵

¹⁸⁹ ДЕХТЕРЕВ А.: *Медвежата*, Мукачево 1937, s. 8–9.

¹⁹⁰ ДЕХТЕРЕВ А.: *Русский скаут в Чехословакии*, Užhorod 1937, s. 25–26.

¹⁹¹ ЦЫТОВИЧ Э. П.: *Русский Скаут*, Екатеринодар 1919, s. 20.

¹⁹² ДЕХТЕРЕВ А.: *Русский скаут в Чехословакии*, Užhorod 1937, s. 7–8.

¹⁹³ *Lidové noviny*, Brno 1893–1945, roč. 37, 5. 5. 1929 s. 6.

¹⁹⁴ ДЕХТЕРЕВ А.: *Русский скаут в Чехословакии*, Užhorod 1937, s. 26.

¹⁹⁵ ДЕХТЕРЕВ А.: *Волчата*, Мукачево 1937, s. 9–10.

2.6.2. SKAUTI

Skauti byli hlavní skupinou skautské výchovy. Celou skautskou organizaci tvořilo několik menších skupin. Organizační dělení ruských Skautů se od československých odlišovalo.

Nejmenší organizační skupinou v tradičním ruském Skautu bylo hnízdo nebo také patrola (звено, патруль). Pokud počet členů v hnízdě dosáhl více než deseti, utvořilo se nové hnízdo. Členové hnízda si vybrali jako svůj symbol zvíře (dívky květinu), podle kterého se hnízdo jmenovalo. Každé hnízdo mělo svoji obdélníkovou vlajku, na které bylo vyobrazeno zvolené zvíře (pro dívčí oddíly květina).¹⁹⁶

Čtyři hnízda tvořila oddělení a tři oddělení utvořila jeden oddíl, který vedl old-skaut. Každý oddíl skautů byl samostatnou jednotkou, v jejímž čele stál kolektivní vedoucí orgán (tzv. štáb oddílu).¹⁹⁷ Každý oddíl měl vlastní skautský prapor. Jedna strana praporu byla žlutá a byl na ní vyobrazen sv. Jiří, na druhé bílé straně byl vyobrazen skautský znak.¹⁹⁸

V Československu se za nejmenší skautskou skupinu považovala družina. Družina se jmenovala podle zvířete (pro dívky podle rostliny), jehož silueta se vyobrazovala na vlajku gotického trojúhelníku. Dvě a více družin tvořily oddíl. Každý oddíl musel mít svého vůdce. K oddílu skautů mohla být přiřazena i smečka vlčat nebo dívčí roj šotků.¹⁹⁹

V ruském emigrantském Skautu byla nejmenší skupinou družina nebo patrola, kterou tvořilo šest až osm skautů. Každá družina si zvolila barvu a vytvořila si čtvercovou vlajku v barvě družiny. Dvě a více družin tvořilo jeden oddíl, který vedl skautský vedoucí. Všechny družiny a oddíly byly součástí jednoho oddělení.²⁰⁰

¹⁹⁶ ЦЫТОВИЧ Э. П.: *Русский Скаут*, Екатеринодар 1919, s. 34.

¹⁹⁷ Тамtéž, s. 22–25.

¹⁹⁸ Тамtéž, s. 33.

¹⁹⁹ *Několik slov o skautingu*, Praha 1937, s. 8; *Vůdce: odborná příloha časopisu Junák – skaut československý*, Praha 1920, č. 6, s. 87.

²⁰⁰ ФЕНЦК С. А.: *Русским скаутам на Подкарпатской Руси*, Ужгород 1930, s. 14–15.

2.6.3. NOVÁČCI

Dříve než se zájemce o skauting stal plnohodnotným skautem, musel splnit určité podmínky.

Do ruského Skautu se přijímali všichni chlapci a dívky ve věku od 12 do 18 let. Nutnou podmínkou pro členství byl písemný souhlas rodičů nebo zastupující osoby a popřípadě povolení školy. Zájemce o členství ve Skautu musel podpisem stvrdit, že je připraven plnit všechny skautské povinnosti a úkoly. Poté byl každý zájemce přiřazen ke skautskému oddílu jako nováček. Plnohodnotným skautem se nováček mohl stát po třech měsících působení ve Skautu, splnění nováčkovských zkoušek a složení slavnostního slibu.²⁰¹

Nováčkovské zkoušky v Rusku se od nováčkovských zkoušek v Československu odlišovaly. Byly značně náročnější a odpovídaly svojí povahou spíše československým zkouškám na skauta 2. třídy. Nováček v ruském Skautu musel znát signalizaci pískáním, umět určit světové strany podle slunce, hodinek a kompasu, znát názvy ulic a telefonní čísla důležitých organizací, ujít jednu verstu za méně jak 10 minut a ujít celkem 10 verst.²⁰²

V Československu se mohl skautem stát hoch nebo dívka ve věku od 11 do 18 let. Pro přijetí bylo nezbytné, aby znal skautský zákon a slib.²⁰³ Po přihlášení do skautské organizace musel zájemce složit nováčkovský slib a po složení slibu se stal skautským nováčkem.²⁰⁴ Jako nováček byl zařazen do družiny a mohl se zúčastnit všech výletů a besed. Plnohodnotným skautem se nováček stal po složení nováčkovských zkoušek, které zahrnovaly skautské zákony, symboly Československé republiky, vázání uzlů a popis skautské hole.²⁰⁵

Do ruského emigrantského Skautu v Československu se přijímali kluci a dívky ve věku od 12 do 18 let. Nováček v ruském Skautu v Československu se přijímal podle československých pravidel. Nováčkovské zkoušky pro ruské skauty v Československu

²⁰¹ ЦЫТОВИЧ Э. П.: *Русский Скаут*, Екатеринодар: Армавир: Энергия, 1919, s. 30, 91–92.

²⁰² Tamtéž, s. 91–92.

²⁰³ MÜLLER B.: *Skaut Československý: Praktický příručka znalostní nezbytných každému skautu*, Praha 1920, s. 18.

²⁰⁴ Tamtéž, s. 22.

²⁰⁵ *Vůdce: odborná příloha časopisu Junák - skaut československý*, Praha 1920, č. 2., s. 20.

byly stejné jako nováčkovské zkoušky pro československé skauty. Příklad nováčci skládali v ruštině a slib byl obdobný jako slib skautů v Rusku.²⁰⁶

2.6.4. SKAUTSKÝ KROJ

Skautský kroj navrhl Baden-Powell, který vycházel ze svých vojenských zkušeností. Základem kroje byl plstěný klobouk, košile, skautský šátek, kalhoty ke kolenům a punčochy. Barva kroje měla být taková, aby skautovi umožňovala dobré maskování v terénu (zelená, hnědá, šedá apod.). Skautky nosily místo kalhot sukni. Barva skautského šátku byla stejná pro všechny členy oddílů, avšak rozdílná pro různé oddíly.

V Rusku nosili skauti kroj na skautských schůzkách, na skautském táboře, při skládání zkoušek a plnění skautských povinností. V ostatních případech bylo nošení kroje dovoleno jen s povolením vedoucího družiny nebo štábu.²⁰⁷ V Rusku mohli nosit skautský kroj jen skauti 2. třídy. Tradiční kroj ruských skautů také vycházel z kroje podle Baden-Powella, měl však svá specifika: na skautském klobouku ruští skauti nosili kokardu v barvě trikolory nebo skautský znak a na žluté stužce, která označovala skauta 2. třídy, byl nápis *Будь готов*. Ruští skauti vedoucí nosili blůzu, která vypadala jako sako vojenské uniformy, a jezdecké kalhoty. Skauti, kteří navštěvovali školu, v níž byla povinná školní uniforma, museli mít na skautském kroji připnutý znak školy.²⁰⁸

Nošení skautského kroje v Československu nebylo nijak omezeno. Skautský kroj nosili i nováčci, jen bez odznaků a nášivek. Kroj československých skautů byl kopií anglického kroje. Specifikem pro české skauty byla přezka na pásku se znakem československých skautů a heslem *Buď připraven*.²⁰⁹

Nošení emigrantského ruského skautského kroje vyplývalo z podmínek skautingu v ČSR, tzn. kroj nosili všichni skauti včetně nováčků a mohl se nosit kdekoli. Kroj emigrantských skautů se od ruského a československého kroje v detailech odlišoval. Pokrývku hlavy mohl tvořit nejenom tradiční skautský klobouk, ale také lodička v khaki

²⁰⁶ ДЕХТЕРЕВ А.: *Русский скаут в Чехословакии*, Užhorod 1937, s. 43–44.

²⁰⁷ ЦЫТОВИЧ Э. П.: *Русский Скаут*, Екатеринодар 1919, s. 31.

²⁰⁸ Tamtéž, s. 32–24.

²⁰⁹ *Vůdce: odborná příloha časopisu Junák - skaut československý*, Praha 1920, č. 2, s. 20–21.

barvě. Ve středu klobouku byl připnut skautský znak a na levé straně stužka v ruských národních barvách. Šátek byl modro-červený a tato barva byla stejná pro všechny ruské emigrantské skauty v Československu. Vedoucí družiny se označovali dvěma modro-červenými stuhami.²¹⁰

Součástí skautského kroje byla skautská hůl, která měla několik využití. Mohla se použít při přenášení zraněných, na stavbu stanů, při pochodu apod. Na hůl si skauti vyznačovali důležité míry.²¹¹

Ruští skauti nosili hole 180 cm dlouhé, v Československu to bylo 150 cm. Skautská hůl ruských emigrantských skautů v Československu byla na rozdíl od ruských skautů menší, měřila 160 cm. Byly dovoleny i hole menších rozměrů, ale pro celou družinu musely být stejné.²¹²

Skautský kroj byl jedním z důležitých prvků skautské výbavy. Baden-Powell navrhl skautský kroj tak, aby byl pohodlný a umožňoval dobré maskování. Ruský i československý skautský kroj vycházel z anglického vzoru. Obě země přidaly na kroj národní znaky a skautské symboly. Pro vedoucí skautů přijal ruský skauting kroj, který vypadal více jako vojenská uniforma.

Ačkoliv se skautské kroje liší jen v několika detailech, můžeme říct, že ruští skauti v emigraci vycházeli spíše z československé podoby. Avšak ani tak nebyl kroj pro ruské skauty v Československu stejný jako československý skautský kroj. Ruští skauti nosili na klobouku stužku v ruských národních barvách, čímž si zachovávali národní uvědomění. Kromě klobouku byla přípustná i lodička, kterou českoslovenští skauti nenosili, a barva šátku byla pro všechny ruské skauty v Československu stejná (modro-červená). Velikost hole neodpovídala ani ruské, ani československé tradici.

²¹⁰ ДЕХТЕРЕВ А.: *Русский скаут в Чехословакии*, Ужгород 1937, s. 53; ФЕИЦК С. А.: *Русским скаутам на Подкарпатской Руси*, Ужгород 1930, s. 16.

²¹¹ MÜLLER B.: *Skaut Československý: Praktický příručka znalostní nezbytných každému skaut*, Praha 1920, s. 69–70.

²¹² ФЕИЦК С. А.: *Русским скаутам на Подкарпатской Руси*, Ужгород 1930, s. 8.

2.6.5. ZKOUŠKY NA SKAUTA 2. TŘÍDY

Součástí skautské výchovy byl systém hodností a zkoušek. Plnohodnotný skaut mohl zvyšovat svoji hodnost na skauta 2. třídy a 1. třídy. Svoji hodnost mohl skaut zvýšit složením zkoušky. Pro srovnání uvádíme zkoušky pouze druhého stupně.

Aby skaut v Rusku získal hodnost skauta 2. třídy, musel být aktivním skautem minimálně šest týdnů. Zkouška na skauta 2. třídy zahrnovala první pomoc, stopování, znalost morseovky, signalizaci světlem a vlajkami, založení ohně, upečení chleba a vaření brambor bez použití nádobí, postavení dvou druhů stanů, popis zvířat, rostlin a minerálů, uvázání uzlů a uvaření několika jídel.²¹³

V československém Skautu musel být skaut členem družiny minimálně tři měsíce, aby mohl jít ke zkouškám na skauta 2. třídy. Zkouška se příliš nelišila od zkoušky ruských skautů. Kromě signalizace, stopování, rozdělení ohně, morseovky a první pomoci se skaut musel vyznat v jízdách řádech a umět poslat poštovní balíček.²¹⁴

Ruští emigrantští skauti skládali stejné zkoušky jako českoslovenští skauti.

Základy ruského emigrantského Skautu vycházely z tradičního ruského skautského systému, ale za dobu emigrace si ruští skauti v emigraci skauting přizpůsobili podle místních podmínek. Výsledkem byl systém, který vycházel z obou skautingů (ruského i československého), avšak nebyl kopií ani jednoho z nich.

Ruští emigrantští skauti většinu skautských aspektů převzali z československého systému (organizační dělení, skautské zkoušky, kroje apod.), ale zachovávali některé prvky z ruského skautingu (stužky v národních barvách, ruské názvy, hesla apod.), a přidávali vlastní prvky, které byly příznačné pro ruské skauty v Československu (předstupeň medvídků, modro-červená barva šátku, modro-červené stužky, barva družinové vlajky apod.).

Ruský skauting se v emigraci před příchodem do Československa rozvinul natolik, že byla založena Organizace ruských skautů v zahraničí, která sjednocovala všechny ruské skautské organizace v emigraci.

²¹³ ЦЫТОВИЧ Э. П.: *Русский Скаут*, Екатеринодар 1919, s. 93.

²¹⁴ *Vůdce: odborná příloha časopisu Junák - skaut československý*, Praha 1920, č. 2, s. 20.

Ruský Skaut v Československu byl záležitostí jen několika skautských vedoucích, kterým se podařilo ruský skauting rozvinout především v Podkarpatské Rusi. Ruské skautské jednoty v Československu byly úřady a českými skauty tolerovány, ale svoji činnost vedly převážně samostatně bez spolupráce se Svazem junáků-skautů a československými úřady.

ZÁVĚR

Cílem této diplomové práce bylo dát obraz o mimoškolních aktivitách dětí a mládeže ruské emigrace v meziválečném Československu. Hlavním úkolem bylo analyzovat nejvýznamnější mládežnické organizace ruské emigrace – Sokol a Skaut v konfrontaci s československou meziválečnou situací.

Československo zaujímalo v oblasti studentských a mládežnických spolků ruské emigrace první místo. Jejich přesný počet je velmi obtížné určit, protože řada z nich brzy zanikla nebo se sloučila do větších organizací. V Československu zakládala ruská mládež zájmové kroužky při ruských školách a studentské organizace jako Svaz ruské mládeže, Ruské křesťanské studentské hnutí, Spolek ruských demokratických studentských organizací a Spolek ruské nacionální mládeže, které spojovaly ruské studenty po celém světě.

Největšími mládežnickými organizacemi ruské emigrace byl Sokol a Skaut, kterým je věnovaná podstatná část diplomové práce.

Sokol byl založen jako tělovýchovná jednota v Praze 16. února 1862 Miroslavem Tyršem. Do Ruska pronikl díky volyňským Čechům okolo roku 1890, kteří v českých osadách na Rusi zakládali gymnastické spolky v sokolském duchu. Díky českým sokolským vedoucím vysílaným na Rus Českou obcí sokolskou začaly v Rusku vznikat první sokolské gymnastické jednoty. Zásadou předních českých sokolů J. Scheinera a F. Erbena byl založen v červnu 1910 Svaz ruského sokolstva (Союз русского сокольства), který se stal centrálním orgánem všech ruských sokolských jednot. Po převratu byl Svaz ruského sokolstva uzavřen a Sokol v Rusku zakázán. Mnozí ruští sokolští vedoucí a členové sokolských jednot odešli do emigrace, kde se snažili pokračovat v sokolské činnosti.

Ruská emigrace začala ruské sokolské jednoty zakládat ve všech významných centrech ruského exilu. Nejvíce se ruskému sokolstvu dařilo v Jugoslávii a Československu, které se stalo klíčovým centrem ruských sokolů. Zásadou starších ruských sokolů a představitelů československého a jihoslovanského sokolstva se obnovila činnost Svazu ruského sokolstva, který sjednocoval ruské sokolské organizace po celém světě, plnil funkci centrálního rozhodovacího orgánu a úzce spolupracoval s Českou obcí sokolskou. Kromě Svazu ruského sokolstva v zahraničí bylo ruské

emigrantské sokolstvo v Československu důležitým členem Svazu slovanského sokolstva, který obnovil svoji činnost v roce 1920.

V Československu v meziválečném období byl Sokol největší, nejsilnější a nejbohatší tělovýchovnou organizací. Rozvoj sokolské činnosti umožňovala materiální základna, která byla nejlepší ze všech tělovýchovných organizací v Československu. Sokol podporovala československá veřejnost, úřady i prezident T. G. Masaryk.

Největší sokolskou událostí byly všesokolské slety, které pořádala Česká obec sokolská v Praze. VIII. všesokolský slet v roce 1926 byl pro ruskou sokolskou emigraci mimořádně důležitý, protože mohla dokázat svoji samostatnost a podstatu práce ruského sokolstva po téměř 5 letech v exilu.

Hlavním centrem ruského sokolstva se stalo Československo a konkrétně Praha, kde byla 16. ledna 1921 založena první ruská sokolská jednota v emigraci Ruský Sokol v Praze, který se stal vzorem pro ostatní ruské sokolské jednoty. Kromě Prahy vznikly ruské sokolské jednoty v Československu v Moravské Třebové, v Brně, ve Strašnicích, Újezdě nad Lesy, v Podkarpatské Rusi a dalších městech. Ruští sokoli udržovali s Českou obcí sokolskou a českou veřejností úzký kontakt. Česká obec sokolská organizovala pro ruské sokoly vzdělávací kurzy, poskytovala místnosti a tělocvičny a darovala sokolskou a tělovýchovnou literaturu. Ruští sokoli se spolu s českými sokoly účastnili veřejných vystoupení a místních národních událostí, na kterých vystupovali jako samostatné sokolské oddíly reprezentující svoji vlast. Kromě veřejných cvičení pořádali ruští sokoli vlastní sokolské akademie, účastnili se oslav ruských svátků a vydávali vlastní časopisy a noviny. Ruské sokolstvo v Československu spadalo pod správu České obce sokolské, ale vystupovalo jako zcela autonomní organizace.

Život ruských sokolů v Československu byl spojen s tradicemi Československa, což vedlo k přizpůsobení některých pravidel československým zvyklostem (způsob zakládání jednot, přijímání nových členů, podoba stanov aj.). Sokol však byl organizací, která vyzdvihovala národní uvědomění a hrdost. Ruští sokoli v Československu se od těch československých začali záměrně odlišovat, aby vyjádřili svoji národní identitu. Do sokolského a cvičebního úboru byly zařazovány národní prvky jako např. tradiční ruský pětibarevný pás, ruská košile (tzv. kosovorotka), český sokolský pozdrav *Na zdar!* byl zaměněn na *Будь здоров* a sokolský prapor, symbol každého sokolstva, v sobě zahrnoval motiv ruské a československé vlajky.

Sokol byl pro ruskou emigraci v Československu nejmasovější a nejdůležitější mládežnickou volnočasovou organizací. Ruští sokoli měli v Československu, kolébce Sokola, ty nejlepší podmínky pro to, aby navázali na předrevoluční tradice a vedli svoji činnost zcela samostatně.

Skaut založil v Anglii v roce 1907 anglický důstojník Robert Baden-Powell jako výchovné hnutí, jehož jádrem byl pobyt v přírodě, hry, tělocvičné a jiné aktivity.

Do Ruska skauting pronikl s prvním překladem skautské příručky *Scouting for Boys*. Kniha v Rusku vyšla v roce 1909 pod názvem *Mladý průzkumník (Юный разведчик)*. Nedlouho poté se rozdělil na dva proudy – Mladých průzkumníků (Юные разведчики) podle skautského systému a proud Potěšníků (Потешники), který prosazoval vojenský systém a disciplínu a byl podporován vojenským ministerstvem. Nejdříve bylo prosazováno hnutí Potěšníků, ale kvůli nedostatku prostředků brzy zaniklo.

Za zakladatele skautingu na Rusi se považuje O. I. Pant'uchov, který spolu s V. G. Jančevěckým založil skautskou družinu v Petrohradě. Do roku 1917 přesáhl počet ruských skautů 100 tisíc. Po skončení války nemohl Skaut jako buržoazní hnutí existovat a skautští vedoucí odcházeli do emigrace, kde začali zakládat ruské skautské družiny.

Hlavním úkolem skautských oddílů v emigraci bylo vychovávat děti podle ruských národních tradic pod heslem *Будь готов и помни Россию*. Skautští vedoucí začali zakládat skautské družiny nejdříve na Princových ostrovech a v Konstantinopoli, nedlouho poté vznikly ruské skautské družiny ve všech významných centrech ruské emigrace. Na konci roku 1920 vznikly ruské skautské družiny v Mandžusku, Finsku, Estonsku, Litvě, Lotyšsku a také v Německu, Řecku, Egyptě, Jugoslávii, Francii, Číně a Československu. Na místech, kde se ruská emigrace považovala za národnostní menšinu, byly ruské skautské družiny součástí místních skautských organizací.

Zpočátku nebyli ruští skauti v emigraci sjednoceni, a proto Pant'uchov založil v roce 1920 Organizaci ruských skautů v zahraničí (Организация русских скаутов за границей) s hlavním centrem v Konstantinopoli. V roce 1922 se Organizace ruských skautů v zahraničí stala členem Mezinárodní skautské organizace.

V Československu se ruský Skaut nerozvíjel tolik jako v ostatních zemích světa, ačkoliv bylo skautské hnutí u dětí v Československu velmi oblíbené a skautské organizace uznávané.

Do Čech zavedl skauting pražský středoškolský profesor Antonín Benjamin Svojsík, který pozorně sledoval vývoj skautingu v Anglii. Počátky českého skautingu klademe do let 1911–1912. V květnu 1912 vydal Svojsík stěžejní dílo českého skautingu *Základy junáctví*. V roce 1919 byl jako společné ústředí skautských jednot založen Svaz junáků-skautů republiky Československé, který byl nejvyšším organizačním prvkem československého skautingu. Vedle Sokola se Skaut stal druhou nejuznávanější organizací.

Ruský skauting v Československu se v malé míře rozvíjel hlavně v Podkarpatské Rusi. Podle dostupných zdrojů měl ruský Skaut zastoupení i v Moravské Třebové. V Praze a Brně ruští skauti vstupovali do jednot Rytířů (Витязь).

Prvním skautským oddílem v Podkarpatské Rusi byl židovský oddíl Kaddiman v Užhorodě, který byl založen v roce 1920. Další ruské skautské organizace začaly vznikat díky iniciativě dr. Štěpána Fencika při ruských gymnáziích v Podkarpatské Rusi. Hlavním městem skautské činnosti v Podkarpatské Rusi se stal Užhorod, kde Fencik na jaře roku 1929 založil Centrum ruských skautů A. Duchnoviče, které se začlenilo na základě autonomních práv do Svazu junáků-skautů v Československu.

Skupina ruských old-skautů se rozhodla založit ruskou skautskou družinu v Moravské Třebové, podle dostupných zdrojů nebyla nikdy uznána a oficiálně povolena.

Družina Rytířů (Витязь) vychovávala děti a mládež podle skautských pravidel, ale s větším důrazem na víru v Boha. Pražská družina Rytířů byla založena v roce 1929 při Ruském studentském křesťanském hnutí a existovala i v době protektorátu Čech a Moravy.

Ruský emigrantský Skaut v Československu zachovával některé prvky tradičního ruského skautského systému (stužky v národních barvách, ruské názvy a hesla), ale značnou část přejal z československého, respektive anglického skautského systému (organizační dělení, zkoušky, kroje). Navíc zaváděli některé skautské prvky, které se v československém skautingu nezaváděly (předstupeň medvídků, modro-červená barva šátku, modro-červené stužky, barva družinové vlajky apod.). Výsledkem byl systém, který vycházel z obou skautingů (ruského i československého), avšak nebyl kopií ani jednoho z nich.

Ruský Skaut v Československu se na rozdíl od ostatních center ruské emigrace téměř nerozvíjel. Větší důraz než na národní rozvíjení byl kladen na výchovu dětí a mládeže. Na rozdíl od ruského Sokola v Československu byl ruský Skaut záležitostí jen několika ruských skautských vedoucích. Československé úřady ruské skauty tolerovaly, ale nenabízely žádnou materiální pomoc. Vzniklé ruské skautské družiny byly samostatné a nespolupracovaly se Svazem junáků-skautů a československou veřejností.

РЕЗЮМЕ

Первая мировая война и революционные события в 1917 привели к тому, что тысячи русских граждан вынуждены были покинуть Россию. Хотя русская эмиграция 20-х годов привлекает все большее внимание специалистов, до сих пор существуют неизученные области деятельности русской эмиграции.

История русской эмиграции тесно связана с деятельностью молодежных организаций, возникавших практически во всех центрах русского расселения. Благодаря президенту Масарику и «Русской акции» Чехословакия стала центром русской науки и образования, а также и центром молодежных организаций.

Настоящая работа посвящена внешкольным молодежным организациям русской эмиграции в межвоенной Чехословакии.

Основной задачей является описание досуговых организаций детей и молодежи русской эмиграции. Главная часть работы посвящена основным молодежным организациям - Соколу и Скауту.

В первой главе настоящей работы мы занимаемся описанием внешкольной деятельности русских детей и молодежи в Чехословакии. Определить точное количество возникших кружков очень трудно, так как множество кружков скоро по своему возникновению прекратило свою работу или соединилось в большие организации. При русских школах возникали десятки разных кружков или обществ, главной задачей которых являлось развлечение.

Среди русской молодежи возникали общества, в которых русская молодежь обсуждала главные проблемы студентов в эмиграции. Общества объединились в одну большую международную организацию, которая соединяла всех студентов во всем мире. К этим обществам относились Союз русской молодежи, Русское христианское студенческое движение, Объединение русских демократических студенческих организаций, Объединение русской национальной молодёжи.

Кроме студенческих организаций возникали также общества и организации, которые были основаны взрослыми. Русскую эмиграцию беспокоило положение детей в эмиграции и их денационализация. Поэтому взрослые эмигранты старались

основать организации, соответствующие русским традициям и культуре. Самыми главными и большими организациями были Сокол и Скаут.

Сокол, спортивную молодежную организацию, основал Мирослав Тырш в Праге в 1862 году на основе физического и психического развития, равенства, национализма и панславизма.

В Россию первые вести о Сокольстве принесли волынские чехи, которые основывали гимнастические общества на основе Сокольского движения. Благодаря работе чешских Соколов, которые были отправлены в Россию Чешской Общиной Сокольской (ЧОС) в качестве преподавателей гимнастики, начали возникать русские Сокольские гимнастические общества. Однако русские власти не утверждали гимнастические общества с названием Сокол, будто бы из-за слухов, что Сокол является опасной политической организацией. Отношение русских властей изменилось после V. Сокольского слета. Первым гимнастическим обществом, получившим одобрение использовать название Сокол, было Гимнастическое общество в Тифлисе.

Благодаря усилию чешских Соколов И. Шейнеру и Ф. Ербену был в июне в 1910 году основан Союз Русского Сокольства, который вначале объединил четыре Сокольских общества (Петроградское, Одесское, Московское и Тифлисское), и являлся центральным органом русского Сокольства.

После октябрьского переворота, Союз Русского Сокольства распался, и в 1923 Сокольство в России было официально запрещено. Большинство русских Соколов покинуло Россию и старалось продолжать свою деятельность за рубежом.

Главной задачей русских Соколов в эмиграции являлось создание независимого от других Сокольских идеологий движения для возвращения в обновленную Россию. Самое большое развитие русское Сокольское движение получило в Югославии и Чехословакии. Именно Чехословакия стала центром русской Сокольской жизни. Благодаря трудам чехословацких и югославских старших Соколов была возобновлена деятельность Союза Русского Сокольства в Праге. Помимо Союза Русского Сокольства за границей, русское Сокольство было важным членом Союза Славянского Сокольства, который возобновил свою деятельность в 1920 году.

Сокол в Чехословакии являлся самой важной, большой и богатой молодежной организацией. Развитие определяла материальная база, которая была лучшей среди всех молодежных организаций в Чехословакии. Сокол поддерживали чешские власти и президент Масарик. Чешская Сокольская Община объединяла все чехословацкие Сокольские организации. После первой мировой войны ЧСО возобновила традицию Сокольских слетов.

Со времени основания Сокола и до второй мировой войны ЧСО устроила 9 слетов. Русские Соколы участвовали в 5 из них. В первый раз участвовало 18 русских гостей в IV. слете в 1901. Самым важным для русских Соколов слетом был VIII. Сокольский слет, который являлся последним слетом, в котором русские Соколы приняли участие и, одновременно, первым слетом русских Соколов в эмиграции. В VIII. Сокольском слете участвовало более 200 русских Соколов. Слет предоставил русским Соколам возможность показать суть русского Сокольского движения и их самостоятельность.

Центром жизни русских Соколов являлась Чехословакия. 16. января 1921 года в Праге было основано первое русское Сокольское общество Русский Сокол в Праге, который стал образцом для всех русских Сокольских обществ за границей.

Кроме Праги были основаны русские Сокольские общества при Русской реальной гимназии в Моравске Тржебове, в городе Брно - шестое самостоятельное отделение гимнастического общества Сокол Брно I, при Русской реальной гимназии в Страшницах, при Горной академии в Пржибрами, в городе Уезд над Леси, в городе Пльзень и в Подкарпатской Руси. Русские Соколы также вступали в чешские Сокольские общества и находились в близком контакте с Чешской Сокольской Общиной, которая для русских Соколов учреждала курсы руководства, предоставляла помещения и гимнастические залы и оказывала материальную поддержку.

Русские Соколы вместе с чешскими участвовали в публичных выступлениях, Сокольских академиях и праздниках, на которых выступали как самостоятельные Сокольские отряды, представляющие Российское государство. Помимо публичных выступлений русские Соколы устраивали собственные русские Сокольские академии и издавали русские газеты. Русское Сокольство принадлежало к Чешской Сокольской Общине, но оно являлось полностью

автономной организацией. Русским Соколам оказывали поддержку чешские власти и президент Масарик.

Сокольские организации в России возникали на основе чехословацкого Сокола. Русские Соколы с самого начала принимали аспекты Сокольской жизни по чехословацкой традиции, но, с течением времени, они приспосабливали Сокол в соответствии с русской культурой.

Жизнь русских Соколов в Чехословакии была связана с культурой и традициями Чехословакии, поэтому русские Соколы приспособили некоторые правила в соответствии с чехословацкой традицией. Например, способ основания гимнастического общества, уставы, принятие и выбытие членов и другие. Сокол был основан на принципах патриотизма и национализма, поэтому русские Соколы в Чехословакии старались сознательно отличаться от чехословацких Соколов, чтобы демонстрировать свою национальную идентичность. Русские Соколы включали в парадную Сокольскую одежду национальные русские элементы (традиционный русский пятицветный пояс, косоворотку), чешское Сокольское приветствие »На здар!« было заменено русским приветствием »Будь здрав!« и на Сокольском флаге изображались российский и чехословацкий флаги.

Сокол относился к наиболее массовым молодежным организациям. Русские Соколы в Чехословакии сохраняли национальную идентичность, старались продолжать дореволюционные традиции и находились в близком контакте с Чешской Сокольской Общиной, чехословацкой общественностью и властями, которые русскому Сокольскому движению в Чехословакии оказывали большую поддержку.

Скаутское движение было основано в Великобритании в 1907 году полковником Р. Баден-Поуэллом. Принципами скаутинга являлось физическое и духовное развитие детей и молодежи на открытом воздухе. Скаутское движение стало всемирно популярным благодаря книге Баден-Поуэлла. »Скаутинг для мальчиков« (анг. Scouting for Boys).

Книгу »Скаунтиг для мальчиков« получил Николай II. в 1909 году и дал приказ о ее переводе и издании. Книга сразу же стала очень популярной и первый тираж в количестве 1 010 экземпляров оказался недостаточным. Система скаутинга

привлекла внимание русских военных, которые считали самым важным военную дисциплину. Определились два направления – первое хотело создать организацию по системе скаутинг, другое хотело создать военную организацию потешных. Второе направление пользовалось материальной поддержкой Военного министерства и потешные стали распространяться по городам России. Но люди скоро утратили интерес к милитаризованной молодежи, и потешники были вынуждены прекратить свою деятельность.

Основателем чисто скаутского движения в России является О. И. Пантюхов, который старался основать скаутский отдел в Царском Селе. Русские принимали новое движение с осторожностью. Пантюхов сосредоточил свою деятельность в Петрограде, где вместе с В. Г. Янчевским успешно основал скаутский отряд. Скаутские отряды были позже основаны тоже в Москве, Киеве и Царском Селе. К 1917 году число русских скаутов превышало 100 тысяч. После гражданской войны скаутское движение в России не могло продолжать свою деятельность, и в 1923 было официально запрещено. Большинство скаутмастеров ушло в эмиграцию, где они заново начали основывать русские скаутские отряды.

Главной задачей русских скаутов за рубежом было воспитание детей согласно русским национальным традициям под лозунгом «Будь готов и помни Россию». Первые русские скаутские отряды возникли на Принцевых островах и в Константинополе. Немного спустя скаутские отделы были основаны во всех главных центрах русской эмиграции. В конце 1920 года существовали скаутские дружины в Финляндии, Эстонии, Латвии, Германии, Греции, Египте, Королевстве СХС, Маньчжурии, Франции, Китае и Чехословакии. В тех странах, где русская эмиграция считалась национальным меньшинством, русские скауты подчинялись местной скаутской организации.

Сначала русские скаутские организации за границей не были объединены в единую скаутскую организацию. В 1920 году О. И. Пантюхов основал Организацию русских скаутов за границей с главным штабом в Константинополе. В 1922 году Организация русских скаутов за границей была принята во всемирную скаутскую организацию. После нескольких лет в эмиграции, русские скауты хотели приблизиться к дореволюционной скаутской системе и русским традициям. В 1926 году Пантюхов ввел новый скаутский знак. По образцу центральной части

русского герба стал изображаться святой Георгий и был заменен клич «Помни Россию!» на «За Россию!». В Чехословакии русское скаутское движение не получило серьезного развития, хотя скаутское движение в Чехословакии было очень популярно. Скаутское движение в Чехии распространилось благодаря профессору А. Б. Свойсику, который внимательно изучал скаутинг в Великобритании. Свойсик из Великобритании в Чехию привез известную книгу «Scouting for Boys» и в 1912 году издал первую чешскую скаутскую брошюру с названием «Český skaut» и главное чешское скаутское произведение «Základy junáctví». Скаутинг постепенно получал все большую популярность. В 1919 был основан Союз Юнаков-Скаутов республики Чехословацкой, который объединял все скаутские дружины в Чехословакии.

Скаут являлся после Сокола второй самой признанной организацией. Число членов Союза Юнаков-Скаутов республики Чехословацкой в 20-е годы достигало 30 тысяч.

Сокол принимал скаутское движение с осторожностью, так как Скаут являлся конкурентом. В 20-х годах, когда в Соколе явно снизилось число детей, начали задумываться о соединении скаутской системы с Сокольской системой. Однако Чешская Сокольская Община соединение решительно отвергла, и Сокол и Скаут продолжали работу независимо друг от друга.

Чехословацкий Скаут был в межвоенном периоде известным и большим движением. Все таки русский скаут в Чехословакии не получил серьезного развития, в отличие от других центров русской эмиграции. Русские скаутские отряды возникали, главным образом, в Подкарпатской Руси.

Первым скаутским отрядом в Подкарпатской Руси являлся еврейский скаутский отряд Каддиман в Ужгороде, который был основан в 1920 году. Другие русские скаутские дружины начались возникать благодаря инициативе С. Фенцика при русских гимназиях, которые существовали в Ужгороде, Мукачево, Берегово и Хусте.

Центром скаутской жизни в Подкарпатской Руси был Ужгород. В Ужгороде Фенцик весной в 1929 году основал Центр русских скаутов имени А.Духновича,

который вошел в состав Союза Юнаков-Скаутов в Чехословакии. В середине 20-х годов в Центре русских скаутов было зарегистрировано почти 900 членов. Русские скауты в Подкарпатской Руси находились в постоянном контакте с Пантюховым, но они не вошли в состав Национальной Организации Русских Скаутов Разведчиков (бывшая Организация русских скаутов за границей). После создания Протектората Чехии и Моравии в 1939, Гитлер согласился с присоединением Подкарпатской Руси к Венгрии. Несмотря на государственные изменения, Центр русских скаутов имени Духновича продолжал свою деятельность до 1944 года.

Согласно историческим данным, также возникла небольшая русская скаутская дружина при Русской реальной гимназии в Моравске Тржебове.

После переселения Русской реальной гимназии из Константинополя в город Моравска Тржебова, в 1923 году собралось несколько русских скаутмастеров, которые решили сформировать звено русских разведчиков, которое называлось Вороны. Звено очень быстро развивалось, поэтому было сформировано второе звено – Коршун. Русские разведчики в Моравске Тржебове решили вести свою деятельность на национальном фундаменте и выкинули из употребления все иностранные слова и выражения. По неизвестным причинам, звенья не могли работать официально, поэтому работали под маркой кружка фотографов.

Скаутмастеры вступили в контакт с директором гимназии А. П. Петровым, с которым вели переговоры об утверждении русских скаутских дружин. Весной 1924 года вступил в должность новый директор гимназии, который работу русских разведчиков не поддержал. Последующая судьба и деятельность этих скаутов неизвестна.

В Праге и Брно русские скауты вступали в общества Витязей. Пражская дружина Витязей была основана при РСХД в 1929 году. Основа воспитания была построена на системе скаутинга, но Витязи более подчеркивали веру в Бога и вели свою работу под девизом »За Русь, за Веру!«.

Скаутское движение в Чехословакии и России было сформировано на основе английского образца, который придумал основоположник движения Баден-Пауэлл.

Однако, каждая страна скаутскую систему постепенно приспособливала к своим национальным традициям и условиям.

Русские скаутские отряды в Чехословакии были основаны по образцу дореволюционной российской скаутской системы. Но, за период пребывания в Чехословакии, русские скауты приспособились к чехословацким традициям и условиям. Результатом явилось скаутское движение, которое лежало на основе как традиционного, так и чехословацкого скаутингов, но не являлось копией ни одной из приведенных скаутских систем.

Русские скауты в Чехословакии принимали большинство скаутских аспектов из чехословацкого скаутинга, такие как, например, деление дружин и отрядов, программы для новичка, программы на звание скаута первого и второго разряда, форму скаутов и так далее. Однако, русские скауты также сохраняли и некоторые традиции из своей дореволюционной скаутской системы. Например, национальные ленты, названия на русском языке, скаутские кличи и так далее. Кроме того, русские скауты в Чехословакии создали собственные скаутские элементы, которые были типичны только для них.

Скаутское движение подразделялось на возрастные группы. Первой группой являлась стая Волчат, которая состояла из мальчиков в возрасте от 8 до 12 лет. Отряды девочек назывались Птенчики.

Русские скауты в Чехословакии зачислили в свою систему ещё одну подгруппу. Медвежата, которые придумал русский скаутмастер А. Дехтерев. Отряд Медвежат состоял из ребят в возрасте от 6 до 8 лет, и их занятия заключались в играх, которые у Медвежат развивали нравственность и дисциплину. Отряды Медвежат возникали только у русских эмигрантских скаутов.

Скаутская косынка-галстук являлась характерной чертой всех скаутов. У каждого отряда был собственный цвет, который отличался от других отрядов. Для русских скаутов в Чехословакии был характерен красно-синий цвет косынки, который был единым для всех русских скаутских отрядов в Чехословакии.

Сокольское движение в межвоенной Чехословакии являлось самой важной организацией. В Россию Сокол импортировали чешские Соколы, которые помогали основанию новых Сокольских гимнастических обществ. После того, как русские Соколы вынуждены были покинуть свою страну, они пришли в Чехословакию, которая их благопривно встретила. Русские Соколы находились в контакте с чехословацкими Соколами и вместе с ними участвовали в публичных выступлениях, причём старались сохранять свою национальную гордость и идентичность. Чешская Сокольская Община оказывала русским Соколам материальную помощь. Русское Сокольское дело поддерживали обычные граждане, чехословацкие власти и лично президент Масарик.

Русский скаутинг перед приходом в Чехословакию интенсивно развивался. Русские скаутские отряды объединяла Организация русских скаутов за границей. В отличие от других центров русской эмиграции в мире, скаутское дело в Чехословакии не получило сколько-нибудь значительного развития. Русские скаутские отряды были основаны старшими скаутмастерами, которые продолжали скаутскую деятельность, главным образом, в Подкарпатской Руси. Чехословацкие власти терпели русские скаутские отряды, но не находились с ними в близком контакте. Русские скауты работали самостоятельно, без сотрудничества с Союзом Юнаков-Скаутов республики Чехословацкой. В отличие от Русского Сокола, русские скауты подчеркивали национализм и патриотизм в воспитании детей и молодежи на основе скаутской системы.

BIBLIOGRAFIE

PRAMENY

XIII Годовой отчет Русской реформированной реальной гимназии в Моравской Тржебове: за учебный год 1932–1933, Прага-Страшнице: Русская реальная гимназия 1932–1933.

Бюллетень Русского христианского студенческого движения в Чехословакии, Прага: Русское христианское студенческое движение в Чехословакии 1926 [rukopis].

Вѣстник скаута: орган отдѣла русских скаутов в Королевствѣ С.Х.С. Бѣлград 1923–1931, год. 1928.

Годовой отчет Русской реформированной реальной гимназии в Моравской Тржебове, Моравска Тржебова: Русская реальная гимназия 1929–1930.

ДЕХТЕРЕВ, А.: *Русский скаут в Чехословакии – справочник*, Ужгород – Виктория 1937, 112 s.

ДЕХТЕРЕВ, А.: *Волчата*, Мукачево: Подкарпатская Русь 1937, 18 s.

ДЕХТЕРЕВ, А.: *Медвежата*, Мукачево: Подкарпатская Русь 1937, 10 s.

Информационный бюллетень Центрального бюро Объединения русских демократических студенческих организаций - О.Р.Д.С.О., Прага: Центральное бюро Объединения русских демократических студенческих организаций - О.Р.Д.С.О 1923, [rukopis].

Информационный листок Объединения русской национальной молодежи в Праге, Прага: Объединение русской национальной молодежи 1930–1931 [rukopis].

Как основать и вести гимнастическое общество "Русский Сокол". Прага: Русская Сокольская Матица 1926.

КОСТЮЧЕНКО-ВЕРЕЩАГИН, И.М.: *Русское сокольство на чужбине: Краткий очерк истории гимн. о-ва "Русский Сокол" в Праге: К 5. летию основания 1921–1926*. Прага: Хутор 1926.

МАНОХИ, Н. Н. В.: *Краткая история Русского Сокольства*, Praha 1924, 69 s.

Обзор русской сокольской жизни орган Союза русского сокольства за границей, Прага: Союз русского сокольства за границей 1925–1926 [rukopis].

Отчет Русской реформированной реальной гимназии в Праге, Прага: Русская реформированная реальная гимназия 1921–1939.

Пражская дружина витязей: 1929–1939, Praha-Vubeneč: Витязь, 1939.

Русские скауты: Юбилейный Сборник в память 30-ти летия существования Национальной Организации Русских Скаутов-Разведчиков: 1909-1939. Харбин: Изд. Князь К.Г. Сапѣга 1939.

Русский сокол - Прага I: 1933-1938. Прага: Гимн. общ. Рус. сокол - Прага I 1938.

Русский Сокол за-границей: орган Центрального Правления Объединения русских сокольских организаций. Прага: Центральное Правление Объединения русских сокольских организаций 1924–1926, sletové vydání.

Русский сокольский вестник: Орган Союза русского сокольства за границей и гимнаст. об-ва "Русский сокол" в Праге. Прага: Русская сокольская матица 1927–1931.

Русский хоровой вестник: ежемесячное издание, посвященное интересам русской хоровой жизни за-границей, Прага: Общестуденческий русский хор им. А. А. Архангельского 1928.

Скаутизм в России: Труды Первого съезда по скаутизму 26—30 декабря 1915, Петроград: журн. Спорт и фавориты 1916.

Союз Русского Сокольства: 1907 - XXX - 1937. Белград: Пропагандное отделение Просветительного Комитета Союза Русского Сокольства 1937, юбилейное издание.

Студенческий бюллетень: издаваемый еженедельно Христианским о-вом русск. студентов, Прага: Христ. о-во русских студентов, 1922–1923, [rukopis].

Тернистый путь, Прага: 1-ый отряд русских юных разведчиков в Чехо-Словакии, 1924, [rukopis].

Устав гимнастического общества "Русский Сокол" в Праге. Прага: Русский Сокол в Праге 1923.

ФЕНЦК, С.А.: *Русским скаутам на Подкарпатской Руси*, Ужгород: Издание Культурно-просветительного общества им. А. Духновича 1930.

ЦЫТОВИЧ, Э. П.: *Русский Скаут*. Екатеринодар: Армавир: Энергия 1919.

Lidové noviny, Brno: Vydavatelské družstvo Lidové strany v Brně 1929, ISSN 1802-6265.

LIPAN, B.: *Sokolík: sokolské mládeži*, V Drnovicích: Sokol 1923.

MÜLLER, B.: *Skaut československý: praktická příručka znalostí nezbytných každému skautu: Svazek I*. Praha: Gustav Voleský, 1920, 364 s.

Několik slov o skautingu, Praha: Místní sdružení Skaut-Junák II 1937, 32 s.

PELIKÁN, J.: *O Sokole: Sokolská osvěta*. svazek č. 6. Praha: Nákladem České obce sokolské, 1920. Dostupné z: http://kramerius.mzk.cz/search/i.jsp?pid=uuid:a09bf6ae-10fe-4534-a84d-c69232b35c2c&q=O%20sokole#monograph-page_uuid:32fcf3ca-2a60-4393-8fba-e5ba2b334957

Rádce sokolský: Část všeobecná I. Praha: Česká obec sokolská 1897.

Sokol: časopis zájmům tělocvičným věnovaný, Praha: Miroslav Tyrš 1871-1935, ISSN 0489-6718.

Věstník sokolský: list Svazu českoslovanského sokolstva, Praha: Svaz českoslovanského sokolstva 1897–1934.

Vůdce: odborná příloha časopisu Junák - skaut československý : orgán náčelnictva Svazu junáků-skautů rep. Československé. Praha: Svaz junáků - skautů, 1919–1939.

Ženské listy: časopis pro záležitosti žen a dívek českoslovanských, Praha: F. A. Urbánek 1873–1926, ISSN 1802-7237. Dostupné z: <http://kramerius.mzk.cz/search/i.jsp?pid=uuid:ae7b2bbb-435d-11dd-b505-00145e5790ea>

SEKUNDÁRNÍ LITERATURA

Второй разряд: Пособие для скаутов-разведчиков. Организация российских юных разведчиков, Краснодар: «Советская Кубань», 2000, 398 с., ISBN 57-221-0305-5.

КУДРЯШОВ, Ю.: *Российское скаутское движение: исторический очерк.* Архангельск: Издательство Поморского государственного университета им. М.В. Ломоносова 1997, 393 с., ISBN 58-808-6133-3.

КУЧИН, В.: *Скауты России: 1909-2007: История, документы, свидетельства, воспоминания,* Москва: Минувшее 2008, 593 с., ISBN 59-020-7362-6.

ОКОРОВ, А.В.: *Молодежные организации русской эмиграции (1920-1945 гг.).* Москва: Российская Историческая Военно-Политическая Библиотека, 2000, 111 с.

ПОЛЧАНИНОВ, Р.В.: *Лекции по истории российского разведчества-скаутизма 1909 – 2009:* (для КНО и КДР), Нью-Хайд-Парк: Издание Сектора истории и архива Главной квартиры Зарубежной ОРЮР 2012.

BADEN-POWELL R., HAMMETT O.: *Aids to scouting for NCOs and men: the book that started the world-wide scouting movement England: s.n.,* 1994, 148 s. Dostupné z: <http://www.thedump.scoutscan.com/A2S4NCO&Men.pdf>

BADEN-POWELL R.: *Skauting pro chlapce.* Praha: Junák - svaz skautů a skautek ČR, 2007, ISBN 978-80-86825-21-2.

KÖSSL, J. – ŠTUMBAUER, J. - WAIC, M.: *Vybrané kapitoly z dějin tělesné kultury.* Praha: Karolinum, 2002, 159 s., ISBN 80-718-4608-2.

LOM, M. – ŠEBEK, J.: *Historie českého skautingu slovem a obrazem,* Vyd. 1, Mladá Boleslav: Šebek-Pospíšil 1990, 32 s., ISBN 80-852-0902-0.

PETERSON, R.: *Baden-Powell's First Scouting Book,* In: *Scouting magazine,* March–April 2004.

PODANÝ, V. – BARVÍKOVÁ, H. a kol.: *Ruská a ukrajinská emigrace v Československé republice 1918-1938: Materiály k dějinám,* Praha 1996, 106 s.

PŘADKA, M.: *Kapitoly z dějin pedagogiky volného času*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, c 1999, 93 s., ISBN 80-210-2033-4.

RACHŮNKOVÁ, Z. – ŘEHÁKOVÁ, M. – VACEK, J.: *Práce ruské, ukrajinské a běloruské emigrace vydané v Československu 1918-1945: bibliografie s biografickými údaji o autorech*, Vyd. 1., Praha: Národní knihovna České Republiky 1996, ISBN 80-705-0246-0.

RYCHLÍK, J. – RYCHLÍKOVÁ, M.: *Hospodářský, sociální, kulturní a politický vývoj Podkarpatské Rusi 1919-1939*. Praha: Národohospodářský ústav Josefa Hlávky, 2013, 183 s. Studie Národohospodářského ústavu Josefa Hlávky, 3/2013. ISBN 978-808-6729-862.

SAVICKÝ, I.: *Osudová setkání: Češi v Rusku a Rusové v Čechách, 1914-1938*. Vyd. 1. Praha: Academia 1999, ISBN 80-200-0770-9.

VACEK, J. – BABKA, L.: *Hlasy vyhnaných: periodický tisk emigrace ze sovětského Ruska, 1918-1945*, 1. vyd. Praha: Národní knihovna ČR, 2009, 126 s., ISBN 978-807-0505-601.

WAIC, M.: *Sokol v české společnosti 1862-1938: Sokol in der tschechischen Gesellschaft*. 1. vyd. Praha: Univerzita Karlova, Fakulta tělesné výchovy a sportu, 1996 [v tiráži 1997], 209 s., ISBN 80-238-3287-5.

ZAJÍC, J.: *Myšlenkové základy skautingu*. Vyd. 1. Praha: Junák - svaz skautů a skautek ČR, 2000, 79 s., Vůdcovská zkouška. ISBN 80-861-0940-2.

INTERNETOVÉ ZDROJE

БЛИНОВЫЙ, М.: *Униформа, знаки различия и награды*. In: Галлиполи: Книга Памяти Русской Армии генерала Врангеля и Великого Русского Исхода [online]. [cit. 2015-03-27]. Dostupné z WWW:

<http://www.gallipoli.ru/gid/%D1%83%D0%BD%D0%B8%D1%84%D0%BE%D1%80%D0%BC%D0%B0-%D0%BD%D0%B0%D0%B3%D1%80%D0%B0%D0%B4%D1%8B/>

Краткая справка о "Витязях", Создание в эмиграции Н.Ф. Федоровым Национальной организации "Витязи". In: *РУССКАЯ ИДЕЯ 2013* [online]. Dostupné z WWW: <http://www.rusidea.org/?a=25110308>

ČEJKA, J.: *Vzpomínáme a odměňujeme: (1907, 1911/1912, 1914, 1918)*, In: Skautský oddíl Vělna Fanderlika, Roudnice nad Labem 2010 [online]. Dostupné z WWW: http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:e_659QFwfkGJ:www.kpv-praha15.wz.cz/soubory_PDF/Vzpominame_a_odmenujeme.doc+&cd=2&hl=cs&ct=clnk&gl=cz

Libochovický Sokol v letech meziválečných 1920-1937. In: TJ Sokol Libochovice 2007 [online]. Dostupné z WWW: <http://www.tjsokol-libochovice.cz/index.php?sid=19>

Ústav pro studium totalitních režimů: Výstava: Pod křídly Sokola, Sokol a politické strany meziválečného Československa [online]. Dostupné z WWW: <http://www.ustrcr.cz/data/pdf/vystavy/sokol/panel18.pdf>

PŘÍLOHY

Obr. 1 - Sokolský kroj ruských sokolů

Obr. 2 - Sokolský kroj ruské emigrace v ČSR

Obr. 3 - Návrh sokolského kroje J. Mánesa z roku 1862

Výletní kroje
přesně dle předpisu, z celovlněných látek
Č. O. S. schválených,
obleky cvičební
pro členstvo, dorost i žáky osvědčené jakosti a veškeré ostatní potřeby sokolské za ceny mírné doporučuji

Frant. a Vlad. Zvolský
(dříve M. ZVOLSKÝ)
v Praze, na Smíchově, Svarcenberskova tř.
č. 4 n. proti »Zlatému andělu«.

Sokolské havelky z humpoleckých látek od K 20— výše. Látky na kroje a havelky co nejlevněji. Pro ženské odbory nové kroje cvičební zhotovují se dle míry. Obrazkový ceník a vzorky se na přání ochotně zaslají. Při hromadných objednávkách značná sleva.

Obr. 4 - Sokolské kroje československých sokolů

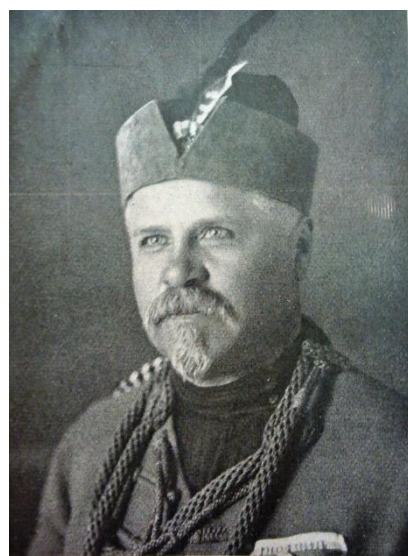
Obr. 5 - Ruský Sokol na VI. všesokolském sletu v Praze

Obr. 6 - Ruský Sokol v Mukačevě

Obr. 7 - Plakát VIII. všesokolského sletu v Praze

Obr. 8 - Starosta Svazu ruského sokolstva v zahraničí D. Věrgun

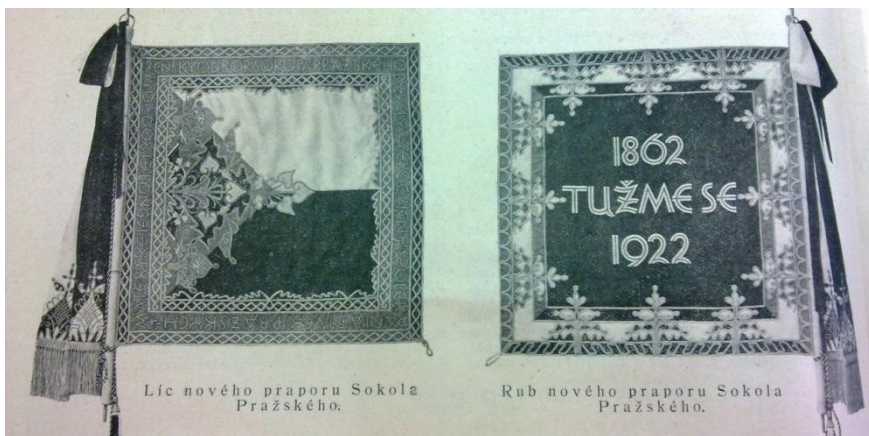
Obr. 9 - Ruský Sokol v Praze

Obr. 10 - Prapor Ruský Sokol v Praze

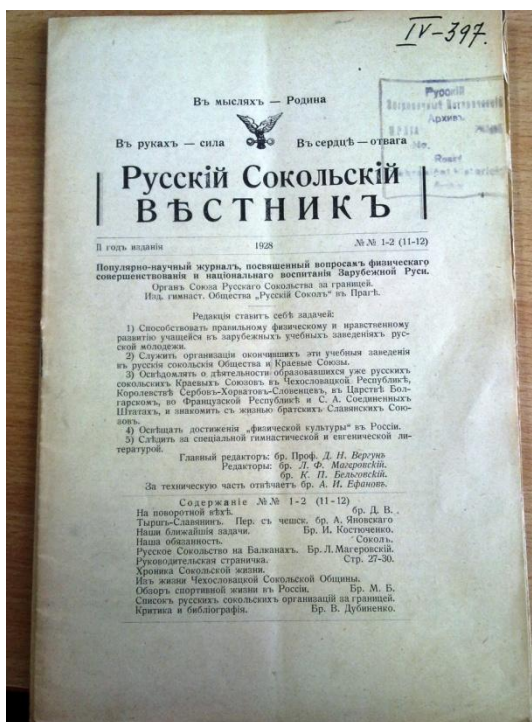
Obr. 11 - Prapor Ruský Sokol v Praze I

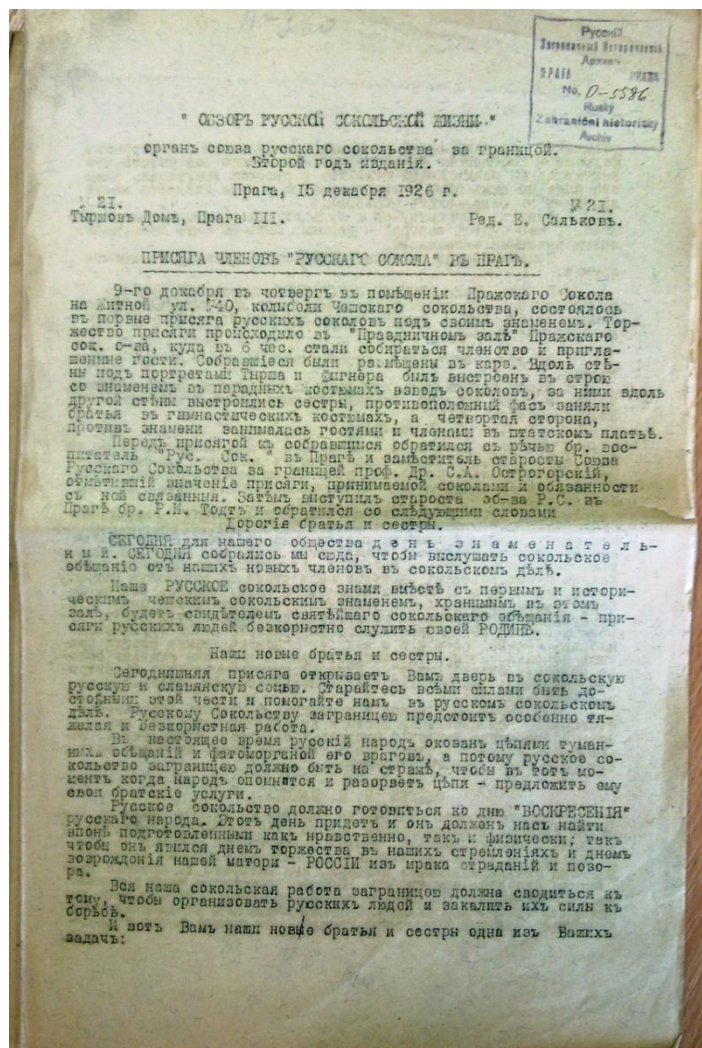
Obr. 12 - Prapor československých sokolů

Obz. 13 – Ukázka novin Русский сокольский вестник

Obz. 14 – Ukázka novin Русский сокольский вестник

Obz. 15 - Ukázka novin Обзор русской сокольской жизни

Obr. 16 - Ukázka skautských prvků předrevolučních ruských skautů

Obr. 17 - Ruští skauti na skautském táboře

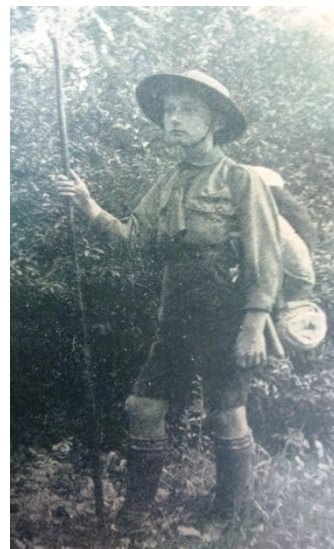
Obr. 18 - Skupina dívek pražské družiny Rytířů na táboře

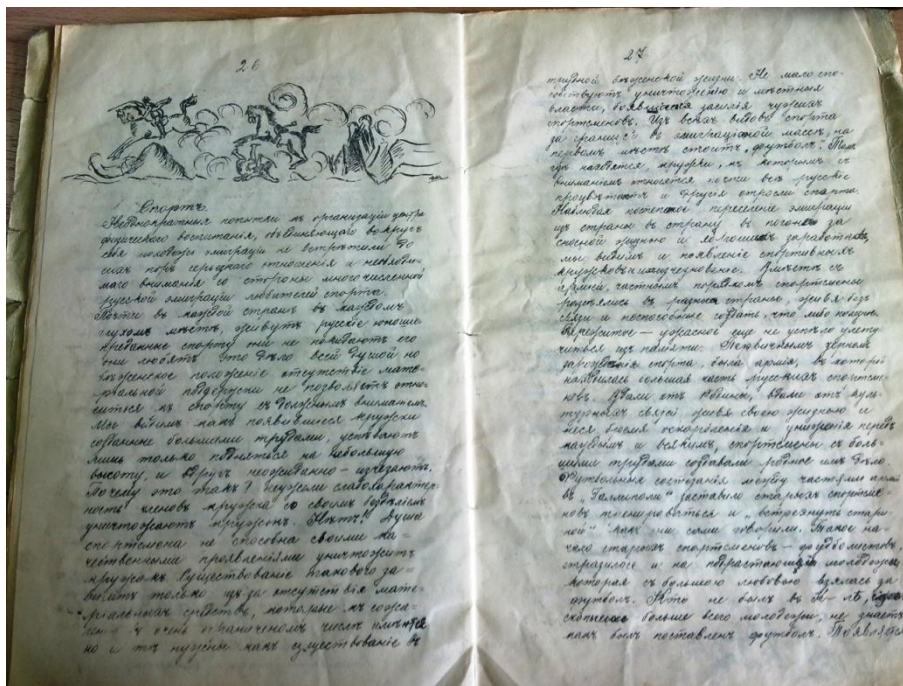
Obr. 19 - Pražská družina Rytířů

Obr. 20 - Ruští skauti Duchnoviče na vycházce

Obr. 21 - Ukázka československého skautského kroje

Obr. 22 - Ukázka novin Тернистый путь

Obr. 23 – Zakladatel skautingu R. Baden-Powell

Obr. 24 - Zakladatel ruského skautingu O. I. Pant'uchov

Obr. 25 - Zakladatel československého skautingu A. B. Svojsík

ANOTACE

Jméno a příjmení autora: Petra Šrámková

Název katedry: Katedra slavistiky

Název fakulty: Filozofická fakulta

Název práce: Volnočasové organizace dětí a mládeže ruské emigrace v meziválečném Československu na podkladech dobového periodického tisku
Vedoucí práce: doc. Mgr. Jitka Komendová, Ph.D.

Počet znaků: 164 309

Počet příloh: 1

Počet použité literatury: 60

Klíčová slova: ruská emigrace, volnočasové organizace, děti a mládež, Skaut, Sokol,

Předkládaná diplomová práce pojednává o volnočasových organizacích dětí a mládeže ruské emigrace v meziválečném Československu. V průběhu první světové války a hlavně po říjnovém převratu v roce 1917 zůstal v evropských státech a v Československu značný počet emigrantů z Ruska. Spolu s dospělými přišlo do Československa i mnoho ruských dětí a mládeže. Studenti zakládali při ruských školách různé kroužky a spolky, a také studentské organizace, které se staly mezinárodními centry studentského emigrantského života. Studentským kroužkům a organizacím je věnována první část diplomové práce.

Druhá část je zaměřená na dvě největší a nejmasovější mládežnické organizace ruské emigrace. Mezi ruskou emigraci se mimořádně rozvíjely organizace Sokol a Skaut, které existovaly v Rusku před převratem. Po odchodu z Ruska ruští sokolští a skautští vedoucí pokračovali v činnosti v emigraci. Ruský Sokol se nejvíce rozvíjel v Československu, kde díky českému původu a nacionalistickému charakteru měl mimořádné postavení. Ruský Skaut do Československa nepronikl v takové míře, jako v ostatních centrech ruské emigrace. Nejvíce se Ruský Skaut rozvíjel v Podkarpatské Rusi díky iniciativě S. Fencika.